

„გენდერული თანასწორობა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრა“

სამეცნიერო შრომების კრებული

გამომცემლობა „მერიდიანი“

თბილისი 2020

წინამდებარე სამეცნიერო სტატიების კრებული გამოიცემა საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტზე განხორციელებული სამეცნიერო-კვლევითი პროექტის „გენდერული თანასწორობა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრა“ ფარგლებში.

დღეს საქართველოში, ისევე როგორც მსოფლიოში, გენდერული თანასწორობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრა ერთ-ერთ მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს. აღნიშნული საკითხების აქტუალობიდან გამომდინარე საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტზე განხორციელდა საეცნიერო-კვლევითი პროექტი „გენდერული თანასწორობა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრა.“ პროექტის ფარგლებში ჩატარდა საერთაშორისო-სამეცნიერო კონფერენცია „მსოფლიო და გენდერი“, გამოიცა კონფერენციის მასალთა კრებული; ჩატარდა სტუდენტური ზამთრის სკოლა, ვორკშოპები, შეიქმნა სამაგისტრო ნაშრომები, მიმდინარეობს დოქტორანტების მიერ გენდერული თემატიკაზე საკვალიფიკაციო ნაშრომების შექმნა.

კრებული განკუთვნილია გენდერული თანასწორობის საკითხებით დაინტერესებული მკვლევართათვის, სტუდენტებისათვის, ასევე აღნიშნული პრობლემატიკით დაინტერესებული პირებისათვის.

რედაქტორი

პროფესორი ირაკლი გაბისონია

რეცენზენტი

პროფესორი ციალა გლოველი

© ავტორები, 2020

© საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტი

ISBN 978-9941-25-769-8

შინაარსი

ნანა ბახსოლიანი, ნანული აზიკური - ქალის შრომა-საქმიანობა ალმოსავლეთ საქართველოს მთაში ეთნოგრაფიული მასალების მიხედვით.....	4
ია ბურდული - ენობრივი სექსიზმი და ფემინისტური ლინგვისტი- კის ტენდენციები ქართულ და გერმანულ ენაში	14
ნინო გომართელი - ქალების როლი თანამედროვე მსოფლიო პოლი- ტიკაში.....	22
რუსუდან დაუშვილი - ქართველი ქალები პოლიტიკაში - და- მოუკიდებელ საქართველოში და ემიგრაციაში.....	27
მანანა დარჩაშვილი - ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობის საკითხი საქართველოში (საპრეზიდენტო არჩევნების მაგალითზე)	38
ლალი კაპანაძე - კოლინდა გრაბარ კიტაროვიჩის პოლიტიკური პორტრეტი	48
ზურაბ კვეტენაძე - ქალის როლი თანამედროვე სახელმწიფოს მშენებლობის საკითხში	54
ჰენრი კუპრაშვილი, ნინო ოდიშელიძე - ტრანსნაციონალური საფრთხეები და ტრეფიკინგთან ბრძოლის ზოგიერთი ასპექტი.....	62
ლია მეტრეველი - გენდერული უთანასწორობა – ძალადობის ერთ - ერთი განმაპირობებელი მიზეზი.....	70
ბესიკი სეხნიაიძე - ქალი ბიბლიურ და ანტიკურ კულტურაში	80
ავთანდილ სონლულაშვილი - გენდერის პრობლემები საბჭოური რეჟიმის პერიოდში (XX საუკუნის 20-იან წლებში)	100
მაია ყიფიანი - სახელმწიფო გენდერული პოლიტიკა პოსტსაბჭოთა სივრცეში (საქართველოსა და ლიეტუვას მაგალითი).....	109

ვაჟა შუბოთიძე - დავით სარაჯიშვილი და ქართველი ქალების გამოჩენა საფირმო პროდუქციის რეკლამაში 121

ლილი ხარჩილავა - გენდერული პრობლემა საერთაშორისო ურთიერთობების

წამყვან პარადიგმებში 132

ქალის შრომა-საქმიანობა აღმოსავლეთ საქართველოს მთაში ეთნოგრაფიულ მასალების მიხედვით

გენდერული კვლევების ერთ-ერთ პრიორიტეტულ და აქტუალურ მიმართულებას სქესის მიხედვით განსხვავებული ადამიანების პოტენციური შესაძლებლობების შესწავლა წარმოადგენს. ამის მიხედვით განისაზღვრება ადამიანთა მიერ ძალაუფლების მოპოვება და სოციალურ ადგილის დაკავება, რაც, თავის მხრივ, ადამიანის უფლებათა დაცვითა და შრომითი საქმიანობის შეუზღუდველი ფუნდამენტური საფუძვლით უნდა იყოს განპირობებული.

საზოგადოების ინდივიდუალიზაციის თვალსაზრისით, პიროვნული ცნობიერების ზრდა გაცილებით წინ იყო წასული ჯერ კიდევ ძველ რომში, სადაც ქალი უფრო მეტი უფლებებით სარგებლობდა, ვიდრე ძველ საბერძნეთში. ქალი ცხოვრობდა სახლის ცენტრალურ ოთახში, მონაწილეობას იღებდა წვეულებებში, ყველა სახის სანახაობაში. სახლში მას აღიქვამდნენ როგორც ქალბატონს, სახლის გამგებელს, რომელიც არასოდეს ასრულებდა უხეშ სამუშაოს. ის დაკავებული იყო ბავშვებზე ზრუნვით და ქსოვით. ძაფის რთვა და ქსოვა რომაელი ქალის ერთ-ერთ ძირითად საქმიანობას წარმოადგენდა. საქსოვი დაზგა რომაელი ქალის სიბეჯითის ერთგვარ სიმბოლოდ იქცა [1, 183]. არანაკლები უფლებებით სარგებლობდნენ ქალები ძველ საქართველოშიც, სადაც გარდა საოჯახო

საქმიანობისა და ბავშვების აღზრდისა, ქალი სასოფლო-სათემო პრობლემების გადაწყვეტაშიც აქტიურად მონაწილეობდა. მათ ხელთ რთვა-ქსოვასთან დაკავშირებული ვრცელი სამუშაოების შესრულებაც იყო, რასაც აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის (თუშეთის) მაგალითზე ქვემოთ დანვრილებით ვნახავთ.

დღევანდელი გადასახედიდან სრულიად გამაოგნებელია ის ჯაფა და გასაკეთებელი საქმის ის რაოდენობა, რაც მთიელ ქალებს ჰქონდათ აღებული თავის თავზე. თუშეთის მაგალითზე თუ ვიმსჯელებთ, ისინი ხომ საოჯახო და საკარმიდამო, ასევე, სამეურნეო საქმეებსაც თვითონ უძღვებოდნენ, რადგან მოქმედი, მუშა ძალა „ჯეილი კაცობა“ სულ მეცხვარეობით იყვნენ დაკავებულნი და თავიანთ სახლ-კარს რამდენიმე დღის სავალზე მოცილებულნი. თუშეთში მეცხვარეობა XIX ს-ის II ნახევარსა და XX ს-ის დასაწყისში დანინაურდა, ცხერის მასშტაბები გაიზარდა, მეურნეობის ეს დარგი დაფასდა და მეტად პრესტიჟული გახდა. ეს საქმიანობა საზოგადოებაში მამაკაცების სოციალურ სტატუსს განსაზღვავდა. კარგი მწყემსი, როგორც პოტენციური მეცხვარე და მეცხვარე ცხერის მფლობელი ხალხში მეტად დაფასებული იყო. ჯანმრთელი და შეძლებული ახალგაზრდა მამაკაცები თაკილობდნენ „შინაკაცობას“. თუშეთში ასეთ კაცებს „შინაურაებს“ ეძახდნენ და შინამეურნეს, არამეცხვარეს ნიშნავდა.

ცხადია, ეს ქილიკი მათ არ ეხებოდათ, ვინც „კაი ხის ხელის“ მქონე იყო — ვინც ხეზე მუშაობდა და ავეჯითა და სახმარ-სა-ციქველით (საოჯახო ჭურჭლით) და კეხ-უნაგირის კეთებით იყო განთქმული, სათანადო დაფასება მათაც ჰქონდათ.

მამაკაცების მასობრივმა ჩართულობამ მეცხვარეობაში განაპირობა ის, რომ საოჯახო და საკარმიდამო, მინდვრის, ტყის და წყალ-ჭალის სამუშაოები სულ ქალების ზურგზე გადადიოდა. ამას ემატებოდა ის უზარმაზარი საფეიქრო სამუშაო — სართავ-საქსოვი, რითაც ქალი სახლსაც ამკობდა, ოჯახის წევრებსაც მოსავდა და მწყემსების ეკიპირებასაც უზრუნველყოფდა. გაზაფხულობით თითო-ოროლა მეცხვარე თუ შეძლებდა თავის ოჯახს დახმარებოდა ხვნა-თესვის საქმეში, ამასაც ქალები უძღვებოდნენ.

სამეცნიერო ლიტერატურაშიც ხაზგასმულია ის, რომ თუშეთში მიწათმოქმედება და მსხვილფეხა მესაქონლეობა ქალების ხელში იყო, მეცხვარეობა კი — მამაკაცების [2, 196].

თუშეთში ქალის შრომის წელიწადი ასეთი იყო:

გაზაფხულზე მარტის 25-ში, რომელსაც ოცობასაც უწოდებდნენ, ხვნა იწყებოდა. ოც კვირას ბაგაზე ნადგომი საქონელი ამ დღეს პირველად გადიოდა მამულში. ხარ-გუთანს გაიტანდნენ სახნავ მამულში, „მზღვარს გაღმართებდნენ“ - სიმბოლურად ერთ ან სამ კვალს (ხნულს) გაავლებდნენ. სათესლე ხურჯინში ცოტა ქერს ჩაყრიდნენ, ზედ კი ცხენის ნალს და ნალის ფორმის უფუარი ცომისგან გამომცხვარ „თესლის კვერს“ შეაბამდნენ. ამ ხურჯინს უღელში შებმულ ხარებს უღელზე გადაჰყიდებდნენ. გატანილი ჰქონდათ სანთელ-ზედაშე და ხმიადები, ზოგ სოფელში ხმიადებთან ერთად ერთი ენძელისგულიანი კოტორიც (გულიანი პური) გაჰქონდათ. ამ დროს მარხვას და ჩვეულებრივ ყველიან ან ხაჭოიან კოტორს არავინ გამოაცხობდა. სამ სანთელს აანთებდნენ, ერთს უღელზე დააკრავდნენ, თითოს კი ხარებს დააკრავდნენ თითო რქაზე. არყით ხარ-მოხნავს დალოცავდნენ, ხვნის მშვიდობიან დამთავრებას და „ნახნავ-ნათესის“ მშვიდობიან მოხმარებას ისურვებდნენ: ერთ კვალს რომ გაატარებდნენ, მოხნავი არაყიანი ყანნით ასე დაილოცებოდა: „ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა, ღმერთო გაუმარჯვე ღმერთსად კვირა„ესა, დღეს დღესინდელსა, დღეს ნახსენებ ღვთისშვილებსა. ღმერთო შენ დაგვინერე ჯვარი ხარსა, ხარის ნახნავსა, კაცსა, კაცის მარჯვენასა; ცის ცვარს ნუ მოგვაკლებ, გამარჯვებულო, დედამინის მოსავალსა; ხარი მანძილიანი, ხელ-მხარი დაუმშვრალი, ყანა მაძლარი შენად საზღვნოდ, შენად სამსახურად“ [3, 93].

დალოცვის შემდეგ ერთ ხმიადს უღელზე გადაამტკრევდნენ და ერთ ნატებს ერთ ხარს შეაჭმევდნენ, მეორე ნატებს — მეორე ხარს. ამით უღელდების რიტუალი დასრულდებოდა. იმ დღეს არ მოხნავდნენ, მეორე დღეს კი ხვნა სრული დატვირთვით იწყებოდა. დაიწყებოდა სხვა სამუშაოებიც — ყანების გაღორღვა (ქვის გატანა), მამულში სასუქის გატანა. თანვე თესავდნენ ქერს,

ქერშველს... თესვის დამთავრების ბოლოს თესლის კვერსაც იქვე მამულში გადაადგებდნენ, რაც მოსავლის ბარაქიანობისთვის იყო გამიზნული.

იყო ოჯახები, ვისაც გაზაფხულზე შეიძლება რამდენიმე დღით, მხოლოდ მოსახნავედ ოჯახის ნევრი ბარიდან ამოსვლოდა, უმეტესობა ოჯახებში კი მოხნავეებიცა და გუთნისდედებიც ქალები იყვნენ. მათ გუთანი ეჭირათ ხელში და ხარებსაც ქალები უძღვებოდნენ. შეძლებული ოჯახები ამ საქმეზე დიდოეთიდან თუშეთში სამუშაოდ გადმოსულ დიდოელ მოხნავეებს დაიქირავებდნენ, მეტწილად კი ქალები ამ საქმეს თვითონ უძღვებოდნენ [2, 197; 3, 34-35].

ხვნა-თესვას ორი თვე უნდოდა მარტი-აპრილი, მაისის დამდეგამდე უნდა დამთავრებულიყო. შემდეგ ყანის შემოსვლამდე თიბვა იწყებოდა — ცელი გადიოდა. ხუთშაბათ დღეს „ცელგამოდების“ რიტუალს ჩაატარებდნენ - „ცელად გავიდოდნენ“. ცელგამოდების რიტუალს ოჯახის უფროსი მოხუცი ქალი შეასრულებდა — გაიტანდა სათიბში ნამგალს და დაილოცებოდა: „ღმერთოდ კვირა, ეო, ცა-ქვეყნის გამჩენო, ჯვარ დაგვინერ, ბარაქა დაგვიდევნ ლეევან-დელ ნათიბ-ნამკალს, ზდველ მშვიდობისა მოგვევარი, მშვიდობას გვაჭმიედ გვახმარ“ [4, 150]. ამ დღეს სიმბოლურად გამოსდებდნენ ბალახებს ცელს, მეორე დღეს კი თიბვას იწყებდნენ. თიბავდნენ ისევ ქალები. მარიამობისთვის ნახევრამდე თიბვა მთავრდებოდა და უკვე მომნიფებული ყანების მკა იწყებოდა.

ყანის მკას რომ დაამთავრებდნენ „ყანის დასვენების“ რიტუალსაც ჩაატარებდნენ: ყველა გავიდოდა ყანის აღმოსავლეთ კიდეში, ყანისკენ ზურგშექცევით დასხდებოდნენ, ნამგლებს ზურგსუკან გადაისროდნენ და იტყოდნენ: „ყანაო, დადებულიდ დასვენებუ-ლიმც ხარი, ძნას კაბინი, ულოს გვერდი, ხვაივან-ბარაქიანიმც ხარი, სამხდო, საქორწილოი, საჯვარისკროიმც ხარი“ [4, 153, 5].

ზაფხულის ბოლოს იწყებოდა „საკარიო“ სამუშაოების ბოლო ეტაპი — თიბვა-მკა-ლენვის შემდეგ პურეული მოსავლის დაბინავება, პირუტყვის საკვების დაბინავება, ნისქვილობა, შეშის მოტანა..., რომელიც დროის სიმცირის გამო ძალიან საშური იყო. ეს იყო შრომის ყველაზე მძიმე პერიოდი, რადგან მოსალოდნელი ზამ-

თრის გამო სისწრაფეს და ამასთან მოზღვაებული, ერთდროულად დასამთავრებელი საქმეების გამო დიდ ჯაფას ითხოვდა. კკალოზე შემოტანილ გასაღენ მარცვლეულს მთვარიან ღამეშიც ლენავდნენ, დღისით კი ღამით ნალენს ანიავედნენ. ლენვის დამთავრებასაც საგანგებო რიტუალით აღნიშნავდნენ - „დედას ცეცხლში დანავდნენ“, რაც იმას ნიშნავდა, რომ დედას სამუშაოდან შინ ცოტა ადრე გაუშვებდნენ, რომ ოჯახის წევრებისათვის რაიმე გემრიელი და მსუყე ვახშამი მოემზადებინა. ისეთ საჭმელს დაავალებდნენ, რომლის გაკეთებასაც ბევრი დრო სჭირდება და რასაც ყოველდღიური საშური შრომისა და სიმძიმის გამო ვერ ახერხებდნენ.

ქვრივ-ობლებისა და უშვილძირო მოზუცებისათვის მთელმა სოფელმა იცოდა მიხმარება ხენაში [7, 233; 2, 36], თესვასა და თიბვა-მკაში, შეშის მოტანაში, ოლონდ მათთვის მიხმარება კვირა დღეს იცოდნენ, სხვისთვის მიხმარება უქმის გატეხვად არ ითვლებოდა.

მომკილ-გათიბულის შინ შემობინავების შემდეგ ინყებოდა ნისქვილობა — ესეც საშური იყო, რადგან წყალი შეიძლება მალე გაყინულიყო და ნისქვილი ვეღარ აებრუნებინა. ყქალებს ეს პერიოდი უყვარდათ, რადგან ნისქვილში მათ მეტი დრო ჰქონდათ ხელსაქმისათვის; თან მიჰქონდათ სართავიცა და საქსოვიც და მთელი ღამე თან ნისქვილს ყურადღებას აქცევდნენ და თან ხელსაქმობდნენ. 17-18 კოდი სულადი სჭირდებოდა ერთ ოჯახს საზამთროდ და ამის თადარიგს დროულად იჭერდნენ. საქუმლე მარცვლეულს ხალავდნენ (ამაზე სამი დღე იყო გამოყოფილი) და ფქვავდნენ. კვირა დღეებში გაზაფხულზე მოჭრილ შეშას, რომელიც ზაფხულის განმავლობაში გაშრობას ასწრებდა, შინ მიიტანდნენ. ერთ ოჯახს 60 ვირის ბარგი სჭირდებოდა ერთი ზამთარი თავი რომ გაეტანათ.

წყალი რომ ყინულის პირველ აპკს გადაიკრავდა, ქალები მატყლის რეცხვას იწყებდნენ და გიორგობისთვის გასვლამდე ამთავრებდნენ. ამავე თვეში კალოზეც იყვნენ დასაქმებულნი.

ნისქვილობა-შეშობის პარალელურად ღამ-ღამობით ქალებს მატყლი უნდა ეჩეჩათ, ძაფი ერთოთ. ავდრიან დღეებში თანვე მატყლი უნდა ერეცხათ, დილა-სალამოს უნდა დაერთოთ. მატყლ-

ის წარმოება და სახლში მოტანა ოჯახის უფროსის, მეცხვარე ან მწყემსი მამაკაცის ხელში იყო. ასევე, მის ხელთ იყო შინამრეწელობაში საჭირო საფეიქრო ნედლეულის დასამუშავებელი შრომის იარაღების დამზადება. დანარჩენი საქმიანობა — ნედლეულის გადარჩევა, გარეცხვა, გაჩეჩვა, დართვა, გრეხა, ლეხვა, წვნა და ქსოვა კი ქალის ხელთ იყო. მხოლოდ მას უნდა დაემუშავებინა მატყლი. იმის მიხედვით, თუ ამას ქალი რა დონეზე აკეთებდა, საზოგადოებაში მისი სოციალური სტატუსიც განისაზღვრებოდა. „კარგი ხელის“ მქონე — ლამაზი ხელსაქმის მკეთებელ ქალს პატივს სცემდნენ და აფასებდნენ.

ქალებს საჩერ-სართავის გამო ხშირად ღამის 2-3 საათზე უწევდათ ადგომა. გარდა საფეიქრო საქმისა, ქალები თანვე საქონელსა და ბავშვებს, ოჯახს და უფროსებს უვლიდნენ, აპურებდნენ, რძის ნაწარმს ამუშავებდნენ. შამხლე ბალახეულის მარაგსაც ამზადებდნენ, საზამთროდ წნავდნენ, ახმობდნენ და ზამთარში იყენებდნენ.

ჩეჩვა-დართვას თებერვალში „ჯარანძახა“ დართული ძაფის გრეხა და ქსლის ქსოვა მოსდევდა. ერთ ქალს 3-4 ცალი 5-7 არშინიანი ქსლის ქსოვა მაინც უნდა მოესწრო. ამასთან ერ|თად ხაკები (ტომრები), ხურჯინები, ბარდანები (მატყლის გადასაზიდი დიდი ტომრები) და ჩითის (ნაქსოვი ფეხსაცმლის) სათიკვის (ძირის კარკასი) მოქსოვაც უნდა მოესწრო. ამას ყველაფერს თითოს მაინც მოქსოვდა.

სხვადასხვა ნაწარმისათვის განკუთვნილი ძაფი სხვადასხვანაირი ხარისხის ირთებოდა და ამას ქალი, საჭიროების მიხედვით, თანდათან იმარაგებდა და ასწრებდა მის მოქსოვასაც. უნდა დაერთო ცალწვერი ძალიან „წმიდა“ წვრილი ძაფი — საყაბალახედ, საქსლე-სატოლედ-ტანსაცმლისთვის. „ფეხ-წინდას“ (ჩითებსა და წინდას) ცოტა მსხვილი და სამწვერი ძაფი სჭირდებოდა, ფარდაგებისათვის და ხურჯინებისათვის ოდნავ მსხვილი და ორწვერი. ხაკ-ბარდანების, საძუე-მოსართავისათვის, კვირტულებისათვის (ტახტზე საფენები) მსხვილი და ორწვერი. მარტო ჩითების დამზადებას სამწიერი ხარისხისა და სისქის ძაფი სჭირდება: ცოტა წვრილი

და სამწვერია საქსოვი და საშიბავი ძაფი, მომსხვილო-სასარიგავი-შემოსაგვირისტებელი და ძალიან მსხვილი კვირტი-საძირე ძაფი. მატყლიც შესაბამისი ხარისხის ირჩეოდა და ამაში ძალიან დახელოვნებულნი არიან დღესაც ქალები. ამ საქმეში უზარმაზარი ემპირიული ცოდნა-გამოცდილებაა ხალხში შემორჩენილი.

გაზაფხულზე ქსლების ქსოვას შეშაჭრა და ხენა-თესვა... მოსდევდა და იყო ქალი ასე მუდმივსა და მუხლჩაუხრელ შრომაში. მარტივ ხელსაქმეს კი ქალი მთელი წლის განმავლობაში მუდმივად აკეთებდა. მას ხელი თავისუფალი არ უნდა ჰქონოდა. მკაცრი პირობები და საოჯახო მოთხოვნილება ამის საშუალებას არ აძლევდა. ხელთუპყრობა მეტად სათაკილოც იყო. მას ხელში მუდმივად საქსოვი ეჭირა, მკლავზე გამოდებული ცელით ხელზე შემოცმული ძაფებიანი ჩანთით და ზურგზე აკვანაკიდებული ლევდა გზას ტყისა და წისქვილისკენ, სათიბისა და სამკალისაკენ... ხელთავისუფალ ქალზე იტყოდნენ „ხეტოლააო“, რაც მეტად ცუდი რამ იყო ქალისთვის, საზოგადოება მას პატივს არ სცემდა. ყველაზე კარგი პერიოდი „ფეხ-წინდის“ ქსოვისა და კერვისათვის წისქვილობა იყო. თიბვის დროს, შესვენებისას, კაცები ცელებს ლესავდნენ, ქალები წინდებსა ქსოვდნენ, გზადაგზაც სულ საქსოვი ეჭირათ ხელში [6, 6-7].

ყანის მკის დროსაც, დილით, ჯერ ძროხებს მოწველიდნენ, გამოუშვებდნენ, ბოსლებს დახვეტავდნენ, საგზალს გაიმზადებდნენ. აიკიდებდნენ ზურგზე აკვანს, საგზლიან გუდას, წყლიან ჭურჭელს და მიჰქსოვდნენ წინდას ყანისაკენ მიმავალ გზაზე. ყანის პირზე დატოვებდნენ აკვანს და იწყებდნენ მკას. თუ ატირდებოდა, ბავშვსაც მიხედავდნენ, ფეხადგმულ ბავშვებს კი იქვე, ყანისპირზე ფეხით გამოაბამდნენ, რომ არ დაგორებულიყო. სათიბ-სამკალიდან ისევ აიკიდებდნენ ზურგზე აკვანს და შინ ბრუნდებოდნენ, საქონელს მიხედავდნენ, მოწველიდნენ, ნაწველს მიხედავდნენ, ბავშვებს, ოჯახს დააპურებდნენ, დააძინებდნენ, თავად ისევ წაიშუშავებდნენ, ახლა უკვე მატყლის ხელსაქმეზე და გვიან იძინებდნენ. მეორე დღესაც იგივე რუტინა, მაგრამ ქალები მაინც ხალისიანად იყვნენ. მათთვის საქალო და საკაცო საქმე არ არსებ-

ბობდა, ყველაფერს ერთნაირად აკეთებდნენ, თანაც მოსწრებაზე. განსაზღვრულ საქმეს, მაგალითად, ქსლის ჩამოქსოვას თუ დროზე ვერ მოასწრებდნენ სხვა სამუშაოები მოაწვებოდა და ქსელი მომავალ წლამდე დარჩებოდა და ამასობაში „ჩამოილეოდა“ (ჩამოილევენთებოდა) დაზგაზე. ეს კი საზოგადოებაში მეტისმეტი მითქმა-მოთქმის საგანი ხდებოდა და ქალის ხელთუწყრობაზე მიანიშნებდა.

თუში ქალების ხელსაქმის მწვერვალი მაინც საქვეყნოდ ცნობილი თუშური ფარდაგებია — ხელოვნების დონემდე აყვანილი მხატვრული ქსოვილები. ქსოვასთან ერთად ლევის საქმეშიც მეტად იყვნენ დახელოვნებულნი. გზაფხულზე ქსოვას რომ იწყებდნენ, სულ დაანგარიშებული ჰქონდათ რის მოქსოვას რამდენი მასალა და დღე სჭირდებოდა. ყოჩალი მქსოველი ერთ ქსელს — სატანსაცმლე ქსოვილს, რომელიც ზომით 7 არშინი მაინც იყო, 5-6 დღეში ჩამოჭრიდა, ზოგი კი ორ კვირასაც მოანდომებდა. ძალიან ჭრელი, ძველებური ხურჯინის ქსოვას 3-5 დღე უნდოდა, უფრო ნაკლებად ჭრელს — ერთ დღე-ღამეშიც ჩამოჭრიდნენ. ერთ დღეში ამთავრებდნენ საჭირო ოდენობის საძუე-მოსართავებსაც, იმის მიხედვით, მეცხვარე ქმარს რამდენი ცხენი ჰყავდა, ოჯახის დიასახლისები ყოველ წელს ახალ-ახალ საძუე-მოსართავებს ახვედრებდნენ საზაფხულო საძოვრებზე ასულ მეცხვარეებს. ქსლების ქსოვის დრო თებერვალ-მარტი იყო, ამ ორ თვეში უნდა მოესწროთ საჭირო ქსლების ჩამოქსოვა.

განსხვავებით აღმოსავლეთის სხვა ქვეყნებისაგან, სადაც ქსელს — საქსოვ დაზგებს ქალების გარდა კაცებიც უსხედან, საქართველოში ამ საქმიანობით მხოლოდ ქალები იყვნენ და დღესაც მხოლოდ ქალები არიან დაკავებულნი. ქსელთან ჯდომის და მატყლის ხელსაქმის მთელი სიმძიმე ქალის ჯან-ღონეზე გადადიოდა, რამაც მას ერთ ხმით ნატირალში ათქმევინა კიდევ - „მზარნი დავყარენი ქსლობა-ჯარნობასაო [6, 57]. ქსლობა-ჯარნობა კი მოიცავს საფეიქრო ნედლეულის დამუშავების ერთობლიობას და „მხართ დაყრაში“ ამ საქმიანობის მთელი სიმძიმეა ასახულ-გადმოცემული.

ქალი იყო შემოქმედი — ფერთა შემხამებელიცა და ორნა-

მცენატების შემქმნელ-შემნახველიც. ამ ტრადიციის მომავალი თაობისათვის გადამცემიც.

აღსანიშნავია ისიც, რომ მისი შრომა — ფერთა შეხამება, ორნამენტის თავისებურებები მას შემოქმედებითად ჰქონდა წარმოდგენილი, სტერეოტიპს არ მისდევდა და ორნამენტს თავისებურად ავითარებდა, შემორჩენილ თითოეულ მხატვრულ ნაქსოვს აშკარად ეტყობა თავისუფალი აზროვნებისა და იმპროვიზაციის კვალი. „ქსლის მბეჭველობა დიდი პატივი იყო - „კაცი ჯაბანი რითა სჯობს დიაცსა ქსლისა მბეჭველსა“ - თქვა დიდმა რუსთველმა და ამით ქალის ამ ღირსეულ ხელსაქმეს ხაზი გაუსვა.

აღმოსავლეთ საქართველოს მთის ტრადიციულ საზოგადოებაში ქალს მამის სახლიდან მზითვად მხოლოდ თავისი კუთვნილი ნამგალი და საფეიქრო შრომის იარაღები — საჩეჩელი, თითისტარები, სახრელი (თითისტარის დასატრიალებელი ხელსაწყო), წინდის ჩხირები და მათი მოხმარების უმაღლეს დონეზე ათვისებული უნარ-ჩვევები მიჰქონდა. გასათხოვრად მოყრილ ქალს საოჯახო და საფეიქრო საქმიანობა კარგად უნდა სცოდნოდა, მხოლოდ ამის შემდეგ ითვლებოდა ის მზად გათხოვებისათვის.

თანამედროვეობა ქალს სხვა მოთხოვნებს უყენებს, რაც პირველ რიგში სწავლა-განათლებასა და ცხოვრების კარგად შეცნობას გულისხმობს. დღეს მექსლე-მეჯარნენი ერთეულებიღა არიან შემორჩენილნი. ტექნიკურმა პროგრესმა ქალი ბევრი მძიმე საქმიანობისაგან გაათავისუფლა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ტონია ნ. ნადარეიშვილი ქ. პენელოპე, ანტიკური სამყაროს ქალთა პორტრეტები, თბილისი, 2003.
2. ხარაძე რ., საოჯახო თემის გადმონაშთები თუშეთში//მსე, 1959, ტ. 10.
3. ჯალაბაძე გ., მინათმოქმედება თუშეთში//თუშეთის ეთნოგრაფიული შესწავლისათვის, თბილისი, 1967.
4. ცოცანიძე გ., გიორგობიდან გიორგობამდე, თბილისი, 1987.

5. აზიკური ნ., 1975 წელს თუშეთში ჩანერილი ეთნოგრაფიული მასალები.
6. მგოსანი გლოვისანი, ტექსტები შეკრიბა, წინასიტყვაობა, შენიშვნები და ლექსიკონი დაურთო ნ. აზიკურმა, თბილისი, 1986.
7. ბოჭორიძე, გ., თუშეთი, თბილისი, 1993.

ენობრივი სექსიზმი და ფემინისტური ლინგვისტიკის ტენდენციები ქართულ და გერმანულ ენაში

შესავალი

სოციალურ სქესთან დაკავშირებულმა ანტისექსისტურმა ქმედებებმა ბევრი რამ ლინგვისტური თვალსაზრისითაც შეცვალა. მართალია, ფემინისტურ ლინგვისტიკას ხშირად მხოლოდ ენის ფემინისტურ კრიტიკად განიხილავენ, მაგრამ ის არასდროს ყოფილა მხოლოდ დესკრიპტული ხასიათის. ფემინისტური ლინგვისტიკა თავიდანვე იკვლევდა სქესის საკითხს სასაუბრო კონტექსტთან მიმართებაში, იმ დროიდან, როცა მას ამერიკაში, ქალთა მოძრაობის ფონზე ჩაეყარა საფუძველი.

ძირითადი ნაწილი

დასავლეთ ევროპაში, გასული საუკუნის 70-იანი წლებში ნამოჭრილი კითხვების სიმწვავე დღესაც აქტუალურია.

რას ნიშნავს სექსიზმი და სექსიზმი ენაში? ვერბალური კომუნიკაციისა და ენობრივი ინტერაქციის რა სიტუაციებში შეიძლება განვიხილოთ ენა სექსისტურად?

სად დგას მწვავედ ენობრივი სექსიზმის ტენდენციები ენობრივ ნიშან-თვისებებისა, თუ სამეცნიერო კონტექსტებში?

რა ქმედებები შეიძლება განხორციელდეს სექსიზმის წინააღმდეგ არასექსისტური ენობრივი ინტერაქციების საშუალებით?

ამ საკითხებთან დაკავშირებული ევროპული კონცეფციების, რეკომენდაციებისა და მათი განხორციელების მცდელობა ევროკავშირის ქვეყნებში მიმართულია ქალისა და მამაკაცის ენობრივი თანასწორობისაკენ.

დღეს, უკვე სადაო აღარ არის, რომ ფემინისტური ლინგვისტიკა ინტერდისციპლინარულ, სოციალურ მეცნიერებებს მიეკუთვნება და მას პოლიტიკურ-სოციალური ღირებულება აქვს [3, 223-25].

გერმანული ენის მაგალითზე, აშკარაა, რომ ენა, როგორც კულტურის უმიშენელოვანესი ნაწილი და ცოცხალი ორგანიზმი, სოციუმის გენდერულ და მენტალურ განვითარებასთან ერთად იცვლება.

გასული საუკუნის ბოლოს გერმანულ ენაში გენდერული საკითხი განსაკუთრებით აქტუალურად გამოიკვეთა არსებითი სახელის სქესის განმსაზღვრელ დაბოლოებასთან დაკავშირებით. განსაკუთრებით ბევრი რამ შეიცვალა პროფესიების დასახელებასთან მიმართებაში.

გერმანულ ენაში მამრობითი სქესის დაბოლოებასთან ერთად ფუნდამენტალურად დამკვიდრდა პროფესიათა დასახელება მდედრობითი დაბოლოებებით, როგორც მხოლოდით, ასევე მრავლობით რიცხვში.

მართალია, გერმანული ენის სახელმძღვანელოებში დიდი ხანია არსებობდა ერთმანეთის პარალელურად ორივე სქესის პროფესიები მაგ.: „die Lehrerin“ (მასწავლებელი ქალი) და „der Lehrer“ (მასწავლებელი კაცი),

„der Arzt“ (ექიმი კაცი) და „die Ärztin“ (ექიმი ქალი), „die Schülerin“ და „der Schüler“, „der Student“ (სტუდენტი, მამ. სქ.) პარალელურად „die Studentin“ (სტუდენტი, მდ. სქ.). თუმცა აღსანიშნავია, რომ გასული საუკუნის მიწურულს თვალში საცემი იყო გერმანული ენის შემსწავლელ სახელმძღვანელოებში ყოველთვის ჯერ მამრობითის და შემდეგ მდედრობითის აღმნიშვნელი პროფესიების დასახელება და, განსაკუთრებით, ორივე სქესის განზოგადებისას, მრავლობითი რიცხვის აღსანიშნად, აქტიურად მხოლოდ მამრობითი სქესის მრავლობითი რიცხვის მოხმობა („die Lehrer“, „die Studenten“).

ძველ დროში ბევრი პროფესიის მდედრობითი დაბოლოებით დასრულებული სიტყვები აღნიშნავდა მხოლოდ ქალის სოციალურ და ოჯახურ სტატუსს. ეს იმას ცხადყოფდა, რომ ქალი იმ პროფესიის ადამიანის მეუღლე იყო. მაგ.: „die Metzgerin“- ყასაბი მდედრო-

ბითი სქესის არტიკლითა და დაბოლოებით ნიშნავდა არა იმ ქალის პროფესიას, ვისი სახელდებაც ხდებოდა, არამედ ყასაბის „der Metzger“ ცოლს, რაც გასული საუკუნეების სოციოკულტურულ ტენდენციებზე მეტყველებს [4,13].

დღეს ეს საკითხი უკვე შინაარსობრივი თვალსაზრისით სადაო აღარ არის. როგორც ოფიციალურ, ასევე საყოფაცხოვრებო ენაში ორივე სქესის პროფესიის აღმნიშვნელი სიტყვები მრავლობითისა და მხოლობითის ფორმებით დამკვიდრებულია პირდაპირი ლექსიკური მნიშვნელობით და მითითებულია ენის შემსწავლელ სახელმძღვანელოებში, ელექტრონულ აკადემიურ ლექსიკონებში მაგ.: „die Kanzlerin“, მაგრამ ეს გენდერული პროცესები ჯერ კიდევ გრძელდება. არის სამეტყველო კონტექსტები, სადაც გენდერული ბალანსი დაზუსტებას მოითხოვს და გაუგებრობა შემოაქვს კონკრეტულ საკომუნიკაციო დისკურსში, როცა მაგალითად საუბარია ქალქირურგებზე „die Chirurgen“, ქალ-პასტორებზე „die Pastoren“, ან ამ პროფესიის ადამიანებზე, რომელთა წრეშიც მამაკაცებთან ერთად არიან ქალები.

ფემინისტური პროცესების გააქტიურების ფონზე, საგულისხმოა, რომ დღეს საპირისპირო საკომუნიკაციო კონტექსტებიც არსებობს. ორიათასიანი წლების დასაწყისიდან, მაგალითად მოსაწვევ ბარათში მასწავლებლები ზოგჯერ მხოლოდ მდებრობითი სქესის დაბოლოებით „die LehrerInnen“ შეიძლება იყოს მოხსენიებული და მდებრობითი დაბოლოება შუა სიტყვაში შეიძლება აღინიშნოს დიდი ასოთი „I“.

ფემინისტური ლინგვისტიკა, რომ სოციოკულტუროლოგიური პროცესების კვალდაკვალ ვითარდება, ამის ნათელი მაგალითია მიმღეობა I-ის (Partizip I) გაარსებითებული ფორმით გამოყენება მრავლობითი რიცხვის სახით პროფესიის აღსანიშნად. მაგ „სტუდენტის“ სინონიმური ფორმა „die Studierende“ – „სწავლის პროცესში მყოფნი“, სადაც არც სოციალური და არც ფიზიოლოგიური სქესი არ კონკრეტდება და გენდერული ბალანსი სრულიად დაცულია.

აღსანიშნავია, რომ გერმანულ ენაში გენდერული თანასწორო-

ბის ამ ხერხით გადაჭრის მიმართ თანამედროვე დამოკიდებულება ამბივალენტურია და ასეთი გენდერული მიგნებისადმი მძაფრი კრიტიკული დამოკიდებულებაც არსებობს. ეს კრიტიკა განპირობებულია მიმლეობიდან (Partizip I) წარმოებულ არსებით სახელთა შინაარსით. პოტსდამის უნივერსიტეტის ერთერთი ლინგვისტური განმარტებით, მაგალითად „სტუდენტი“ სიტყვის მნიშვნელობისგან განსხვავდება მიმლეობის გაარსებითებული ფორმა, „სწავლის პროცესში მყოფი“ - „die Studierende“ არ ნიშნავს, პერმანენტულ სასწავლო პროცესში მყოფს. მსგავსი კონტექსტია „მომუშავე“ („Arbeitende“) [6,160-170].

აზრის ნათელსაყოფად, ქართული კონტექსტიდან შეგვიძლია მაგალითად განვიხილოთ „მოტირალნი“. ჩვენი ტრადიციებიდან გამომდინარე, ასეთი საქმიანობა არსებობდა, რაც სოციალურ და კულტურულ დისკურსების გაერთიანების მაგალითია, მაგრამ ჩნდება კითხვა: რამდენად პერმანენტულია აღნიშნული ქმედების პროცესი? ეს ძირითადად საკომუნიკაციო კონტექსტით განისაზღვრება. მაგალითად: ისხდა ბევრი მოტირალი. აქ თუ კონტექსტი არ გვექნება დაკონკრეტებული, შეიძლება ვიფიქროთ, რომ ბევრი მტირალი ადამიანი იყო.

რამდენად შესაძლებელია პროფესიის სახელდებად გამოვიყენოთ ასეთი ენობრივი მიგნებები, გერმანულ ენაში დღესაც დისკუსიის საგანია [6].

ზოგადი კრიტიკული განწყობა გენდერული ლინგვისტური ცვლილებების მიმართ მიუთითებს ენაში მტკივნეულ ცვლილებებსა და ენის დამახინჯებაზე. თუნდაც ზემოთ განხილული, არსებითი სახელის სინონიმად გამოყენებული მიმლეობა ზოგჯერ სიტყვას შინაარსობრივად განსხვავებულ მნიშვნელობას ანიჭებს. მაგალითად მიმლეობა „განდევნილი“ („Geflüchtete“ - Partizipl) ყოველთვის არ გულისხმობს „დევნილობაში მყოფს“ და გარკვეულ საკომუნიკაციო დისკურსში შინაარსით განსხვავდება სიტყვისაგან „დევნილი“ („Flüchtling“). განდევნილი შეიძლება იყოს ადამიანი მაგალითად წვეულებებიდან, ბარიდან. „დევნილი“ კი დელიკატურად აღნიშნავს ადამიანის ცხოვრების აქტუალურ მდგომარეობას, ადამიანის,

რომელმაც დატოვა თავისი სამშობლო. [1,w.]

რაც შეეხება ზოგჯერ მამრობითი და, ზოგჯერ მდედრობითი სქესის გენერირებას, სხვა სულიერ არსებებთან, ისევე როგორც უსულო საგნებთან მიმართებაში, ძირითადად ეს სიტყვები მხოლოდ გრამატიკული სქესით განისაზღვრება, რაც გენდერული ლინგვისტიკის თვალსაზრისით, ნაკლებ პოლემიკას იწვევს. ამავდროულად საგულისხმოა, რომ თანამედროვე ფსიქო-ლინგვისტური შეფასებებით, უსულო საგნები და სულიერი არსებებიც (ადამიანის გარდა), როგორც ინგლისურ ენაში, რეალურად საშუალო სქესისაა, მაგრამ გერმანულ ენაში, როგორც რუსულში, გრამატიკული სქესი მთელ რიგ მორფოლოგიურ და სინტაქსურ პროცესებთან არის დაკავშირებული (კუთვნილებითი ნაცვალსახელის წარმოება, არსებითი სახელისა და არტიკლის, ზედსართავი სახელის, როგორც განსაზღვრების ბრუნება და ა.შ.).

ფსიქოლოგიური გენდერული კვლევების მიხედვით ფრაიბურგის გენდერული კვლევების ფსიქოლოგიის პროფესორი ანელის კაიზერი აღნიშნავს, რომ გენდერს ხშირად ხელისშემშლელ ფაქტორად მიიჩნევენ, რადგან გენდერული ცვლილებები დიდ შრომასა და ენერგიას მოითხოვს, მაგრამ სინამდვილეში უმნიშვნელოვანესია ის, თუ რა სურთ ადამიანებს[5,w].

სოციოლინგვისტური თვალსაზრისით ენა ცოცხალი ორგანიზმია და განვითარების პროცესი მისთვის ორგანულია.

რაც შეეხება ქართულ ენას, სქესის განსაზღვრის თვალსაზრისით ქართულ ენაში გენდერული ბალანსი სრულიად დაცულია და ის უნივერსალურია.

სოციოლინგვისტური მიმართულებითაც თუ დავაკვირდებით პროცესებს, ცხადია, ქართული, როგორც ცოცხალი ენა, სხვა ენებივით მუდმივ ცვლილებებს განიცდის. გენდერული ლინგვისტური თვალსაზრისით საინტერესოა, მაგალითად სიტყვა - „დედაკაცი“.

„თქვა ადამმა: ეს კი მართლაც ძვალია ჩემი ძვალთაგნი და ხორცი ჩემი ხორცთაგანი. დედაკაცი ერქვას მას, რაკი კაცისგან არის გამოღებული“ [2:23,w].

მეცხრამეტე საუკუნეშიც კი სიტყვა „დედაკაცი“ თავის

პირვანდელი მნიშვნელობით გამოიყენებოდა, მაგალითად ილიას "ოთარანთ ქერივი" რომ გავიხსენოთ. დღეს კი ამ სიტყვას შეურაცმყოფელი შეფერილობა აქვს.

თანამედროვე ქართულში სიტყვა - დედაკაცი აღარ გამოიყენება სინონიმად სიტყვისა - „ქალი“, ქალის ზოგადი ნეიტრალური მნიშვნელობით. სიტყვა - „კაცი“ დღეს მამაკაცის სინონიმია. სიტყვა - „ადამიანი“ განზოგადებულია და სქესს არ აკონკრეტებს.

გერმანულ ენაში სიტყვა „ადამიანი“ მამრობითი სქესისაა ქართულისგან განსხვავებით. ამავდროულად საგულისხმოა, რომ ქართულ ენაშიც არის დამკვიდრებული ფრაზები მაგალითად: კაცისშვილის ჭაჭანება არ იყო, კაციშვილი არ მიეხმარა. ე.ი. არავინ - არცერთი ადამიანი არ იყო და არ დაეხმარა. აღსანიშნავია, რომ ეს ფრაზები სავარაუდოდ, უძველესი სოციალური ფესვებიდან იღებს სათავეს და თანამედროვე გენდერული ლინგვისტიკისათვის მწვავედ განსახილველ საკითხს ნაკლებად წარმოადგენს, როგორც მაგალითად "ძე კაცისა" - ადამიანის შვილი.

დღეს ფემინისტური ლინგვისტიკის პოზიციიდან უფრო საინტერესოდ მოჩანს სოციალურ-კულტურული დისკურსის გამოხატველი სიტყვები - „გათხოვება“ და „განათხოვარი“, რომლებიც თანამედროვე ქართულში ჩვეულებრივ დამკვიდრებულია.

რაც შეეხება გენდერულ ლექსიკურ და ფრაზეოლოგიურ ბალანსს, ქართულ ენაში გვაქვს სიტყვები: „დედაარსი“, „დედასამშობლო“, „დედაძინა“, „დედა ენა“ და ა.შ. ამ სიტყვების უმრავლესობა საფუძველს, სანყისს შინაარსობრივად სწორედ დედასთან აიგივებს, მაგრამ თანამედროვე სოციუმში დამკვიდრებულ ბილნსიტყვაობაში სწორედ ამ ლექსიკური მნიშვნელობისადმი ვლინდება სექსისტური დამოკიდებულება, რაც სასურველი იქნება, რომ ფსიქოლინგვისტიკისა და გენდერული ლინგვისტიკის კვლევის საგანად იქცეს.

ქართულ ენაში ძირძველი სოციოლინგვისტური დისკურსები საინტერესოდ გამოკვეთს ქალს სწორედ ქალური ბუნებით: „ქალღმერთი“, „ქალთამზე“, „მზექალა“, „ასული“.

დასკვნა:

ამრიგად, საგულისხმოა, რომ თერგდალეულების ეპოქაშიც კი, როცა დიდ გავლენას ახდენდა რუსული სოციოლინგვისტური ასპექტები ქართულ ყოფასა და ენაზე, ახალმა ქართულმა ენამ, ვერ შეითვისა სქესის დიფერენციაციის კონტექსტები და შეინარჩუნა ის გენდერული უნიკალურობა, რასაც დღეს ბევრი ევროპული ენა ესწრაფვის, მაგრამ ამავედროულად, გასათვალისწინებელია გენდერული ლინგვისტიკის ტენდენციები სოციოლინგვისტიკის მიმართულებით თანამედროვე ყოფით საკომუნიკაციო დისკურსებთან დაკავშირებით.

ცხადია, სერიოზული სოციალური ცვლილებები არასდროს არის ადვილი. განსაკუთრებით, როცა ეს პროცესი ისეთ ყოველდღიურობას ეხება, როგორიც ჩვენი სამეტყველო ენაა.

ენის ხიბლს სწორედ ის წარმოადგენს, რომ ამ ენაზე ისმენენ, ამ ენაზე კითხულობენ და ადრე თუ გვიან მას შეისილხორცებენ.

ენის გათავისების არსის გასაღები კი ალბათ სწორედ ის არის, რომ ყოველდღიურ ყოფაში მისი დამკვიდრებისას გენდერული ბალანსი გავალისწინოთ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Eisenberg, Peter, (3/2006):Niemand hat das letzte Wort Sprache - Schrift Orthographie. Valerio, WallsteinVerlag GmbH. ISBN 978-3-8353-0059-0 www.worldcat.org/title/niemand-hat-das-letzte-wort-sprache-schrift-orthographie/oclc/181551840
2. ბიბლია, (1989): დაბადება. თავი მეორე: 23.
3. www.Orthodoxy.ge.dabadeba - 2/23
4. Franz, Elisa; Günthner, Sussene, (2012): Genderlinguistik: Sprachliche Konstruktionen von Geschlechtsidentität. Geschlechter in der Interaktion. Hubert, Belin/Boston.(S.223-251) www.degruyter.com In: spiegel (7/2017):Linguistik. <https://www.spektrum.de/news/wie-gender-darf-die-sprache-werden/1492931>
5. Keiser, Anelis; Ferstl, Evelyn C., In: Zeitschrift:Gender, Zeitschrift

für Geschlecht, Kultur und Gesellschaft (Hefte 3/2013): Geschlecht und Sprache.

6. (S.9-15) ISSN 1868-7245 <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/39669>.
7. Thiede, Lara, (2019):Essay Gendergerechte Sprache hat ein Imageproblem. <https://www.jetzt.de/hauptsache-gendern/gendern-warum-ist-geschlechtergerechte-sprache-so-verhasst>
8. Trabold Annette, (2018): Herausgeber:Institut für Deutsche Sprache 68016, Mannheim, Leibniz-Gemeinschaft. www.ids-mannheim.de
9. https://idspub.bbaw.de/frontdoor/deliver/index/docId/7870/file/Sprachreport_2018_3.pdf
10. Buch: Sprachpolitik, Sprachkritik und Öffentlichkeit . Anforderungen an die Sprachfähigkeit des Bürgers. (1993):Wiesbaden,ISBN 978-3-663-14546-2. (S.113-190) (<https://www.springer.com/de/book/9783824441280>)

ქალების როლი თანამედროვე მსოფლიო პოლიტიკაში

მსოფლიო სახელმწიფოთა უმრავლესობა აღიარებს, რომ პოლიტიკაში უნდა მოხდეს ქალთა უფრო მეტად ინტეგრაცია. ამისათვის არაერთმა სახელმწიფომ მიმართა კვოტირების ხერხს, რაც გულისხმობს ქალთა განსაზღვრულ რაოდენობას პოლიტიკაში. აღსანიშნავია, რომ ქალებს აქვთ ფუნდამენტური უფლება, რომ პოლიტიკაში სრულფასოვნად ჩაერთონ და ეს უფლება აღიარებულია საერთაშორისო და რეგიონული სამართლის ისეთი ინსტრუმენტებით, როგორიცაა „ადამიანის უფლებების უნივერსალური დეკლარაცია“, „საერთაშორისო შეთანხმება სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ“, „კონვენცია ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმით აღმოფხვრის შესახებ“, გაეროს უშიშროების საბჭოს 1325-ე რეზოლუცია „ქალები, მშვიდობისა და უსაფრთხოებისათვის“ და ა.შ. [1,43]

XX საუკუნიდან იზრდება ქალთა ჩართულობა პოლიტიკაში. აღსანიშნავია, რომ ამ პერიოდამდე კანონი კრძალავდა ქალის პოლიტიკურ მოღვაწეობას და მის სფეროდ მხოლოდ ოჯახზე ზრუნვას მიიჩნევდა. თუმცა, გასული საუკუნიდან მოყოლებული, მსოფლიო პოლიტიკაში ვხვდებით ისეთ ქალ პოლიტიკოსებს, რომლებმაც შეცვალეს არამარტო საკუთარი ქვეყნის, არამედ მსოფლიოს მომავალიც.

XX საუკუნის მეორე ნახევრიდან მთელი დემოკრატიული სამყარო მოუწოდებდა მსოფლიოს ქალისა და მამაკაცის უფლებების გათანაბნობისაკენ. დაგმოხილი იყო ნებისმიერ სფეროში მამაკაცის უპირატესი როლი. მსგავსი მოთხოვნები არსებობდა ქალთა მოძრაობების მხრიდან. ქალებმა ნელ-ნელა გაიაზრეს საკუთარი პოლიტიკური შესაძლებლობები და მცირე რაოდენობით გამოჩნენ პოლიტიკურ ასპარეზზე. მსოფლიო პოლიტიკაში ჩნდება ახა-

ლი ფენომენი – გენდერული კვოტირების სისტემა პოლიტიკაში. სხვადასხვა გამოცდილ მეთოდებს შორის კვოტირება უალტერნატივო ლიდერია, რომელსაც მსოფლიოს 118 ქვეყანა იყენებს. აღსანიშნავია, რომ კვოტები არის სპეციალური ზომა, რომელიც მიმართულია ერთი მოწყვლადი ჯგუფის მონაწილეობის გასაზრდელად. [2, 21] საზოგადოების ერთი ნაწილი მიიჩნევს, რომ კვოტირება ხელოვნური ჩარევაა და რომ ის დისკრიმინაციულია, რადგან აღრევს თანასწორი შესაძლებლობების პრინციპს. თუმცა, მეორე მხრივ, პოლიტიკა არის ის, რაც წყვეტს მსოფლიოს დღევანდელობას და მომავალს. ვფიქრობ, კვოტირების დროებითობა გვიჩვენებს ქალის ძალას პოლიტიკურ პროცესებში, რაც სამომავლოდ, როგორც ქალებს, ისე მთლიანად საზოგადოებას მისცემს ქალის როლის გაანალიზების საშუალებას. ჯერ-ჯერობით უკანასკნელი ათწლეულები გვიჩვენებს, რომ ქალებმა დაიკავეს უმაღლესი პოლიტიკური თანამდებობები და საკმაოდ კარგად შეასრულეს მათზე დაკისრებული მოვალეობები, მაგ.: ანგელა მერკელი – გერმანიის კანცლერი 2005 წლის 22 ნოემბრიდან დღემდე; **ჰილარი კლინტონი** – აშშ-ის სახელმწიფო მდივანი ბარაკ ობამას ადმინისტრაციაში, აშშ-ის სენატორი ნიუ-იორკიდან 2001-2009 წლებში, პრეზიდენტობის კანდიდატი დემოკრატიული პარტიიდან 2008 წლის არჩევნებში, აშშ-ის პირველი ლედი 1993-2001 წლებში ბილ კლინტონის პრეზიდენტობის დროს. 1997 წელს მისი დახმარებით დაფუძნდა სახელმწიფო ბავშვთა ჯანმრთელობის დაზღვევის პროგრამა და შეილად აყვანისა და უსაფრთხო ოჯახის აქტი. [3,34]

საინტერესო პოზიცია ჩანს ქალის მხრიდან პოლიტიკასთან მიმართებაში, თუ დავაკვირდებით **მედელინ (მადლენ) ოლბრაიტის** მაგალითს. მადლენი იყო აშშ-ის სახელმწიფო მდივანი 1997-2001 წლებში. მედელინ ოლბრაიტს ჰქონდა მკაფიოდ გამოკვეთილი პრიორიტეტები, მისი საიმიჯო სლოგანი კი შემდეგნაირად ჟღერდა: „ყველაფერი ამერიკისა და ამერიკელი ხალხის ინტერესებში“. მისი პოლიტიკური მიზანი მსოფლიოში მშვიდობის დამყარება იყო და ამის საშუალებად დემოკრატიული პრინციპების გავრცელება მიაჩნდა – „ამერიკა დაინტერესებულია, რომ მსოფლიოში, რაც შეი-

ძლება მეტი დემოკრატიული ქვეყანა იყოს, რადგანაც დემოკრატიები ერთმანეთს თავს არ ესხმიან". [4,29]

ქალთა პოლიტიკურ მნიშვნელობაზე უფრო ღრმა ანალიზის საშუალებას იძლევა მედელინ ოლბრაიტის და ჰილარი კლინტონის პიროვნებების შედარება. ჰილარი კლინტონი გენეტიკური ამერიკელია, ხოლო მედელინ ოლბრაიტი – ჩამოსული ემიგრანტი, თუმცა, მათი მიზანი ერთია. ისინი მუდამ ზრუნავდნენ ქვეყნის იმიჯზე და ამას კარგად ადასტურებს მათი საქმიანობა. აღსანიშნავია, რომ მათი პოლიტიკური აქტივობა არ შემოიფარგლებოდა მხოლოდ ამერიკით და ისინი ამერიკის გაძლიერებასა და კეთილდღეობაში ხედავდნენ დანარჩენი მსოფლიოს კეთილდღეობასაც. ამ ორ მნიშვნელოვან პოლიტიკურ ფიგურასთან ერთად უნდა განვიხილოთ კონდოლიზა რაისის პიროვნებაც. კონდოლიზა რაისმა პოლიტიკური კარიერა მკაფიო პოლიტიკური მიზნით შეიქმნა. შავკანიანთა უკეთესი ცხოვრებისა და მომავლისათვის, საკუთარი თავის დასამკვიდრებლად განსაზღვრა სტრატეგია: ცოდნა, თავდაჯერებულობა და ღვთისადმი უდიდესი რწმენა, რაც მისი იმიჯისათვის საუკეთესო ასპექტი აღმოჩნდა. სამივე ქალბატონის შემთხვევაში განათლება მთავარი პრიორიტეტი გახლდათ. განათლებით შეძლეს მათ პოლიტიკაში მოსვლაც და შემდგომში პოლიტიკური აქტივობაც. ეს ფაქტი მიუთითებს, რომ ქალის წარმატებას პოლიტიკაში დიდწილად განათლება განსაზღვრავს. „განათლება თილისმას მსგავსია, ის ყველაფერი ცუდის წინააღმდეგ ბრძოლაში გამოიყენება. შეიძლება ადამიანებს არ უყვარდეთ, მაგრამ ისინი აუცილებლად გცემენ პატივს“.

ყველა ადამიანი ინდივიდუალურია, მათ აქვთ საერთოც, მაგრამ აქვთ განმასხვავებელი ნიშნებიც. სამივე ზემოთ ჩამოთვლილი ქალბატონი აშშ-ს ისტორიაში ძალიან მნიშვნელოვან როლს თამაშობს, მათ დიდი კვალი დატოვეს მსოფლიო პოლიტიკაში. იმ დროს, როცა ჰილარი კლინტონს ქალთა, გეების და ბავშვთა უფლებების დაცვა იზიდავს, ხოლო ოლბრაიტი სამშენისებს აგროვებს, კონდოლიზა რაისი ერთი გოლის გატანაზე ოცნებობს. აი, ასეთი ერთნაირები და მეტად განსხვავებულები არიან თავის დროის

ყველაზე გავლენიანი ქალბატონები, რომლებიც აშშ-ში ერთსა და იმავეს, აშშ-ის სახელმწიფო მდივნის თანამდებობებს იკავებდნენ.

ქალებს შეუძლია პოლიტიკის კეთება უმაღლეს დონეზე, შეუძლიათ გაიღონ დიდი მსხვერპლი, სქესი არ არის განმაპირობებელი პოლიტიკური წარმატებისა, მთავარი, გქონდეს სურვილი და მიზანი კარგის კეთების.

როგორ განისაზღვრება ქალის როლი ევროინტეგრაციის პროცესში?

ქალი, თავის პოლიტიკურ უფლებამოსილებას იყენებს იმისთვის, რომ რიგი ქვეყნებისა დააახლოვოს ევროპასთან და გახადოს ევროპული ოჯახის წევრი, იგი მნიშვნელოვანი ფიგურაა ევროინტეგრაციის პროცესში. 2014-2019 წლებში ევროპარლამენტში ქალთა რაოდენობა 36.4%-ია. 1979-1984 წლებში ეს მაჩვენებელი 15.2% იყო და ტენდენცია მუდმივად მზარდია. ეს სტატისტიკა აჩვენებს, თუ რამხელა წვლილი შეაქვთ ქალებს ევროპულ პოლიტიკაში, რაც შემდგომში პირდაპირ აისახება ევროინტეგრაციაზე. ეს ციფრები ასევე მიუთითებს, თუ რამდენად წარმატებულია ქალი პოლიტიკაში. იზრდება მოთხოვნა ქალ-პოლიტიკოსებზე. თუმცა, ევროინტეგრაციის პროცესზე მანდილოსნების გავლენა მხოლოდ ამით არ შემოიფარგლება. ევროპარლამენტის გარდა უამრავი სამთავრობო და არასამთავრობო უწყებებია, სადაც აქტიურად მუშაობენ ქალბატონები. [4,41]

ევროინტეგრაციის პროცესში დიდი როლი აქვს გერმანიის კანცლერს ანგელა მერკელს, ეს ქალბატონი უმაღლეს დონეზე წარმოადგენს ქვეყანას, გერმანიას, რომელიც ევროპაში და არა მარტო ამ კონტინენტზე უდიდესი გავლენით სარგებლობს. ამ ქვეყნის პოზიციას მსოფლიო მასშტაბით ითვალისწინებენ და ბუნებრივია, ევროინტეგრაციის პროცესი მისი გერდის ავლით არ მიმდინარეობს, პირიქით, გერმანია აფიქსირებს ანგელა მერკელის წარმომადგენლობით ერთ-ერთ საბოლოო პოზიციას. [3,39]

დღესდღეობით, არაერთი ქართველი პოლიტიკოსი ქალია, რომელიც მიისწრაფის საქართველოს ევროპასთან დაახლოებისაკენ. წინა საუკუნეებში ევროპული კურსისადმი კეთილგანწყობას

აფიქსირებდა არაერთი ქართველი პოლიტიკოსი ქალი, რომლებიც იბრძოდნენ დასავლური პრინციპების დამკვიდრებისთვის. ასეთ პიროვნებად შეგვიძლია მივიჩნიოთ ქრისტინე შარაშიძე, საქართველოს დამფუძნებელი კრების მდივანი. აღსანიშნავია, რომ 1919 წელს დამფუძნებელი კრების არჩევნებში სხვადასხვა პარტიის სახელით რეგისტრირებული იყო 17 ქალბატონი, რომელთგან ხუთი იქნა არჩეული და ხუთივე სოციალ-დემოკრატიული პარტიიდან. ნიშანდობლივია, რომ 1921 წლიდან პარიზში არსებობდა პარტიის „საზღვარგარეთული ბიურო“. ეს უკანასკნელიც შეგვიძლია, მივიჩნიოთ ევროინტეგრაციის საფუძვლად.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ხვიჩია ხ., ქალი და პოლიტიკა ან როგორ გავზარდოთ ქალთა წარმომადგენლობა პოლიტიკაში – „ქალები და ადგილობრივი თვითმმართველობა“, კონფერენციის მასალები, ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრი, თბ., 2001.
2. Айвазов С., «Гендерное равенство в контексте прав человека», М., 2001.
3. Забилина Т., Израелян Е., Шведова Н., «Двадцать лет борьбы. Насилие и социальные изменения», М., 2008.
4. თაბაგარი ნ., გენდერი და პოლიტიკა, თბ., 2018.
5. გაფრინდაშვილი ლ., ფემინიზმი და გენდერული დემოკრატია, თბ., 2011.

ქართველი ქალები პოლიტიკაში – დამოუკიდებელ

საქართველოში და ემიგრაციაში

საქართველო ერთ-ერთი პირველი ქვეყანაა, რომელმაც ქალთა უფლებები საკანონმდებლო დონეზე ასახა და არჩევნებზე ორივე სქესის წარმომადგენლებს თანაბარი უფლებები მიანიჭა. 1921 წლის კონსტიტუციის 39-ე მუხლით: „ორივე სქესის მოქალაქე თანასწორია როგორც პოლიტიკურ, ისე სამოქალაქო, ეკონომიურ და საოჯახო უფლებით“ [1]. ეს იყო ლოგიკური შედეგი XIX საუკუნის ბოლოს ქართველ მოღვაწეთა მიერ დაწყებული მცდელობისა – წახალისებინათ ქართველ ქალთა საზოგადოებრივი აქტივობა. პოლიტიკური აქტივობა კი საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებისთანავე გამოვლინდა. 1918 წლის 26 მაისის დამოუკიდებლობის აქტზე, რომელიც 1919 წლის 12 მარტს გაიმეორეს, 101 ხელმომწერიდან 4 ქალი იყო: მინადორა ტოროშელიძე, ლიზა ბოლქვაძე, ანა სოლოლაშვილი, ელეონორა მახვილაძე [2].

1918 წლის შემოდგომაზე ქალები მონაწილეობდნენ ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნებში. რამდენიმე დეპუტატიც გახდა, მათ შორის პირველი მუსლიმი ქალი ფარი-ხანუმ სოფიევა ყარაიაზის ოლქში [3]. დამფუძნებელი კრების არჩევნებისათვის შექმნილ ცენტრალურ საარჩევნო კომისიაში 3 თანამდებობიდან ერთი ქალს ეკავა: თავმჯდომარე – ალექსანდრე ლომთათიძე, მდივანი – ანა სოლოლაშვილი, ხაზინადარი – გიორგი გვაზავა [4].

1919 წლის საქართველოს დამფუძნებელი კრების არჩევნები ჩატარდა საყოველთაო, პარიტეტული პრინციპით. ეროვნების, სქესის, წარმომავლობის განურჩევლად. არჩევნებში ხმის მიცემის უფლება ჰქონდა საქართველოს ყველა მოქალაქეს, ვისაც შეუსრულდა 20 წელი. მონაწილე 15 პარტიიდან 6 პარტიის საარჩევნო სიებში 26 ქალი იყო. მათგან 5 გახდა 130-წევრიანი საქართველოს

დამფუძნებელი კრების დეპუტატი. ხუთივე ქალი „სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის“ (სდმპ) სიიდან იყო.

1921 წლის საქართველოს ოკუპაციის შემდეგ 5 პარლამენტარი ქალიდან 2 – ელისაბედ ნაკაშიძე-ბოლქვაძე, ანა სოლოლაშვილი დახვრიტეს, 3 – ელეონორა ფარსეგოვა-მახვილაძე, მინადორა ორჯონიკიძე-ტოროშელიძე, ქრისტინე შარაშიძე არაერთხელ დააპატიმრეს და ხანგრძლივი ვადით გადაასახლეს. დახვრიტეს ან გადაასახლეს მათი ოჯახის წევრები. დახვრიტეს ასევე ეროვნული საბჭოს წევრი, იურისტი, ესერი (სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტია) მარიამ ჩხეიძე. ფარი-ხანუმ საფიევა პოლიტიკაში აღარ ჩარეულა, მაგრამ მაინც გააკულაკეს, 3 ძმა დაუხვრიტეს, მერე თავდაც დააპატიმრეს. გარდაიცვალა ორთაჭალის ციხეში. რეპრესიები დაატყდათ პოლიტიკურად აქტიურ ქალებს და მათ ოჯახებსაც.

საქართველოს რევკომის დეკრეტით დამფუძნებელი კრება დაითხოვეს. მთავრობის, დამფუძნებელი კრების წევრები, სამხედრო, პოლიტიკური, საქმიანი წრეებისა და კულტურის ცნობილი წარმომადგენლები ოჯახებით ემიგრაციაში წავიდნენ. 1922-23 წლებში მათ მიემატნენ ბოლშევიკთა მიერ დაპატიმრებული და მეტეხის ციხიდან ემიგრაციაში გაძევებული უნივერსიტეტის 94 პროფესორ-მასწავლებელი და ინტელიგენტი, 1924 წლის აჯანყების დამარცხების შემდეგ – გადარჩენილი მებრძოლები. მათმა ნაწილმა მოახერხა ოჯახების გაყვანა. 1930-იან წლებამდე საქართველოს ტოვებდნენ რეპრესიებს გარიდებული ცნობილი საზოგადო მოღვაწეები, ინდუსტრიალიზაციისა და კოლექტივიზაციის შედეგად ქონების, მიწების ჩამორთმევით დაზარალებული ქართველები. მათი ნაწილი საზღვარზე საიდუმლოდ გადადიოდა [5]. ოჯახებს სამშობლოში ტოვებდნენ მომავალში გაყვანის იმედით, თუმცა უმეტესობამ ეს ველარ მოახერხა, საბჭოეთში აგორებული რეპრესიები კი სწორედ მათ ახლობლებს დაატყდათ.

1 ტალღის ემიგრანტთა შორის ცოტა იყვნენ ოჯახები და ქალები, რადგან 1921-30 წლებში ემიგრაციაში ძირითადად მამაკაცები წავიდნენ.

II მსოფლიო ომის შემდეგ უცხოეთში დარჩენილმა ტყვედრავარდნილმა საბჭოთა მეომრებმა შეადგინეს ემიგრანტთა II ტალღა. საბჭოთა კავშირმა მოკავშირეებს მოსთხოვა არა მარტო გერმანიის მხარეს მებრძოლების და ტყვედრავარდნილი საბჭოთა მოქალაქეების, არამედ ძველი ემიგრაციის გადაცემა. ამის გამო ქართველთა ნაწილმა დატოვა ევროპა და ამერიკის კონტინენტზე – ლათინური ამერიკაში, კანადაში, შეერთებულ შტატებში გადასახლდა. ქართველ ქალთა რიცხვი ამ II ტალღის ემიგრანტთა შორისაც მცირეა.

I მსოფლიო ომის შემდგომი პრობლემებით დატვირთულ ევროპაში პროფესიულ ასპარეზზე წარმატების მიღწევა ძალიან ცოტამ თუ მოახერხა. ამაში ხელს უშლიდათ ლტოლვილთა სტატუსიც, ვინაიდან ემიგრანტებმა დაიტოვეს დამოუკიდებელი საქართველოს მოქალაქეობა და არ მიიღეს იმ ქვეყნების ქვეშევრდომობა, რომელშიც ცხოვრება მოუწიათ. მიუხედავად ამისა, დაბრკოლებების გადალახვა მაინც მოახერხეს და საინტერესო კვალი დატოვეს მსოფლიო, ქართული ემიგრაციის თუ საქართველოს ისტორიაში.

I ტალღის ემიგრაციის წარმომადგენელი ქალების ცხოვრების გზა, ბედი, საქმიანობა განსხვავებულია. ისინი სხვადასხვა კონტინენტებსა და ქვეყნებში ცხოვრობდნენ. მათ შორის არიან ოპერის მომღერლები, ბალერინები, მოდელები, მოდელიორები, მსახიობები, პიანისტები, მხატვრები, სკულპტორები, მწერლები, მეცნიერები, გამომცემელ-რედაქტორები, რადიოსადგურების „თავისუფლების“ და „ამერიკის ხმის“ ქართული რედაქციის დირექტორები და რედაქტორები. ქართველები აარსებდნენ და ხელმძღვანელობდნენ სხვადასხვა ფონდებს, საზოგადოებებს, კულტურულ, საგანმანათლებლო, სპორტულ, საქველმოქმედო ორგანიზაციებს, იყვნენ სათვისტომოს თავმჯდომარეები, მონაწილეობდნენ სათვისტომოებისა და ემიგრაციაში არსებულ ორგანიზაციათა საქმიანობაში, იყვნენ რელიგიური და საერო დღესასწაულების, საიუბილეო ღონისძიებების, ზეიმების, კულტურულ-საგანმანათლებლო საქმიანობის ორგანიზატორები, მონაწილეები. სამშობლოში დაბრუნების იმედად ზრდიდნენ შვილებს, ზრუნავდნენ ახალგაზრდებისა და

ემიგრაციაში დაბადებული თაობისათვის სამშობლოს ხატის, ქართული ენისა და ტრადიციების შენარჩუნებაზე. ქმნიდნენ „პატარა საქართველოებს“, მხარში ედგნენ მეუღლეებს პროფესიულ თუ საზოგადოებრივ საქმიანობაში. სამწუხაროდ, ემიგრაცია გაგრძელდა, რადგან საბჭოთა რეჟიმმა ემიგრანტებს უკანდასაბრუნებელი გზა მოუჭრა.

II მსოფლიო ომის დროს ქართველი ქალები მონაწილეობდნენ მოქმედ არმიებში, წინააღმდეგობის თუ პარტიზანულ მოძრაობაში. ზრუნავდნენ ტყვეებზე და ლტოლვილებზე. ომის შემდეგ კიდევ უფრო მიმოიფანტა ქართველობა მთელ მსოფლიოში. I თაობის ემიგრანტთაგან ცოტას თუ ელირსა სამშობლოს ხილვა. II თაობის ქალებმა კი გააგრძელეს მშობლებისაქმე და სამშობლოსთან კავშირი სხვადასხვა სახით აღადგინეს. ამ თაობის ქალბატონები ჩაერთნენ პოლიტიკაშიც. მათგან ყურადღება შევაჩერეთ რამოდენიმე მათგანზე.

ეკვადორის ყოფილი გარემოს დაცვის მინისტრი და ბუნების დაცვის საერთაშორისო ორგანიზაციების ხელმძღვანელი იოლანდა კაკაბაძე-ნავარო დაიბადა 1948 წელს ეკვადორის დედაქალაქ კიტოში, ქართველი ემიგრანტის ოჯახში. მისი ბაბუა ეკვადორში 1930-იან წლებში, სამ შვილთან ერთად წავიდა. კიტოს უნივერსიტეტის საგანმანათლებლო-ფსქოლოგიის ფაკულტეტის დამთავრების შემდეგ იოლანდა აქტიურად ჩაერთო გარემოს დაცვის საკითხებში. კიტოში დააარსა „გარემოს დაცვის ფონდი“, რომლის აღმასრულებელი დირექტორიც იყო 1979-90 წლებში. 1993 წელს, დააფუძნა არასამთავრობო ორგანიზაცია „ლათინური ამერიკის მომავლის ფონდი“, რომელსაც 2006 წლამდე ხელმძღვანელობდა. 1998-2000 წლებში იყო ეკვადორის გარემოს დაცვის მინისტრი, 1996-2004 წლებში – „ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირის“ (IUCN) პრეზიდენტი, 2010 წლის იანვრიდან კი-ბუნების დაცვის ორგანიზაციებს შორის ყველაზე დიდი არასამთავრობო ორგანიზაციის „ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის“ (WWF) პრეზიდენტი [6]. მსოფლიო მასშტაბით მას 5 მილიონზე მეტი მხარდამჭერი ჰყავს 100-ზე მეტ ქვეყანაში.

კაკაბაძე არის ამერიკული საქველმოქმედო ორგანიზაცია ფორდ ფოუნდაციონ-ის სამეურვეო საბჭოს, 2004 წლიდან – არაკომერციული ლაფარგეჰოლციმ ფოუნდაციონ ფორ შუსტაინაბლე ჩონსტრუქციონ-ის სამეურვეო საბჭოს, საერთაშორისო კომისია „დედამიწის ქარტიის“ წევრი. მონაწილეობს ნიუ-იორკში, გაეროს გენერალური ასამბლეის ფარგლებში მიმდინარე შეხვედრებში, რომლის განხილვის მთავარი თემებია კლიმატის ცვლილება, კვების წარმოება და ნარჩენები [7].

ოჯახის დანარჩენ წევრებს საქართველოში იოლანდა რამდენჯერმე ესტუმრა. აგროვებს ინფორმაციას და ოჯახის ისტორიაზე წიგნის დაწერა სურს. მისი ძმა მანუელ ელოი ესტებან კაკაბაძე ეკვადორში საქართველოს საპატიო კონსულია. რამდენიმე წლის წინ ძმასთან და შვილებთან ერთად განაცხადი შეიტანეს საქართველოს მოქალაქეობაზე და მათ უკვე ორმაგი მოქალაქეობა აქვთ – ეკვადორის და საქართველოს [8].

იოლანდა კაკაბაძე-ნავარო 2011 წელს ჩამოსული იყო საქართველოში და გარემოს დაცვის სამინისტროს ახალი შეთავაზება გააცნო – გახდეს TEEB (ეკოსისტემებისა და ბიომრავალფეროვნების ეკონომიკა) საპილოტე ქვეყანა. კვლევა გერმანიის მთავრობისა და ევროკომისიის მიერ არის ინიცირებული. ეს დამოუკიდებელი შეფასება ევროკომისიის, გერმანიის, დიდი ბრიტანეთის, ნორვეგიის, ნიდერლანდებისა და შვედეთის ფინანსური მხარდაჭერით გაეროს პროგრამის ფარგლებში ხორციელდება. პროექტის შედეგებით რეგონული მმართველობის შესაძლებლობები ამაღლდება და საქართველოს TEEB ეროვნული ანგარიში ექნება [9].

იოლანდას აზრით, მსოფლიოს, მათ შორის საქართველოს პრობლემა, ტყის ხანძრების პრევენციის ერთ-ერთი გზაა ტყეებში მცენარეთა მრავალფეროვნების გაზრდა და საზოგადოების განათლება. ასევე საინტერესოა მისი მოსაზრება, რომ ბიომრავალფეროვნებით მდიდარ ადგილებში არ უნდა აშენდეს კაშხლები, ჰესები კი სასურველია მდინარეების შენაკადებზე განთავსდეს (10).

1917 წლის ბოლოს იოლანდას ბუნების მსოფლიო ფონდის (WWF) პრეზიდენტობის ვადა ამოეწურა და 1918 წელი მისთვის

ახალი საქმეებით დაიწყო. მის საზოგადოებრივ აქტივობებს შეიძლება თვალი ინტერნეტის საშუალებითაც მივაღწევით. იმას კი – ვინ იყვნენ მისი წინაპრები, როგორ ცხოვრობდნენ საქართველოდან ასე შორს და როგორი გზა განვლეს – მხოლოდ იმ წიგნიდან გავიგებთ, რომლის დაწერსაც იოლანდა აპირებს...

სოვეტოლოგი, მეცნიერი და პოლიტიკოსი, საფრანგეთის უკუდავთა აკადემიის წევრი და მუდმივი მდივანი ელენ კარერ-დ'ანკოსი ცნობილი ქართველი მოღვაწეების ნიკო ნიკოლაძის და ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის თვალსაჩინო წევრის ივანე ზურაბიშვილის შეილიშვილი და გიორგი ზურაბიშვილის ქალიშვილი ელენე ზურაბიშვილია. იგი დაიბადა პარიზში, დაამთავრა პოლიტიკურ მეცნიერებათა ინსტიტუტი. 1976 წლის 26 მაისს სორბონის უნივერსიტეტში ბრწყინვალედ დაიცვა დოქტორის ხარისხი თემაზე: „ბოლშევიკები და ეროვნებები 1929 წლამდე“. კითხულობდა ლექციათა ციკლს საბჭოთა კავშირიზე, იმავე დროს იყო უფროსი მკვლევარი სახელმწიფო პოლიტიკის მეცნიერებათა ფონდში, ჰქონდა გამოქვეყნებული რამდენიმე გამოკვლევა რუსეთის დიდ ეროვნულ მოძრაობებზე. 1972 წელს დაიბეჭდა მისი კაპიტალური ნაშრომი „საბჭოთა კავშირი ლენინიდან სტალინამდე 1917-1953“, 1986 წელს „არც ომი, არც ზავი“. როგორც საბჭოთა კავშირის კარგი მცოდნე, მიწვეული იყო გაზეთ „ფიგაროში“.

ელენე ავტორია აგრეთვე სქელტანიანი წიგნებისა: „რუსეთის ისტორია“, „რუსეთი ორ სამყაროს შორის“, „ეკატერინე II“, „ნიკოლოზ II“, „სიმართლე გრიგოლ რასპუტინის შესახებ“ და ა.შ. მას ეკუთვნის მრავალი სტატია, როგორც საბჭოთა კავშირზე, ისე კომუნისტურ და ცენტრალური აზიის სახელმწიფოებზე.

1978 წელს დაიბეჭდა მისი „დამსხვრეული იმპერია“, „ოქტომბერში საფრანგეთში მცხოვრებლები მოწმეები ვიყავით იმ მხურვალე გამოსხაურების, რომელიც წილად ხვდა ელენე კარერ დ'ანკოსის წიგნს... არ დარჩენილა არცერთი გაზეთი, ჟურნალი, რადიო და ტელევიზიის არხი, რომ არ აღენიშნა ეს მოვლენა და არ ექო ამ წიგნის დიდი ღირებულება... ქ-ნმა ელენემ ამ წიგნისათვის მიიღო მეტად საძებარი პრემია დიდი ჟურნალიზმის, რომელსაც ფრან-

გულად „ოჟურდუი“ ეწოდება“, – წერდა ემიგრანტული ჟურნალი „თავისუფლების ტრიბუნა“ [11].

ელენ დ'ანკოსსა და მის ძმაზე, მუსიკოს ნიკოლოზ ზურაბიშვილზე წერდა გურამ შარაძე და იმასაც აღნიშნავდა, რომ საფრანგეთში ყოფნისას, ყოველ საღამოს უსმენდა ელენ დ'ანკოსის სატელევიზიო გამოსვლებს საერთაშორისო თუ სოვეტოლოგიის საკითხებზე [12].

საინტერესოა ისიც, რომ მარსელ მარსოს აკადემიკოსად არჩევის დროს დაშნა, რომელსაც საფრანგეთის აკადემიის წევრები მიართმევენ ახალარჩეულს, პირველად შეუკვეთეს პარიზში მცხოვრებ ქართველ ხელოვანს გუჯი ამაშუკელს. მასვე დაუკვეთეს ელენსთვის მისართმევი დაშნა და ისიც შეეცადა რაიმე ქართული დეტალით გაემდიდრებინა საპატიო იარაღი [13]. ეს ორმაგადსაამაყო იყო ემიგრანტი ქართველებისათვის: საფრანგეთის აკადემია, რომელიც 1635 წელს დააარსა კარდინალმა რიშელიემ და რომლის წევრებიც იყვნენ რასინი, კორნელი, ვოლტერი, ჰიუგო, ფრანსი და სხვა მრავალი გამოჩენილი მოღვაწე, თავის „40 უკვდავ“ წევრს შორის მდივნად ქართველ ქალს ირჩევდა, მის სააკადემიკოსო დაშნას ასევე ქართველ ხელოვანს გუჯი ამაშუკელს უკვეთავდა.

მიუხედავად ასაკისა, ელენი ბევრს მოგზაურობდა, ძალიან ახალგაზრდული და აქტიური ადამიანია. მისი ვაჟი ემანუილ კარერი ცნობილი ფრანგი მწერალია. ელენის მშობლები ადრე დაშორდნენ ერთმანეთს და რუსმა დედამ გაზარდა, მისი დაინტერესება საბჭოთა კავშირით და რუსეთით – ბუნებრივია. ქართული არ იცის, თუმცა ყოველთვის აინტერესებდა საქართველო. როცა ბიძაშვილები ერთმანეთს ხვდებიან, ყურადღებით ისმენს საქართველოზე ინფორმაციას სალომე ზურაბიშვილისგან [14].

საფრანგეთისა და საქართველოს დიპლომატი და პოლიტიკური მოღვაწე სალომე ზურაბიშვილი დაიბადა 1952 წელს პარიზი ქართველი ემიგრანტის, წლების მანძილზე საფრანგეთის ქართული სათვისტომოს თავმჯდომარის ლევან ზურაბიშვილისა და ზეინაბ კედიას ოჯახში. მამის მხრიდან სალომე ზურაბიშვილი ქართველი საზოგადო და პოლიტიკური მოღვაწის ნიკო ნიკოლაძის შვილიშ-

ვილის შვილია, ცნობილი პოლიტიკური და საზოგადო მოღვაწის, პუბლიცისტისა და მთარგმნელის, ივანე ზურაბიშვილის შვილიშვილი, დედის მხრიდან – დამოუკიდებელი საქართველოს განსაკუთრებული რაზმის მეთაურის მეჩი კედიას შვილიშვილი და პოლიტიკური და საზოგადო მოღვაწის მიხეილ კედიას დისშვილი. მისი ბიძაშვილია ელენ კარერ-დ'ანკოსი. სალომე ერთადერთია ქართველი ქალია ძველი ემიგრაციიდან, რომელიც სამშობლოში დაბრუნდა და საქართველოს პოლიტიკურ ცხოვრებაში ჩაერთო.

მიუხედავად იმისა, რომ ზეინაბ კედიაც ემიგრაციაში დაიბადა და მისი შვილებიც, ოჯახში ქართულად საუბრობდნენ და სალომეს შვილებმაც პირველი მეუღლის, ასევე ემიგრანტ კოკი გუგუშვილისაგან, ქართული ოჯახში ისწავლეს. სალომეს მშობლებს საფრანგეთის მოქალაქეობა არ მიუღიათ. ლევანმა უმაღლესი საინჟინრო სკოლა დაამთავრა და მაღალანაზღაურებადი ადგილიც შესთავაზეს, თუკი საფრანგეთის მოქალაქეობას მიიღებდა. ქ-ნი ზეინაბი გვიყვებოდა: „ქართველი ვარ და ქართველად დავრჩები“, გადაწყვიტა ლევანმა. მერე ფორდის ავტომანქანების ქარხანაში მუშაობდა უფროს ინჟინრად, მაგრამ „ფრანგი“ რომ არ იყო, დიდ თანამდებობას ვერ მიაღწია. შვილები ოთარი და სალომე ქართველებად დაიბადნენ – საბუთებში „ლტოლვილი“ ეწერათ. 18 წლისა რომ გახდნენ, მაშინ ჰკითხეს – ქართველებად დარჩენა თუ უნდოდათ. სალომე კარგად სწავლობდა, დიპლომატობას აპირებდა, ამიტომ საფრანგეთის მოქალაქეობა მიიღო“ [15].

1972 წელს სალომემ დაამთავრა პარიზის პოლიტიკურ მეცნიერებათა ინსტიტუტი, 1973 წელს ნიუ-იორკში კოლუმბიის უნივერსიტეტი, ხოლო 1981 წელს – პარიზის სახელმწიფო მართვის ეროვნული სკოლა. დიპლომატიური კარიერა დაიწყო 1974 წელს რომში (კირინალი), საფრანგეთის საელჩოს მესამე მდივანის თანამდებობით. 1977-80 წლებში მუშაობდა გაეროში (ნიუ-იორკი), საფრანგეთის მუდმივმოქმედი მისიაში მეორე მდივნად, 1980-84 წლებში – საფრანგეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს ანალიზისა და პროგნოზის ცენტრში, 1984-88 წლებში – ვაშინგტონში, საფრანგეთის საელჩოს პირველ მდივნად, 1988-89 წლებში – ვენაში, ევრო-

პის უშიშროებისა და თანამშრომლობის კონფერენციაში პირველ მდივნად, 1989-92 წლებში – ზჯამენაში (ჩადი), საფრანგეთის საელჩოს მეორე მრჩეველად, 1992-93 წლებში – ბრიუსელში, ევროატლანტიკურ საბჭოში საფრანგეთის მუდმივმოქმედი მისიის პირველ მდივნად, 1993-96 წლებში – ისევ ბრიუსელში, დასავლეთ ევროპის კავშირში საფრანგეთის მუდმივ წარმომადგენლობაში წარმომადგენლის მოადგილედ.

1996 წელს პარიზში დაბრუნდა და 2003 წლამდე რამდენიმე მნიშვნელოვან თანამდებობაზე მუშაობდა: 1996-98 წლებში – საგარეო საქმეთა მინისტრის კაბინეტის მრჩეველად, 1997-98 წლებში – საგარეო საქმეთა სამინისტროს გენერალურ ინსპექციაში, 1998-2001 წლებში – საგარეო საქმეთა სამინისტროს სტრატეგიის საკითხთა, უშიშროებისა და განათლების სამმართველოში, 2001-3 წლებში – ეროვნული თავდაცვის გენერალურ სამდივნოში საერთაშორისო და სტრატეგიულ საკითხთა ხელმძღვანელად. ფლობს ფრანგულ, ინგლისურ, გერმანულ, რუსულ და ქართულ ენებს. არის 5 წიგნისა და ათამდე სტატიის ავტორი ქართულ, ინგლისურ და ფრანგულ ენებზე. მიღებული აქვს 4 ჯილდო: საფრანგეთის უმაღლესი ჯილდო – საპატიო ლეგიონის ორდენი და ეროვნული ღირსების ორდენი ასევე იტალიისა და პოლონეთის ღირსების ორდენები [16].

ბებიებისა და მამის აღწერილი საქართველო მხოლოდ 36 წლის ასაკში ნახა, როცა 1986 წელს 3 დღით ჩამოვიდა თბილისში. ეს და სხვა ემოციური ისტორიები დაკავშირებული მის ფრანგულ, ამერიკულ, იტალიურ, ბელგიურ, აფრიკულ თუ ქართულ ცხოვრებაზე მოთხრობილი აქვს თავის წიგნში „საქართველოსკენ“, რომელიც ფრანგულ და ქართულ ენებზე 2006 გამოიცა.

2003 წელი სალომე ზურბიშვილის ცხოვრებაში მნიშვნელოვანი თარიღია. მას აუსრულდა არა მხოლოდ საკუთარი, არამედ ყველა ემიგრანტის ოცნება – მხარში ამოდგომოდა სამშობლოს. 2003-4 წლებში ის ასრულებდა საფრანგეთის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩის მოვალეობას საქართველოში. მალე მეორე ოცნებად აუხდა – ჩამდგარიყო თავისი ქვეყნის სამსახურში – 2004 წელს

საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრი გახდა. მართალია, მხოლოდ ერთი წლით, მაგრამ მოასწრო ბევრი სკიოზის გადანყევტა. მათ შორის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია 2005 წლის 19 მაისის შეთანხმების მიღწევა რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრ სერგეი ლავროვთან საქართველოდან რუსული ბაზების გაყვანის შესახებ და „საქართველოს მეგობარი სახელმწიფოების ახალი ჯგუფის“ შექმნა უკრაინის, ლიჭვის, ლატვიის, ესტონეთის, რუმინეთის, ბულგარეთის, ჩეხეთის და პოლონეთის შემადგენლობით, რომლებიც არიან დამხმარე სახელმწიფოები ნატოსა და ევროკავშირში გაერთიანების საკითხში.

საგარეო საქმეთა მინისტრობიდან წასვლის შემდეგ სალომე ზურაბიშვილი საქართველოს პოლიტიკურ ცხოვრებას არ ჩამოშორებია. 2005 წელს დააარსა „სალომე ზურაბიშვილის საზოგადოებრივი მოძრაობა“, 2006 წელს – პარტია „საქართველოს გზა“. მეუღლის, პარიზში „ქართულ-ევროპული ინსტიტუტისა“ და ჟურნალს „ივერიის“ დამაარსებლის, ჯანრი კაშიას ავადმყოფობის გამო საფრანგეთში დაბრუნდა. გახდა პოლიტიკურ მეცნიერებათა ინსტიტუტის პროფესორი, 2010 წელს – გაეროს უშიშროების საბჭოს სანქციების კომიტეტის ირანის ექსპერტთა ჯგუფის ხელმძღვანელი. 2013 წელს საქართველოში დაბრუნდა 2014 წლის საპრეზიდენტო არჩევნებში მონაწილეობის მისაღებად, თუმცა „ცესკო“ მას საპრეზიდენტო კანდიდატად რეგისტრაციაზე უარი უთხრა. 2016 წელს მონაწილეობა მიიღო საპარლამენტო არჩევნებში და გახდა საქართველოს მე-9 მოწვევის პარლამენტის (2016-20) მაჟორიტარი დეპუტატი. იყო დიასპორისა და კავკასიის საკითხთა კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე. 2018 წლის 28 ოქტომბრის საპრეზიდენტო არჩევნებში გაიმარჯვა, 16 დეკემბერს ინაუგურაციის ცერემონიაზე წარმოსთქვა საპრეზიდენტო სიტყვა და გახდა საქართველოს რიგით მე-5 და პირველი ქალი პრეზიდენტი...

გამოყენებული ლიტერატურა

1. საქართველოს კონსტიტუცია, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამართლებრივი აქტების კრებული 1918-1921, თბ. 1990, გვ. 463
2. შარაძე გ. ისტორიული რელიქვიების დაბრუნება, თბ. 2001, გვ.27-29, 57-59
3. აბელაშვილი ი. პირველი პარლამენტარი ქალები საქართველოში - www.resonancedaily.com
4. პირველი საყოველთაო დემოკრატიული არჩევნები დამოუკიდებელ საქართველოში, თბ. 2017, გვ.20
5. დაუშვილი რ., ქართული ემიგრაცია 1921-1939, თბ. 2007, გვ.6-13
6. www.cdmpolicydialogue.org › panel › YolandaKakabadseNavarro
7. <https://earthcharter.org>
8. დაუშვილი რ. „მე ყოველთვის ვიქნები პანდა“ ბუნების მსოფლიო ფონდის ქართველი პრეზიდენტის ისტორია - <https://www.primetime.ge> › news
9. ჯუფალაკიანი ს. ქართველი ეკვადორელი – იოლანდა კაკაბაძის გეგმები WWF-ის პრეზიდენტობის შემდეგ - old.1tv.ge › news › view
10. ხაჩიძე გ., „ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის“ (WWF) პრეზიდენტს იოლანდა კაკაბაძეს შეხვდა _ ghn.ge › com › news › view
11. ელენე კარერ დ'ანკოსის წიგნი „დამსხვრეული იმპერია“ – ჟურნ. „თავისუფლების ტრიბუნა“, 1973, №23, გვ.12
12. შარაძე გ. ფრანგული დღიური, თბ. 1990, გვ.113
13. შარაძე გ. უცხოეთის ცის ქვეშ, ტ.III, თბ. 1992, გვ.444
14. ჭიაურელი მ. „სოვეტოლოგთა დედოფალი“ წარმოშობით ქართველი ელენე კარერ დ'ანკოსი 80 წლისაა _ <https://www.radiotavisupleba.ge>
15. დაუშვილი რ. „ვინ იფიქრებდა, რომ ასეთი დღე დადგებოდა“ – გაზ. „თბილისი“, 2004, 25-26 VIII, №93, გვ.6-7
16. www.nplg.gov.ge› bios

ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობის საკითხი საქართველოში

(საპრეზიდენტო არჩევნების მაგალითზე)

შესავალი

ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობის საკითხი, როგორც დემოკრატიის დამკვიდრების ერთ-ერთი ხელშემწყობი ფაქტორი, ქართული პოლიტიკური აზრის წარმომადგენლებს ჯერ კიდევ საუკუნის წინათ სწორად ჰქონდათ გააზრებული, რაც არჩევნების ჩატარების წესშიც კი კარგად ჩანს, დებულების პირველივე თავი იწყება, ჩვენი კვლევის კუთხით მნიშვნელოვანი, დემოკრატიული შინაარსის განცხადებით: „დამფუძნებელ კრებას შეადგენენ წევრები, არჩეული მცხოვრებთა მიერ საყოველთაო-განურჩევლად სქესისა, - თანასწორობის, პირდაპირის და ფარულის ხმის მიცემით პროპორციული წარმომადგენლობის წესისამებრ“¹ [1]. შესაბამისად, ჯერ კიდევ XX-ე საუკუნის დასაწყისში საკითხით დაინტერესების, პოლიტიკური მემკვიდრეობის მიუხედავად, არსებული არასაზარბიელო მდგომარეობის მოწესრიგებისათვის გამოსავალი გზების ძიება პოლიტიკაში ქალთა ჩართულობის გასააქტიურებლად, თანამედროვე პერიოდში აქტუალურია, რადგან არაერთი მკვლევარი, მთელი რიგი ფაქტებით, დაბალანსებულ მონაწილეობას დემოკრატიული საზოგადოების წინაპირობად მიიჩნევს.

ნაშრომის მიზანია, წარმოადგინოს ზოგადი სურათი, საპრეზი-

¹ დამფუძნებელი კრების წევრობაზე წარდგენილ საქართველოს სოციალ-დემოკრატიულ საარჩევნო 130 კაციან სიაში 6 - მათ შორის ერთი არაქართველი ქალი[2] იყო, მათ მიერ მიღებული 109 მანდატიდან საკანონმდებლო ორგანოში 5 ქალი იყო წარმოდგენილი;

დენტო საარჩევნო პროცესში თუ როგორი იყო ქალთა აქტივობა, რა ხელისშემშლელი ფაქტორები არსებობდა ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობისათვის.

საკითხის შესწავლა ემპირიულ მასალაზე დაყრდნობით და პოლიტიკურ პროცესებზე მონიტორინგით განისაზღვრება. მნიშვნელოვანია ისიც, თუ რამდენად ჰპოვებს მთელი რიგი ვალდებულები (ნაციონალური და საერთაშორისო) ასახვას არსებულ მდგომარეობაზე, იკვეთება კვლევის ჰიპოთეზაც პოსტსაბჭოთა პერიოდში საქართველოში ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობის საკითხი (ხანგრძლივი პროცესია, ინგლეჰარტი და ნორისი) ძალიან ნელა ვითარდება.

ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობის სკითხი - საპრეზიდენტო არჩევნების კონტექსტში

პოლიტიკის მეცნიერების ცნობილი მკვლევარები რონალდ ინგლეჰარტი (მიჩიგანის უნივერსიტეტი) და პიპა ნორისი (ჰარვარდის უნივერსიტეტი) აღნიშნავენ, რომ ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობა უფრო თანასწორია პოსტ-ინდუსტრიულ საზოგადოებაში, ვიდრე განვითარებად ან პოსტ-კომუნისტურ სამყაროში [3]. შესაბამისად, მაღალი მაჩვენებელი დემოკრატიული განვითარების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მაჩასიათებელია. ამ მიდგომის საფუძველზე ფაქტია, რომ საქართველოს მოსახლეობის ნახევარზე მეტს ქალები (53,76%) შეადგენენ, თუმცა საკანონმდებლო ორგანოში კი 15 %-ით არიან წარმოდგენილნი [4], გასათვალისწინებელია ისიც, რომ არსებული ისტორიული გამოცდილების მქონე ქვეყნისთვის ეს მონაცემი დამაფიქრებელია.

კვლევის თვალსაზრისით აღსანიშნავია, რომ კვოტირების დაწესების, საპარლამენტო არჩევნების და პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის საკითხი არაერთმა მკვლევარმა შეისწავლა (საქართველოს პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის შესახებ 2004-2016 წლებში²), საპრეზიდენტო არჩევნებში ქალთა ჩართუ-

² 2004 წელი-21 ქალი (9.33%), 2008 წელი-9 ქალი (8%), 2012 წელი-18 ქალი (12%),

ლობის საკითხზე მსჯელობისას კი, რატომღაც ნაკლებად განიხილავენ. სწორედ ამიტომ, შევარჩიეთ საკვლევ თემად ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობა საქართველოში საპრეზიდენტო არჩევნების მაგალითზე, რადგან ფაქტია, საკითხისადმი ინტერესი არსებული პოლიტიკური ვითარებიდან გამომდინარე აქტუალურია, მნიშვნელოვანია ისიც, რომ საქართველოში პოსტსაბჭოთა პერიოდში, დღემდე ჩატარებული 7 საპრეზიდენტო არჩევნებიდან მხოლოდ სამ არჩევნებში მონაწილეობდნენ ქალი პრეზიდენტობის კანდიდატები.

ნაშრომის მიზანია, საპრეზიდენტო არჩევნების დროს წინასაარჩევნო პოლიტიკური პროცესის შესწავლით გავარკვიოთ როგორი იყო ქალთა აქტივობა და რა ხელისშემშლელი ფაქტორები არსებობდა მათი პოლიტიკაში ჩართულობისათვის.

საქართველოში პრეზიდენტის ინსტიტუტი სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის გამოცხადების შემდეგ (1991 წლის 9 აპრილი) უზენაესი საბჭოს მიერ მიღებული კონსტიტუციური კანონით: „საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტის თანამდებობის დანესებისა და ამასთან დაკავშირებით საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუციაში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის შესახებ“ 1991 წლის 14 აპრილს მკვიდრდება, კონსტიტუციას ცვლილებების შედეგად სპეციალური თავი დაემატა 131 „საქართველოს პრეზიდენტი“ სადაც ნათქვამია, რომ ამ თანამდებობის შემოღება მოხდა „საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო წყობილების, ქვეყნის სუვერენიტეტის, მოქალაქეთა უფლებების, თავისუფლების და უშიშროების განმტკიცების მიზნით“.³

ახლად მიღებული კანონის საფუძველზე 1991 წლის 26 მაისს პირდაპირი, საყოველთაო არჩევნების გზით არჩეულ იქნა საქართველოს პირველი პრეზიდენტი (ეს იყო პირველი დემოკრატიული საპრეზიდენტო არჩევნები საქართველოში), რომელსაც კონსტიტუციით როგორც სახელისუფლებო ინსტიტუტის წარმომადგენელს ფართო საშინაო და საგარეო უფლებამოსილებები გააჩნდა.

2016 წელი-24 ქალი (16%).

³ „საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტის თანამდებობის დანესებისა და ამასთან დაკავშირებით საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუციაში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის შესახებ.“

1991 წლის 26 მაისის საპრეზიდენტო არჩევნებში 6 კანდიდატიდან⁴ ქალი არცერთი არ იყო. საქართველოს პრეზიდენტი გახდა ზვიად გამსახურდია (ამომრჩეველი სულ - 3 594 810, მონაწილეობდა - 2 978 247 ამომრჩეველი, კანდიდატმა მიიღო - 2 565 362 ხმა) [5].

1995 წლის საპრეზიდენტო არჩევნები საპარლამენტო არჩევნების პარალელურად ჩატარდა. ეს არჩევნები მნიშვნელოვანი იყო იმით, რომ 1995 წლის 24 აგვისტოს კონსტიტუციამ მმართველობის საპრეზიდენტო რესპუბლიკა დაადგინა და (სპეციალისტების აზრით) ისეთი უფლებამოსილებით აღჭურვა, რომელიც დამახასიათებელი არ არის ტიპიური საპრეზიდენტო დემოკრატიისათვის, თვით საპრეზიდენტო სისტემის სამშობლოშიც (აშშ) კი [6]. ამ არჩევნებშიც, 1995 წლის 5 ნოემბერს, 6 კანდიდატი იღებდა მონაწილეობას სადაც არცერთი არ იყო ქალი⁵. საქართველოს პრეზიდენტი გახდა ედუარდ შევარდნაძე (ამომრჩეველი სულ - 3 594 810, მონაწილეობდა 2 139 369 ამომრჩეველი, კანდიდატმა მიიღო 1 589 909 ხმა).

2000 წლის 9 აპრილს, მესამე საპრეზიდენტო არჩევნები ჩატარდა, რომელშიც ექვსი კანდიდატი მონაწილეობდა⁶. აქედან არცერთი არ იყო ქალი. საქართველოს პრეზიდენტი, მეორე ვადით, გახდა ედუარდ შევარდნაძე (ამომრჩეველი სულ - 3 594 810, მონაწილეობდა 2 343 176 ამომრჩეველი, კანდიდატმა მიიღო 1 870 311 ხმა).

⁴ მიღებულ ხმათა რაოდენობა ასე გადანაწილდა: ზვიად გამსახურდია (მრგვალი მაგიდა - თავისუფალი საქართველო) - 87.03%, ვალერიან ადვაძე (საქართველოს ეროვნული თანხმობისა და აღორძინების კავშირისაგან) - 7.17%, ჯემალ მიქელაძე (საქართველოს დამოუკიდებელი კომპარტია) - 1.58%, ნოდარ ნათაძე (საქართველოს სახალხო ფრონტი, რესპუბლიკური პარტია) - 1.14%, ირაკლი შენგელაია (დემოკრატიული კავშირი) - 0.88%, თამაზ კვაჭანტირაძე (საქართველოს თავისუფალ დემოკრატთა კავშირი) - 0.25%.

⁵ მიღებულ ხმათა რაოდენობა ასე გადანაწილდა: ედუარდ შევარდნაძე - 74.04%; ჯუმბერ პატიაშვილი - 19.58%, აკაკი ბაქრაძე - 1.48%, პანტელეიმონ გიორგაძე - 0.47%, ქართლოს ლარიბაშვილი - 0.47%, როინ ლიპარტილიანი - 0.37%.

⁶ მიღებულ ხმათა რაოდენობა ასე გადანაწილდა: ედუარდ შევარდნაძე - 79.82%; ჯუმბერ პატიაშვილი - 16.66%, ქართლოს ლარიბაშვილი - 0.34%, ავთანდილ ჯობლაშვილი - 0.25%, ვაჟა ჟღერტი - 0.14%, თენგიზ ასათიანი - 0.12%.

2004 წლის 4 იანვარს საქართველოში რიგგარეშე მეოთხე საპრეზიდენტო არჩევნები ჩატარდა, მონაწილე ექვსი კანდიდატიდან⁷ არცერთი ქალი არ იყო. საქართველოს პრეზიდენტი, გახდა მიხეილ სააკაშვილი (ამომრჩეველი სულ - 2 231 986, მონაწილეობდა 1 963 556 ამომრჩეველი, კანდიდატმა მიიღო 1 890 256 ხმა). საინტერესოა, რომ მიღებული ხმების პროცენტული მაჩვენებელით მართალია მიხეილ სააკაშვილს მაღალი მაჩვენებელი ჰქონდა, მაგრამ მიღებული ხმათა რაოდენობის მიხედვით საქართველოს პირველ პრეზიდენტი ზ. გამსახურდია ლიდერობდა.

საქართველოში პირველად საპრეზიდენტო არჩევნებში (პოსტ-საბჭოთა პერიოდში) ქალი კანდიდატი 2008 წლის 5 იანვარს ჩატარებულ პრეზიდენტობის რიგგარეშე, მეხუთე არჩევნებში გვხვდება. პრეზიდენტობის 7 კანდიდატიდან⁸ ერთადერთი ქალი - ირინა სარიშვილი-ჭანტურია იყო, რომელმაც ხმათა ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი 3 242 ხმა, 0.16% მიიღო. ის საინიციატივო ჯგუფის მიერ 56 320 ხელმოწერით იყო წარდგენილი ცეცსკოში. მნიშვნელოვანია, რომ ამ დროისთვის თვითონ ცეცსკოშიც 13 წევრს შორის მხოლოდ ერთია ქალი. გენდერული თანაფარდობა შედარებით დაბალანსებული იყო საოლქო საარჩევნო კომისიებში (42% ქალი), საუბნო საარჩევნო კომისიებში (50% ქალი) და 5 იანვარს საარჩევნო საუბნო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარეთა ნახევარზე მეტი (55%), ასევე კომისიის წევრთა 2/3 ქალები იყვნენ [7]. საქართველოს პრეზიდენტი მეორე ვადით გახდა მიხეილ სააკაშვილი (ამომრჩეველი სულ - 3 527 964, მონაწილეობდა 1 982 318 ამომრჩეველი, კანდიდატმა მიიღო 1 060 042 ხმა).

2013 წლის 27 ოქტომბრის მეექვსე საპრეზიდენტო არჩევნებს წინ უძღოდა 2010 წლის 15 ოქტომბრის კონსტიტუციური რეფორმა, რომლითაც შეიცვალა სახელმწიფო მმართველობის ფორმა, რის

⁷ მიღებულ ხმათა რაოდენობა ასე გადანაწილდა: მიხეილ სააკაშვილი - 96.27%, თეიმურაზ შაშიაშვილი - 1.86%, როინ ლიპარტელიანი - 0.26%. ზაზა სიხარულიძე - 0.24%, ქართლოს ლარიბაშვილი - 0.21%, ზურაბ ქელესაშვილი - 0.10%.

⁸ მიღებულ ხმათა რაოდენობა ასე გადანაწილდა: მიხეილ სააკაშვილი - 53.47% (2004 წელს - 96%), ლევან გაჩეჩილაძე - 25.69%, არკადი პატარკაციშვილი - 7.10%, შალვა ნათელაშვილი - 6.49%, დავით გამყრელიძე - 4.02%, გიორგი მასისაშვილი - 0.77% და ირინა სარიშვილი - 0.16%.

მიხედვითაც, როგორც კონსტიტუციონალისტი ა. დემეტრაშვილი აღნიშნავს - „პირველად საქართველოს კონსტიტუციურ ისტორიაში, კონსტიტუციის დონეზე აღმასრულებელი ხელისუფლების მფლობელი, მატარებელი და განმახორციელებელი გახდა მთავრობა. ტექსტუალურად ეს გამოიხატა იმით, რომ მთავრობა აღიარებულია აღმასრულებელი ხელისუფლების უმაღლეს ორგანოდ. ახალი რედაქციის მიხედვით, საქართველოს მთავრობა ახორციელებს ქვეყნის საშინაო და საგარეო პოლიტიკას“[8]. ამასთან, ახალი რედაქციის მიხედვით, პრეზიდენტი აღარ არის მმართველობის სისტემის ქვაკუთხედი, მაგრამ მისი „ჩამოლაბორანტება“ და სიმბოლურ, მხოლოდ ცერემონიალური ან წარმომადგენლობითი ფუნქციით დატვირთულ ფიგურად წარმოჩენა არ იქნება სწორი. პრეზიდენტის მნიშვნელოვანი როლი ტექსტუალურად დასაბუთებულია კონსტიტუციის 69-ე და 70-ე მუხლებით, სადაც დადგენილია მისი მაღალი სტატუსი და პირდაპირი საყოველთაო წესით არჩევის რეგულაციები[6,31]. მნიშვნელოვანია, რომ მართალია არჩევნებზე სტატისტიკურად აქტივობა დაბალი იყო, მაგრამ პროცენტულად მხარდამჭერთა მაჩვენებელი მაღალი იყო.

საპრეზიდენტო არჩევნებში მონაწილე 23 კანდიდატიდან⁹ სამი ქალია, რომელთაგანაც ერთ-ერთი ნინო ბურჯანაძე - №14, მიღებული ხმათა რაოდენობის მიხედვით პირველ სამეულშია (10.8%, 166 061 ხმა), ნინო ჭანიაშვილმა - 0.14% (2 274 ხმა), ხოლო ნესტან კირთაძემ - 0.05% (762 ხმა) მიიღეს.

საქართველოს პრეზიდენტი გახდა გიორგი მარგველაშვილი (ამომრჩეველი სულ - 3 537 719, მონაწილეობდა - 1 660 976 ამომრჩეველი, კანდიდატმა მიიღო - 1 012 569 ხმა).

⁹ მიღებულ ხმათა რაოდენობა ასე გადანაწილდა: გიორგი მარგველაშვილი - 62.12%, დავით ბაქრაძე - 21.73%, ნინო ბურჯანაძე - 10.8%, შალვა ნათელაშვილი - 2.88%, გიორგი თარგამაძე - 1.06%. თამაზ ბიბილური - 0.04%, გიორგი ლილუაშვილი - 0.12%, სერგო ჯავახაძე - 0.13%, კობა დავითაშვილი - 0.6%, აკაკი ასათიანი - 0.1%, ნინო ჭანიაშვილი - 0.14%, თეიმურაზ ბოზოხიძე - 0.02%, ლევან ჩაჩუა - 0.19%, ნესტან კირთაძე - 0.05%, გიორგი ჩიხლაძე - 0.05%, ზურაბ ხარატიშვილი - 0.23%, მიხეილ სალუაშვილი - 0.08%, ქართლოს ლარიბაშვილი - 0.03%, მამუკა ჭოხონელიძე - 0.02%, ავთანდილ მარგიანი - 0.04%, ნუგზარ ავალიანი - 0.04%, მამუკა მელიქიშვილი - 0.06%, თეიმურაზ მჟავია - 0.08%.

აღსანიშნავია, რომ 2010 წლის 26 მარტს უკვე მიღებული იყო საქართველოს კანონი „გენდერული თანასწორობის შესახებ“. ამასთან, 2013 წლის საპრეზიდენტო არჩევნების კომისიის თავმჯდომარე ქალი - თამარ ჟვანია იყო.

ვფიქრობთ, აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ამჟამინდელ პრეზიდენტს - სალომე ზურაბიშვილს 2013 წლის საპრეზიდენტო არჩევნებში რეგისტრაციაზე უარი ეთქვა ცენტრალური საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარის №64/2013 განკარგულებით. უარის თქმის მიზეზი საქართველოს კონსტიტუციის 29-ე მუხლის 11 იყო, რომლის თანახმად - „საქართველოს პრეზიდენტის, პრემიერ-მინისტრის, პარლამენტის თავმჯდომარის თანამდებობა არ შეიძლება ეკავოს საქართველოს იმ მოქალაქეს, რომელიც იმავდროულად უცხო ქვეყნის მოქალაქეა“^[9].

2018 წლის საპრეზიდენტო არჩევნები ქართული სინამდვილისთვის მეტად საინტერესოა, ჩვენი კვლევის კუთხით მნიშვნელოვანი ფაქტია - რომ პრეზიდენტი - ქალია. ამასთან ის არის, პირდაპირი წესით არჩეული ბოლო პრეზიდენტი საქართველოში, რადგან შეიცვალა პრეზიდენტის არჩევის წესი^[10], რამაც წინასაარჩევნო პერიოდში დიდი აზრთა სხვადასხვაობა და ხმაური გამოიწვია. საზოგადოების გაურკვევლობა, ლოდინი მმართველი პარტიის პრეზიდენტობის კანდიდატის ვინაობის გაგების შესახებ, აგვისტოში გაიჩნდა, რომ მართველი პარტია არჩევნებში თავის კანდიდატს არ წარადგენდა, მათი გაცხადების მიხედვით - მართველი პარტიის დომინირების თავიდან აცილების მიზნით მხარს დამოუკიდებელ კანდიდატს დაუჭერდა¹⁰.

2018 წლის საპრეზიდენტო არჩევნებში 25 მონაწილე კანდიდატიდან¹¹ მხოლოდ ორი იყო ქალი №31, პარტიიდან - „თავისუფლე-

¹⁰ თუმცა მთელი წინასაარჩევნო პროცესი, განსაკუთრებით მეორე ტურის პერიოდში ისინი მთელი შესაძლებლობებით იბრძოდნენ მათი მხარდამჭერი კანდიდატის გასვლისთვის.

¹¹ აღვნიშნავთ მხოლოდ იმ კანდიდატებს, ვის მიერ მიღებული მაჩვენებელიც 1%-ზე მეტი იყო (სულ 6) და ვით ბაქრაძე - 10.97%, გრიგოლ ვაშაძე-35.74%, შალვა ნათელაშვილი 3.74%, კახა კუკავა-1.33%, დავით უსუფაშვილი-2.26, ზურაბ ჟაფარიძე-2.26%, სალომე ზურაბიშვილი-38.64%, მეორე ტურის მაჩვენებლით გრიგოლ ვაშაძე №5 - 40.48%; სალომე ზურაბიშვილი №48 - 59.52%

ბა - ზვიად გამსახურდიას გზა“ - თამარ ცხორაგაული, რომელმაც არჩევნებში მონაწილეთა ხმების 0.25% მიიღო და №48, საინიციატივო ჯგუფის მიერ წარდგენილი სალომე ზურაბიშვილი, რომელმაც პირველ ტურში არჩევნებში მონაწილეთა ხმების 38.64%, მეორე ტურში კი - სალომე ზურაბიშვილმა №48 - 59.52%-ით ქვეყანაში დაძაბული პოლიტიკური ფონის საფუძველზე გაიმარჯვა, როდესაც ორივე პრეზიდენტობის კანდიდატის გარშემო წარმოდგენილი მხარეები ყველა ღონეს ხმარობდნენ ქულების დასაწერად, ხმების უმრავლესობის მოსაპოვებლად¹².

წარმოდგენილი ინფორმაცია, არჩევნებში ქალთა ჩართულობის დაბალი მაჩვენებელი, მიუხედავად იმისა რომ უკვე 10-15 წელზე მეტია რაც საკითხი აქტიური განხილვის რეჟიმშია და ცოტა ცვლილებაც არის, ნათლად ასახავს ქვეყანაში ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობის საკითხისადმი პოლიტიკოსთა და საზოგადოების მხრიდან არასაკმარის დამოკიდებულებას, მისი მაჩვენებლის გაზრდის უზრუნველყოფაზე ზრუნვა კი, არაერთი ეროვნული და საერთაშორისო დოკუმენტიდან¹³ საქართველოსთვის სახელმწიფოს ვალდებულება. ფაქტია, საკითხი აღნიშნული კუთხით, თითქმის ყველა წინასაარჩევნო პერიოდში უფრო მნიშვნელოვან დატვირთვას იძენდა.

¹² გამოვლინდა ფართო ღია დაპირისპირება პოლიტიკური სუბიექტებისა, რომელმაც თავი მოიყარა სალომე ზურაბიშვილსა და გრიგოლ ვაშაძის ირგვლივ. კერძოდ, გამოვეყოფთ ხმების მიღების მიხედვით მესამე ადგილზე გასულ პრეზიდენტობის კანდიდატს დავით ბაქრაძეს, რომელმაც თვის მხარდამჭერებს მოუწოდა, რომ „მერე ტურში მხარი „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ კანდიდატს გრიგოლ ვაშაძეს დაუჭირონ“ [11] და პატრიოტთა ალიანსის მიერ გამართულ აქციას, რომლის შესახებ, პარტიის ლიდერმა ირმა ინაშვილმა განაცხადა, რომ ეს იყო ნაციონალური მოძრაობის წინააღმდეგ მიმართული არა მხოლოდ პარტიული აქცია[12].

¹³ ჯერ კიდევ პეკინის 1995 წლის კონფერენციაზე დასახელებული 12 ძირითადი საპრობლემო სფეროდან, რომელიც მონაწილე ქვეყნებს ეროვნული სამოქმედო გეგმით უნდა გაეთვალისწინებინათ ერთ-ერთი სწორედ, ქალთა მონაწილეობა მმართველ ორგანოებსა და გადაწყვეტილების მიმღებ სტრუქტურებში“ იყო.

დასკვნა

ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობის საკითხი საქართველოში (საპრეზიდენტო არჩევნების მაგალითზე) - თემატიკით დანტიერე-სება ქვეყნაში განპირობებული იყო, პირველ რიგში, იმ დაძაბული პოლიტიკური და საზოგადოებრივი წინააღმდეგობებით, რომელიც წინ უძღოდა თითქმის ყველა, განსაკუთრებით ბოლო 2018 წლის საპრეზიდენტო არჩევნებს (ქალი კანდიდატის ფაქტორის გათვალ-ისწინების გარეშე). ემპირიული მასალა შესწავლილის საფუძველზე შემდეგი დასკვნების გამოტანის შესაძლებლობას იძლევა: ძირითადი დაპირისპირება საპრეზიდენტო არჩევნების დროს, პოლიტიკური პროცესის გაჯანსაღების მიზნით, განხორციელებულ საკანონმდე-ბლო ცვლილებებს (უმეტეს შემთხვევაში) უკავშირდებოდა.

საპრეზიდენტო არჩევნები (მაგ.: 2008, 2018) გამორჩეული იყო ყველა საშუალების გამოყენებით სიძულვილის ენის მოჭარბებუ-ლად გამოხატვით.

საპრეზიდენტო არჩევნების დროს (უმეტეს შემთხვევაში) საქა-რთველოში კიდევ ერთხელ დადასტურდა, რომ შედეგი მიღწეულია - პიროვნების ფაქტორით და არა საპროგრამო დოკუმენტებით ან სხვა მნიშვნელოვანი მახასიათებლით.

არჩევნებში გამარჯვებული პოლიტიკური სუბიექტის მიერ მიღწეული შედეგი - ყოველთვის მართველი გუნდის მხარდაჭერის დამსახურება იყო.

დინამიკაში (1991-2018წწ.) საქართველოში ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობის მაჩვენებელი (საპრეზიდენტო არჩევნების მაგალი-თზე) უმნიშვნელო ცვლილებას (გაუმჯობესების კუთხით) იძლევა.

საქართველოს ხელისუფლება, პოლიტიკურმა პარტიები, ქა-ლთა პოლიტიკაში ჩართულობის მაჩვენებლის გაუმჯობესების მიზნით სასურველია მეტი პასუხისმგებლობით მოეკიდოს არსე-ბულ საერთაშორისო გამოცდილებას, დემოკრატიის ხარისხის ზრ-დის მაჩვენებლის გათვალისწინებით, საკითხის გაუმჯობესების მიზნით იზრუნონ - მოსახლეობის ინფორმირებულობაზე, მეტი სი-ზუსტით გააცნობიერონ არსებული ნაციონალური, საერთაშორისო ვალდებულებები და რეკომენდაციები...

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. დებულება დამფუძნებელი კრების არჩევნებისა, 1918
2. გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 1919 წლის 21 იანვარი, №15
3. Inglehart, R. and Norris, P. (2003) *Rising Tide: Gender Equality and Cultural Change around the World*, Cambridge University Press
4. საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის მონაცემები <http://cesko.ge/statistic/>. ნანახია 20.11. 2019.
5. საქართველო - არჩევნების ისტორია 1919-2017, 2017,
6. <file:///F:/2020%20instituti/Elections.pdf>, ნანახია 10.01. 2019.
7. გონაშვილი, ვ., ერემაძე, ქ., თევდორაშვილი, გ., საქართველოს საკონსტიტუციო სამართალი, 2017, თბილისი, გვ.123.
8. ეუთო-ს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისის არჩევნებზე სადამკვირვებლო მისიის დასკვნითი ანგარიში, 2008 წლის 5 იანვარი, <https://www.osce.org/ka/odihr/elections/georgia/30959?download=true>, გვ.24. ნანახია 20.01.2019
9. დემეტრაშვილი, ა., მმართველობის ახალი სისტემის თავისებურებანი საქართველოში, სუპერსაპრეზიდენტოდან საპარლამენტომდე, 2013, გვ.26, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=33d56500-e4b6-cb0a-24fa-3ef850902711&groupId=252038, ნანახია 01. 08.2019
10. საქართველოს კონსტიტუცია, 24/08/1995, 29-ე მუხლის 11
11. საქართველოს კონსტიტუცია, 24/08/1995, მუხლი 50
12. 11.საქართველოს ისტორიაში პირველად: ზურაბიშვილი და ვაშაძე მეორე ტურში, <https://www.amerikiskhma.com/a/georgian-presidential-election-2018/4632672.html>
13. 12. ინაშვილი: არ უნდა დავუშვათ, რომ საპრეზიდენტო ინსტიტუტი ნაციონალების ხელში აღმოჩნდეს, <https://imedinews.ge/ge/archevnebi-2018/86945/inashvili-ar-unda-davushvat-rom-saprezidento-instituti-natsionalebis-khelshi-agmochndes>, nanaxia 10.08.2019
14. 13. ვინ არიან და რომელი საარჩევნო ნომრით დარეგისტრირდნენ?

ტრიიდნენ პრეზიდენტობის კანდიდატები, <https://imedinews.ge/ge/politika/78501/vin-arian-da-romeli-saarchevno-nomrit-daregistrirdnen-prezidentobis-kandidatebi>, nanaxia 08. 06.2019

15. 14. რა შეცვალა ახალმა კონსტიტუციამ? მთავარი, medinews.ge/ge/theme/96/ra-shetsvala-akhalma-konstitutsiam-mtavari, ნანახია 07. 06.2019

კოლინდა გრაბარ კიტაროვიჩის პოლიტიკური პორტრეტი

კოლინდა ხორვატიის ქალაქ რიეკას მახლობლად მდებარე სოფელში დაიბადა 1968 წლის 29 აპრილს. მამა ყასაბი იყო, დედა დიასახლისი. იგი ოცნებობდა გამხდარიყო სტიჟარდესა, მაგრამ ბედი სხვა მომავალს უმზადებდა. კოლინდა სკოლაში კარგად სწავლობდა, ამიტომ 17 წლის ასაკში გრანტის მოპოვება შეძლო და სწავლა განაგრძო ამერიკაში.

სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ ჩაირიცხა ზაგრების უნივერსიტეტში ჰუმანიტარულ და სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე და საერთაშორისო ურთიერთობების მაგისტრის ხარისხი მიიღო. ასევე აქვს ბაკალავრის ხარისხი ესპანური და ინგლისური ენების ლიტერატურაში. ზაგრების უნივერსიტეტის გარდა დაამთავრა ვენის დიპლომატიური აკადემია და ჯორჯ ვაშინგტონის უნივერსიტეტი. სწავლის პერიოდში ის პოლიტიკით დაინტერესდა. კარგად შეისწავლა ამერიკა-სსრკ-ს პოლიტიკური ურთიერთობები ცივი ომის პერიოდში. იცის ექვსი ენა. 1989 წელს მან გაიცნო მომავალი მეუღლე - იაკობ კიტაროვიჩი. ახალგაზრდა სწავლობდა კომპიუტერული ინჟინერიის ფაკულტეტზე. კოლინდა და იაკობი 1996 წელს დაქორწინდნენ. ჰყავთ ორი შვილი - კატარინა და ლუკა. ისინი თითქმის 30 წელია ერთად არიან.

პოლიტიკური აღმასვლა

24 წლის ასაკში, ის დაინიშნა ხორვატიის მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების სამინისტროს საერთაშორისო თანამშროლობის დეპარტამენტის განყოფილების მრჩეველად. ამ პერიოდში განეწიანდა პოლიტიკურ პარტიაში „ხორვატიის დემოკრატიულ თანამეგობრობა“. მალე ახალბედა პოლიტიკოსი გადაიყვანეს გან-

ყოფილებაში, რომელიც სპეციალიზირებულია ჩრდილოეთ ამერიკის პოლიტიკური საქმიანობის შესწავლაზე. ამის შემდეგ კოლინდა კანადაში ხორვატიის საელჩოს პოლიტიკური მრჩეველი გახდა. 2008-2011 წლებში იყო ხორვატიის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი აშშ-ში. სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ, 2003 წელს აირჩიეს პარლამენტის წევრად. ის იყო პირველი ქალი ნატო-ს გენერალური მდივნის მოადგილის პოსტზე, ამ პერიოდში იგი საქართველოსაც სტუ მრობდა. 2015 წლის იანვარში კი მან ხორვატიის პრეზიდენტის არჩევნებშიც გაიმარჯვა. „ყველაფერი დასრულდა, ქალბატონმა გაიმარჯვა.“ ასე აღიარა დამარცხება ხორვატიის ყოფილმა პრეზიდენტმა ივო იოსიპოვიჩმა (Ivo Josipović)

მის ცხოვრებაში ერთგვარი გარდატეხა დაკავშირებული იმ მოვლენებთან, როდესაც ის გახდა ევროპული ინტეგრაციის სამინისტროს ხელმძღვანელი. ამ პერიოდში იგი ხელმძღვანელობდა დელეგაციას, რომელიც მოლაპარაკებებს აწარმოებდა ხორვატიის ევროკავშირში შესვლის შესახებ. მართლაც, 2013 წლის 1 ივლისიდან, ხორვატია გაეროს 28-ე წევრი გახდა.

აღსანიშნავია, რომ ხორვატიის პრეზიდენტმა კოლინდა გრაბარ-კიტაროვიჩმა ხელი მოაწერა საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების რატიფიცირების დოკუმენტს. საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების რატიფიცირება ხორვატიის პარლამენტმა 2014 წლის 12 დეკემბერს მოახდინა[2] 2019 წელს საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანმა ელჩმა ზაალ გოგსაძემ (რეზიდენციით ქ. ბუდაპეშტი) რწმუნებათა სიგელები გადასცა ხორვატიის რესპუბლიკის პრეზიდენტს კოლინდა გრაბარ-კიტაროვიჩს. რწმუნებათა სიგელების გადაცემის ოფიციალური ცერემონიის მსვლელობისას აღინიშნა საქართველოსა და ხორვატიის რესპუბლიკას შორის არსებული მეგობრული ურთიერთობები და ხაზი გაესვა თანამშრომლობის შემდგომი განვითარების მზაობას. ზაალ გოგსაძემ მადლობა გადაუხადა ხორვატიის პრეზიდენტს მხარდაჭერისთვის. თავის მხრივ, პრეზიდენტმა წარმატებული დიპლომატიური მისია უსურვა საქართველოს ელჩს.[3]

კოლინდა თვლის, რომ მიუხედავად ასაკისა, ქალებმა უნდა იხელმძღვანელონ პრინციპით: - „ მე ეს შემიძლია!“. ჩვენ უნდა ვიამაყოთ იმით, რომ ქალები ვართ და არ უნდა შეგვეშინდეს ქალურობის გამოხატვა. გვეროდეთ საკუთარი ძალების, ოცნებების, მიზნების, წარუმატებლობის შემთხვევაში არ დანებდეთ, განაგრძეთ გზა და გამოასწოროთ შეცდომა, ისწავლეთ საკუთარი თავის ფასი -მოუწოდებს ის ქალბატონებს.

კოლინდა ჭკვიანი და თავდაჯერებულია, ამასთან საკმაოდ თავმდაბალია და არ სარგებლობს პრივილეგიებით. თვლის, რომ სამსახურიდან გამომდინარე, არ აქვს უფლება დაკარგოს ემოციის კონტროლი, ვინაიდან ოფიციალური მოლაპარაკებების დროს თანამოსაუბრე ყურადღებით მაკვირდება და ცდილობს რაღაცის წაკითხვას ნათქვამით და ჟესტებით. [4] იგი საკმაოდ კარგად აკონტროლებს თავს, გატაცებულია სპორტით, იოგათი და თვლის, რომ ეს მას ეხმარება თვითრეგულაციაში. მირჩევნია არასწორი გადანყვეტილება მივიღო, ვიდრე არ მივიღო არცერთი - ასე თვლის პეზიდენტი.

მისი ძლიერი მხარეებია: მიზანსწრაფულობა, კომუნიკაბელურობა, შრომისმოყვარეობა, მოთმინება, მოსმენის უნარი, იგი მომხრეა გუნდური მუშაობის და ურთიერთპატივისცემის. ყველაზე მნიშვნელოვანი მისთვის ქვეყნის სამსახურია.

სუსტი მხარეებია: სიჯიუტე, იმპულსურობა, ზედმეტად თვითკრიტიულობა და თვით გვემა. სასატიკად ეშინია გველების.

ამჟამად ბევრი რამ წაეკითხე და დღემდე ვმუშაობ ჩემს სადოქტორო დისერტაციაზე საერთაშორისო უსაფრთხოების შესახებ -აღნიშნავს იგი.

ძირითადი მიღწევები

მეც თქვენნაირ ვარ და თქვენი ხმა ვიქნები! -ასე მიმართა მან ამომრჩელებს. კოლინდა გრამბარ-კატაროვიჩის შესახებ მთელმა მსოფლიომ გაიგო, როცა ის რუსეთში მსოფლიო ჩემპიონატზე, ხორვატიის ნაკრების მხარდასაჭერად ჩაფრინდა. ის ფეხბურთის თავგადაკრული ფანია.

კოლინდამ ქვეყნის სათავეში მოსვლისთანავე შეამცირა თანამ-

შრომლების რაოდენობა და პრეზიდენტისთვის გამოყოფილი ხარჯები. ხორვატები თავიანთი ქვეყნის ხელმძღვანელს სახალხო პრეზიდენტს უწოდებენ.

კოლინდა დარწმუნებულია, რომ ქალების გაძლიერება ხელს შეუწყობს ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებას. მან გაეროს ერთ-ერთ სხდომაზე აღნიშნა, რომ ქალებს საკმაოდ დიდი პოტენციალი აქვთ და შეუძლიათ წარმატებებს მიაღწიონ. ის მუწოდებს ყველას, რომ იბრძოლონ რათა გენდერული თანასწორობა გახდეს საზოგადოდ მიღებული ნორმა. 2019 წელს ხორვატიაში, ფინეთთან ერთად წამოიწყო პროექტი «100 ნაბიჯი გენდერული თანასწორობისთვის». [5] პროექტის ფარგლებში, მათ უნდა გააგზავნონ მოხსენებები ხორვატიის ფინეთის საელჩოში, სადაც აღწერილია ის ნაბიჯები, რომლებიც მათ გადადგმული აქვთ საზოგადოებაში გენდერული თანასწორობის მისაღწევად როგორც ადგილობრივ, ისე ეროვნულ დონეზე.

„მინდა, რომ ჩემი შვილები ხორვატიაში ცხოვრობდნენ. მოხარული ვიქნები, თუ ისინი ისარგებლებენ ღია საზღვრებით. ახალგაზრდა პროფესიონალებმა არ უნდა დატოვონ ქვეყანა, ყველაფერი უნდა გაკეთდეს ისე, რომ მათ კომფორტულად იცხოვრონ და იმუშაონ სახლში. თუ სურთ საზღვარგარეთ სწავლა ან სტაჟირება წავიდნენ, მაგრამ ჩემი მიზანია, რომ ისინი დაბრუნდნენ სამშობლოში და აქ მიღებული ცოდნა გამოიყენონ.[6]“-აღნიშნავს პრეზიდენტი, ამიტომ მთავრობა ცდილობს, ხორვატიაში ახალგაზრდებისთვის ყველაზე ხელსაყრელი პირობები შექმნას.

არსებობს ინფორმაცია საპრეზიდენტო პროგრამის შესახებ ჩროატიან ღელადს, როდესაც კოლინდა პირადად სტუმრობს სკოლებს და ბავშვებს უკითხავს მხოლოდ ხორვატელი ატორების ნაწარმოებებს.

დაბოლოს, ის აპირებს მეორე ვადით იყაროს კენჭი, აი რა განაცხადა გრაბარ-კიტაროვიჩმა ეროვნული ტელევიზიის ეთერში: «ძვირფასო ხორვატელებო ხორვატიასა და მსოფლიოში, ძვირფასო ხორვატიის მოქალაქეებო, მეგობრებო, დღეს მე ვაცხადებ ჩემს კანდიდატურას ხორვატიის რესპუბლიკის პრეზიდენტის პოსტზე.

ხუთი წლია ვცხოვრობ თქვენთან ერთად და პასუხისმგებლობითა და სიამაყით ვასრულებ პრეზიდენტის მოვალეობას. ჩემი მიზანია შევქმნათ საზოგადოება, სადაც ყველას შეეძლება საკუთარი პოტენციალის განხორციელება და ღირსეული ცხოვრება“. [7] კოლინ-და გრაბარ-კიტაროვიჩის თქმით, ქვეყანასა და ხალხს არ აქვს დრო ექსპერიმენტებისა და პოპულიზმისთვის.

კოლინდა გრაბარ-კიტაროვიჩი არის „სამი ზღვის“ პროექტის ერთერთი ავტორი. მისი ინიციატივით, 2015 წლის სექტემბერში ნიუ – იორკში შეიკრიბა ბალტიის, ადრიატიკის და შავ ზღვებზე გასასვლელის მქონე ქვეყნების წარმომადგენელთა კომიტეტი. პროექტი მოიცავს ბალტიის, შავი და ადრიატიკის ზღვებს შორის არსებულ ტერიტორიებს. ამ პროექტში მონაწილეობს ევროკავშირის 12 ქვეყანა: ესტონეთი, ლატვია, ლიტვა, პოლონეთი, ჩეხეთი, სლოვაკეთი, ავსტრია, უნგრეთი, სლოვენია, ხორვატია, რუმინეთი და ბულგარეთი. პროექტის მიზანია ინფრასტრუქტურის განვითარება როგორც მონაწილე ქვეყნებში, ისე მეზობლებს შორის. ეს ეხება გზებსა და სარკინიგზო მაგისტრალებს, გაზსადენებს, ელექტროგადამცემ ხაზებს, ასევე ინტერნეტს. როგორც ინიციატივის ერთ-ერთმა ლიდერმა, კოლინდამ ხელი მოაწერა უამრავ თანამშრომლობისა და პარტნიორობის ხელშეკრულებებს და შეხვდა აშშ-ს პრეზიდენტ დონალდ ტრამპს.

ახალ წინასააჩევნო კამპანიის ფარგლებში გრაბარ-კიტაროვიჩმა ყურადღება გაამახვილა შემდეგ მთავარ წერტილებზე: ქვეყნის განვითარება, ეროვნული თვითმყოფადობისა და სამართლიანობის დაცვა, დემოკრატიის გაძლიერება და უსაფრთხოება, ზოგადი ხორვატული ოპტიმიზმის შენარჩუნება.[8] ის თავის მომხრეებს მიმართავს ლოზუნგებით: «პრეზიდენტად იმიტომ, რომ ხორვატიამ იცის» და «ოპტიმიზმი ხორვატიისთვის». გახდება თუ არა კოლინდა სახალხო პრეზიდენტი მეორე ვადით, ამას დრო გვიჩვენებს.

დასკვნა

კოლინდა გრაბარ კიტაროვიჩის პრეზიდენტობის დროს გაფართოვდა ქალთა ულებები; შეიქმნა სამუშაო ადგილები სოციალურად დაუცველი მოსახლეობისთვის; ამუშავდა ბავშვთა დაცვის

პროგრამები; შემუშავდა ეროვნული სტრატეგია რომელიც ხელს შეუწყობს მენარმე ქალებს; გამოიცა განკარგულება, რომლის საფუძველზეც ყველა დამსაქმებელი ვალდებულია ერთნაირად აანაზღაუროს ქალისა და მამაკაცის შრომა. არის „სამი ზღვის“ პროექტის ერთერთი ავტორი. მისი ინიციატივით ხორვატიამ ფინეთთან ერთად წამოიწყო და ახორციელებს პროექტს - «100 ნაბიჯი გენდერული თანასწორობისთვის».

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Президент Хорватии Колинда Грабар Китарович: биография, личная жизнь Источник: <https://diwis.ru/prezident-horvatii-kolinda-grabar/>
2. საქართველო ელჩმა ხორვატიის პრეზიდენტს რწმუნებათა სიგელები გადასცა <https://diwis.ru/prezident-horvatii-kolinda-grabar/>
3. Колинда Грабар-Китарович: президент Хорватии. <http://eawfpress.ru/press-tsentr/ex/kolinda-grabar-kitarovich-rasshirenie-prav-zhenshchin/>
4. ჩროატიან პრეზიდენტ მეეტს წიგნით ტრამპს დუბრინგ ნიუ-იორკის დროს. <https://www.thedubrovniktimes.com/news/croatia/item/7457-croatian-president-meets-with-trump-during-new-york-visit>
5. Conservative victory in Croatian presidential election. <https://www.politico.eu/article/exit-polls-point-to-conservative-victory-in-croatian-election/>

ქალის როლი თანამედროვე სახელმწიფოს მშენებლობის საკითხში

ბეტი ფრიდმანმა თავის წიგნში „ქალურობის გამოცანა“ (1963) უმკაცრესად გააკრიტიკა იდეა იმის შესახებ, რომ ქალს საკუთარი თავის რეალიზაცია მხოლოდ სახლში და ბავშვების აღზრდის საქმეში შეეძლო. იგი აღნიშნავდა, რომ ფსევდოლიბერალურმა თეორიებმა, სხვადასხვა სახის გამოცემებმა, რომელიც ქალებს ეძღვნებოდათ, დაამკვიდრეს შეხედულება, რომ ქალი, რომელიც ჭეშმარიტი ქალურობით გამოირჩევა, არ საჭიროებს კარიერას, მათ არ ჭირდებათ უმაღლესი განათლება და პოლიტიკური სამართალი, ერთი სიტყვით მათ არ ჭირდებათ დამოუკიდებლობა და ის შესაძლებლობები, რომლისთვისაც ოდესღაც იბრძოდნენ ფემინისტები.

დღეისათვის ქალები ლიდერობენ არა მარტო უმრავლესობით მოსახლეობაში, არამედ ისინი დომინირებენ, როგორც მუშახელიც. ქალი დღეს გვხვდება, როგორც წარმატებული ინდივიდი ისეთ სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან სფეროებში, როგორიცაა განათლება, ჰუმანიტარული მეცნიერებები, ჯანდაცვა, სოციალური სამუშაო, კულტურა, ინფორმაციისა და მომსახურების სფეროები. მაგრამ კაცები, ქალებისაგან განსხვავებით ფართო შესაძლებლობებს ფლობენ. თანამედროვე მსოფლიოში ქალები არ თამაშობენ წამყვან როლს პოლიტიკაში, ასევე ეკონომიკურ განვითარებაში, სახელმწიფოს უსაფრთხოებაში და ა.შ.

დღეისათვის ქალები მთელი მსოფლიოს პარლამენტების 21%-ს შეადგენენ. ამ მხრივ ლიდერობენ ჩრდილოეთ ევროპის სახელმწიფოები. მანდილოსნები იქ 40%-ია. ყველაზე ცოტა ქალია არაბული ქვეყნების პარლამენტებში. ოცი წლის უკან მსოფლიოში იყო მხ-

ოლოდ 4 ქალი სახელმწიფოს სათავეში ახლა 18 ქალია, ხოლო 15 ქალი მთავრობის მეთაურია. იყო დრო, როცა ქალებს კრედიტებსაც კი არ აძლევდნენ, ხოლო დღეს მაგ. აშშ-ში უმსხვილესი კომპანიების 15% ქალია. ამგვარი ტენდენციაა ევროპულ სახელმწიფოებში, ქალის როლი იზრდება რუსეთშიც. იქაც ბევრ ნამყვან პოზიციაზე გამოჩნდა ქალი. [2:19]

მსოფლიო პრაქტიკა და გამოცდილება უკვე ნათლად მიგვითითებს იმაზე, რომ იმ სახელმწიფოებში, რომლებშიც სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებში, პარლამენტში და მთავრობაში ქალების რაოდენობა მესამედს აჭარბებს, სოციალური პოლიტიკა გაცილებით ეფექტურად ხორციელდება, ეს ეხება დასაქმების სფეროებს, შრომით, დედათა და ბავშვთა საკითხებს.

უკვე აშკარაა, რომ კაცებიც აღარ არიან წინააღმდეგნი ქალები მოღვაწეობდნენ პოლიტიკურ-სახელმწიფოებრივ სფეროებში, მაგრამ ამავე დროს ნაკლებად აძლევენ მათ შესაძლებლობას დაიკავონ ლიდერის პოზიციები. ჯერ კიდევ ძლიერია წარმოდგენა, რომ ქალი არის ოჯახური კერის მცველი, დიასახლისი და რაც მთავარია დედა.

იმისათვის, რომ ქალი ფართოდ მონაწილეობდეს საქართველოში პოლიტიკაში, ჯერ კიდევ არის გადასაწყვეტი მთელი რიგი პრობლემები. ამ პრობლემათაგან უმთავრესია მენტალიტეტი, ქალური სოლიდარობა, ტრადიციები, ფინანსები და ა.შ.

ქალებსა და მამაკაცებს პოლიტიკურ სფეროში მონაწილეობისას სხვადასხვა ტაქტიკა გააჩნიათ. კაცები უმთავრესად ხელმძღვანელობენ ლოგიკით, არგუმენტებით, ოფიციალური ენით, ფლობენ ისეთ თვისებებს, როგორიცაა ტოლერანტობა, ურღვევი ნება, გაანალიზება ამა თუ იმ სიტუაციისა. ისინი გრძნობებსა და ემოციებზე ნაკლებად აპელირებენ. მართლაც პოლიტიკის ენა ხომ ძალუფლების ენის ნაირსახეობაა. ქალები თვლიან, რომ ისინი ტიპიურ მამაკაცურ ტენდენციებს არ უნდა მისდევდნენ. პოლიტიკაში უნდა ჩაერთოს ქალური სანყისი. [2:23]

ჰარი ლევენსონმა ჟურნალ „ამერიკელი ფსიქოლოგი“ შეაფასა ე.წ. „შუშის ჭერის“ პრობლემა. მისი აზრით, „მამაკაცის ორიენ-

ტაციის ახსნა ხდება ქალური ორიენტაციის საპირისპიროდ და საპირწონედ. ლიდერობის მთელი ფსიქოლოგია წარმოადგენს საპირისპირო სქესისადმი ერთის მხრივ აგრესიული ტაქტიკისა და ბატონობის დაპირისპირებას, ხოლო მეორეს მხრივ დაუცველობის, დამოკიდებულებისა და მსხვერპლის განცდის ტაქტიკას“ [4:156] თუმცა აქ შეიძლება გახსენება ძველი ჩინური სიბრძნისა „ძლიერები ილუპებიან ადრე, ხოლო სუსტები ცოცხლობენ“. უკვე ხშირად ვაწყდებით სიტუაციას, როცა გარეგნულად სუსტი და დამოკიდებული ქალი ბიზნესში სჯობნის მკაცრ და სწრაფ მამაკაცს. მაგრამ ამავე დროს მიღებულია (განსაკუთრებით საქართველოში) მოსაზრება, რომ ამგვარი ქალი ფლობს მამაკაცურ ხასიათს, „მამალი ქალია“ და ა.შ. ანუ ქალურ უპიტარესობაზე კი არ მიდის ლაპარაკი, არამედ სიძლიერის კონცეპტუალურ მხარედ მამაკაცი მიიჩნევა. ეს სტერეოტიპი ისევ ძლიერია.

ქალის პროფესიონალურ გზაზე არსებით დაბრკოლებად გვევლინება არათანმიმდევრული პოლიტიკა, ანუ სამართლისა და მოქმედების შეფასებისადმი დისკრიმინაცია. ქალებს დიდი ძალისხმევა ჭირდებათ, რათა მიაღწიონ კარიერული ზრდის პიკს, კაცებთან შედარებით ისინი უნდა გამოიყურებოდნენ უკეთ, უნდა გააჩნდეთ ტაქტი, არ უნდა დაუშვან უხეში შეცდომები და ყოველთვის ერთი ნაბიჯით წინ იყვნენ თავიანთ კოლეგებზე. [5:204]

ბევრ ქვეყანაში ჯერ კიდევ მოქმედებს „შუშის ჭერი“ ხელფასთან დაკავშირებით. ბოლო სამოცი წლის მანძილზე ქალსა და მამაკაცს შორის ხელფასის განსხვავება არ შეცვლილა ბევრ საკვანძო პოსტზე. ჯერ კიდევ ძლიერია შეხედულება, რომ მამაკაცია ოჯახის მარჩენალი და მისი შრომა მეტად უნდა დაფასდეს, ვიდრე ქალისა. რა თქმა უნდა ეს არ არის სწორი, მაგრამ ამგვარი მიდგომები მაინც არსებობს. აქ არ ხდება გათვალისწინება თანამედროვე ოჯახის ერთი მარტივი მახასიათებლის, ოჯახში ქალი შეიძლება გაცილებით მეტის შემომტანი იყოს, ვიდრე კაცი. ქართულ სინამდვილეში ოჯახი ძალზე სენსიტიური თემაა. იგი საუკუნეების მანძილზე გამობრძმედილი ფენომენია. ქართველისათვის ოჯახი განსაკუთრებული სინმინდეა, რომელიც ისტორიულად იქნა ჩამ-

ოყალიბებული. შემთხვევითი არ იყო, რომ საქართველოს კათალიკოს პატრიარქმა ილია II-მ ოჯახის სინმინდის დღეც კი დააარსა, მაგრამ დღეს ამავე ოჯახის შენარჩუნება განმტკიცებაში ქალის როლი თითქმის გაუთანაბრდა მამაკაცის როლს. დღევანდელ კაცს არ უხდება საომრად წასვლა და ბავშვების დედისათვის დატოვება. „კაცური და ქალური ომი“ გათანაბრდა, ერთი გახდა. ამიტომ პოლიტიკასა და საკვანძო პოსტებზეც შეიძლება ამავე ოჯახიდან ქალი უფრო წარმატებული აღმოჩნდეს, ამ გზაზე კი მას უკვე ხელს ველარავინ შეუშლის, თუმცა როგორც აღვნიშნეთ კაცთან შედარებით ჯერჯერობით ქალს მეტი ძალისხმევა ჭირდება.

იმისათვის, რომ ქალმა გაარღვიოს „შუშის ჭერი“ და აქტიურად ჩაერთოს მამაკაცების მიერ მართულ სახელმწიფოებრივი მშენებლობისა თუ ბიზნესის სფეროებში, პირველ ყოვლისა, მან უნდა იცოდეს თუ როგორ მუშაობს ეს სისტემა, უნდა იყოს მზად კონკურენციისათვის და რაც მთავარია უნდა გაიგოს, რომ ადამიანის როლი საქმესთან მიმართებით შრომით დამოკიდებულებაში ჯერ კიდევ არ არის ერთნაირად შეფასებული. გარეგნულად შეიძლება ჩანდეს, რომ ერთნაირად ფასდება, მაგრამ კარიერისკენ კაცების გზა უფროა გახსნილი. ამიტომ იგი მაქსიმალურად უნდა იყოს კონცენტრირებული თავის მიზნებსა და ამოცანებზე, გამოიყენოს თავისი ძლიერი მხარეები და მიაღწიოს სასურველ შედეგს. მართლაც ამის არაერთი მაგალითი არსებობს უკვე, როცა ქალები ავლენენ მაქსიმალურ მიზანდასახულობასა და დამოუკიდებლობას, მიუხედავად არსებული წინააღმდეგობებისა.

მკვლევართა ნაწილი უარყოფს იმას, რომ ქალებს დაბალი მოტივაცია გააჩნიათ. სახელმწიფოებრივი ხელმძღვანელობის მნიშვნელოვან პოსტებზე, სადაც ქალები არიან წარმოდგენილი, შეინიშნება შედარებით „რბილი“ მართვის სტილი, თბილი პირადი ურთიერთობები. ქალი ავლენს ისეთ უნიკალურ თვისებებს, რომელსაც მამაკაცი უბრალოდ მოკლებულია. ასეთმა ქალმა რაიმეც რომც ნააგოს ეს იმას არ ნიშნავს, რომ იგი შეჩერდება, პირიქით, მარცხი მისთვის ხდება გაკვეთილი, თუნდაც მწარე გაკვეთილი, რომლის შემდეგაც იგი იკრებს ძალებს და ეძებს ეფექ-

ტურ საშუალებებს შემდგომი მოქმედებისათვის.

პოლიტიკაში ტრადიციული ლიდერი გარკვეული ავტორიტარიზმით გამოირჩევა, მაგრამ აქ ქალის უპირატესობა შეიძლება იყოს კომუნიკაბელურობა, მოსმენის კულტურა და გრძნობად ელემენტებზე რეაგირება, კომპრომისის უნარი, შედეგზე ორიენტირება. ამგვარი მახასიათებლები მამაკაცებსაც გააჩნიათ, მაგრამ უმთავრესი მამაკაცური საწყისი სწორედ ავტორიტეტში ვლინდება. კაცი ავტორიტეტიდან იწყებს, ესაა მისი მთავარი კონცეპტი, ხელმძღვანელ თანამდებობებზე. მისთვის დამახასიათებელია მართვის ორგანული ლოგიკა, მიზეზ-შედეგობრივი კავშირები. ქალი მაინც ყოველთვის იქნება განსხვავებული კაცისგან დროის, გარემოების, მორალისა თუ კულტურის მიუხედავად. ამ ფაქტორებს ცხადია, თავისი წვლილი შეაქვს ადამიანთა მოღვაწეობის ნებისმიერ სფეროში, მაგრამ პოლიტიკასა და სახელმწიფოებრივი მშენებლობის საკითხში განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს. როგორც შენიშნავს ფსიქოლოგიის პროფესორი კეროლ გილიგანი: „ქალები ფლობენ უდიდეს ზნეობრივ ძალას, მათ გაცილებით მაღალი ეთიკური ნორმები გააჩნიათ და აქვთ განსაკუთრებული შესაძლებლობა ადამიანებთან დაამყარონ საუკეთესო ურთიერთობები, ანუ ისინი ფლობენ ნამდვილი პოლიტიკური მოღვაწის ყველა თვისებას“. [6:58]

ქალი პოლიტიკოსები გამოყოფენ იმ მთავარ პრობლემათა მნიშვნელობას, როგორიცაა საზოგადოებრივი უსაფრთხოება, პიროვნების უფლებისა და ღირსების დაცვა, ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლა, კორუფცია, კრიმინალი, სოციალური უზრუნველყოფა, სკოლამდელი და სასკოლო დანესებულებების ქსელური განვითარება, განათლება, ბავშვთა უფლებები, ჯანდაცვა, ახალგაზრდობის განვითარების პოლიტიკა, შრომის დანაწილება ოჯახსა და საზოგადოებაში, რაღა თქმა უნდა ქალთა დასაქმება და დანაწილება სამსახურეობრივ საქმიანობაში. ქალი პოლიტიკოსები საუბრობენ შრომის განსაკუთრებულ პირობებზეც. ყოველივე ეს ქალებს სტიმულს აძლევს კიდევ უფრო მეტი აქტიურობით დაკავდნენ პოლიტიკური საქმიანობით და დაიკავონ პოლიტიკური თანამდებობები.

მსოფლიო გამოცდილება უკვე ამტკიცებს, რომ ქალთა მოღვაწეობა პოლიტიკასა და ბიზნესში დადებითად მოქმედებს ადამიანთა მოღვაწეობის ამ სფეროებზე. ამიტომაც ქალები საჭირონი არიან ხელისუფლებაში, რადგან ისინი განსაკუთრებულად უჭერენ მხარს გარდაქმნებს, ახალისებენ მას. ქალები მართლაც სასურველია პოლიტიკაში, სახელმწიფოებრივ მშენებლობაში, თუნდაც იმიტომ, რომ ესაა ობიექტურად აუცილებელი პირობა იმისათვის, რომ გაუმჯობესდეს ქალის სტატუსი მთლიანად საზოგადოებაში, მაგრამ არსებობს უმთავრესი ეგზისტენციალური კითხვა თუ რატომ არიან თანამედროვე რეალობაში ქალები ნაკლებ აქტიურნი პოლიტიკურ სფეროში. ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა უალრესად რთულია, რადგან მისი შეფასება გარეგანი ობიექტივირებული ფორმებით შეუძლებელია. იგი თავად ადამიანის არსს, მის ეგზისტენციალურ სანყისს უკავშირდება. [1:28] ამიტომაც მოვიყვანთ დიდი გერმანელი ფილოსოფოსისა და ისტორიკოსის ოსვალდ შპენგლერის შეფასებას ქალური და მამაკაცური სანყისის სფეროთა განსხვავებების შესახებ, სადაც ძალზე დიდი სიმაღლიდანაა ახსნილი თუ რატომ შეინიშნება ქალის აქტივობა პოლიტიკასა და სახელმწიფოებრივ აღმშენებლობაში ნაკლებად: „ქალური სანყისი კოსმიურთანაა ახლოს, იგი მჭიდროდაა მიწასთან დაკავშირებული და უშუალოდაა ჩართული ბუნების წიაღში. მამაკაცური სანყისი უფრო თავისუფალი, მოძრავია, მათ შორის შეგრძნებებისა და გაგების სფეროში, მასში მეტი მხნეობა და დაძაბულობაა.

კაცი, გამოდის რა მიზეზ-შედეგობრივი კავშირის ლოგიკიდან, განიცდის ბედს და აღწევს კაუზალურობას. ქალი კი თავადაა ბედი, დრო, დამკვიდრების ორგანული ლოგიკა. ამიტომაც მიზეზ-შედეგობრიობის პრინციპი იმთავითვე უცხოა მისთვის. როგორც კი ადამიანი ეხება ბედის გაგებას, მაშინვე გრძნობს ქალურ სანყისს. ამაზე მეტყველებს ისიც, რომ ბედის ღვთაებები ბევრ ხალხში ქალური სქესისაა: მოიწიბები, პარკები, ნორნები. უზენაესი ღვთაება არასოდეს არ წარმოგვიდგება ბედის სახით. ღვთაება ახდენს ბედის პრეზენტირებას და მბრძანებლობს მასზე, ისევე როგორც კაცი ქალზე. ძველად ქალი ასრულებდა ნათელმხილველის როლს

არა იმიტომ, რომ მას შეეძლო მომავლის გამოცნობა, არამედ იმიტომ, რომ იგი თავად იყო ეს მომავალი. მღვდელი განმმარტებელია, ქალი კი – ორაკულია. თავად დრო საუბრობს მასზე. [7:125]

კაცი ქმნის ისტორიას, ქალი კი თავადაა ისტორია. აქ იღუმ-ალი ფორმით ვლინდება ყოველივე ცოცხალის ორგვარობა. იგი თავისთავში განასახიერებს კოსმიურ ნიაღვარს, იცავს და ინახავს მას. აქ ვლინდება „მეორე“ ისტორია, მამაკაცური სანყისი პოლიტიკასა და სოციალურ სფეროში. იგი უფრო ცნობიერი, თავისუფალი, მოძრავია. იგი ღრმად აღწევს ცხოველური სამყაროს თავდაპირველ სანყისებში და მიდის თავის უმაღლეს მსოფლიო-ისტორიულ სახესთან უმაღლეს კულტურებში. ქალური სანყისი კი თავისთავში განასახიერებს პირველ ისტორიას, მარადიულობას, დედობას, მასში არის რაღაც მცენარეული და მცენარეც ყოველთვის შეიცავს რაღაც ქალურს. იგი ისტორიაში ვლინდება, როგორც თაობათა თანმიმდევრულობა, რომელიც არც იცვლება და არც კულტურასთანაა დაკავშირებული... თუ უკან მოვიხედავთ იგი თავად სიცოცხლის თანაბარმნიშვნელოვანია. მასშიც არის თავისი ბრძოლა და ტრაგიზმი. ქალური სანყისის გამარჯვება ახალი სიცოცხლის დაბადებაში ვლინდება. აცტეკებში მშობიარე ქალს მიესალმებოდნენ, როგორც მამაც მეომარს, ხოლო მშობიარობისას დაღუპულს კრძალავდნენ ზუსტად იმ რიტუალის დაცვით, როგორითაც ბრძოლაში დაღუპული მეომარი იკრძალებოდა. ქალის ძველთაძველი პოლიტიკა მამაკაცის დაპყრობაში მდგომარეობს, რომლის საშუალებითაც ხდება ის დედა, ე.ი. ისტორია, ბედი, მომავალი. მისი სიღრმისეული სიბრძნე და სამხედრო ეშმაკობა მიმართულია საკუთარი შვილის მამისაკენ. მამაკაცი კი, რომელიც თავისი არსით სხვა ისტორიას ეკუთვნის სურს საკუთარ შვილში დაინახოს მემკვიდრე, საკუთარი სისხლისა და ისტორიული ტრადიციის მატარებელი.

მამაკაცსა და ქალს შორის მიმდინარეობს ფარული ომი, რომელიც იმდენხანს გაგრძელდება, რამდენსაც ორი სქესი იარსებებს. იგი მიმდინარეობს ჩუმად, გააფთრებით, შეურიგებლად და დაუნდობლად. მასში არსებობს თავისი პოლიტიკაც, ბრძოლაც, კავშირიც, შეთანხმებაც და ლალატიც. [7:126]

კაცის ცხოვრების ყველა მოვლენა მიმდინარეობს რათა დაიცვას და შეინარჩუნოს ჩასახვისა და სიკვდილის მარადიული ისტორია, რა სახითაც არ უნდა გამოვლინდეს ის: სახლი და კერა, დედა და ბავშვი, ნათესავები, ხალხი, მომავალი. მამაკაცებს შორის ბრძოლა მიმდინარეობს მხოლოდ ქალისა და სისხლის სახელით. ქალი დროის ხარისხით გვევლინება იმად, რისთვისაც ხდება სახელმწიფოთა ისტორია”. [7:127].

მართლაც ღრმა შეფასებაა. ქალის ნაკლებობა პოლიტიკურ სფეროში უკავშირდება სწორედ ქალის განსაკუთრებულ ფენომენს. სხვაობას თავად კაცსა და ქალს შორის. ამიტომაც ხელოვნური ჩარევა და ე.წ. „კვოტური სისტემით“ მიდგომა ქალი პოლიტიკოსებისადმი ნაკლებ პროდუქტიული იქნება. ქალის როლისა და ადგილის განსაზღვრა პოლიტიკაში თავისუფლების ფაქტორს უნდა დაეფუძნოს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. კვეტენაძე ზ., ქალის როლი და ადგილი სახელმწიფოებრივ ცნობიერებაში, სამეცნიერო კონფერენციის კრებული „მსოფლიო და გენდერი“, თბ., 2012.
2. Беляев В.А. Формы участия женщин в политике, Казань., 2000.
3. Фридан Б. Загадка женственности, М., 1994 .
4. Левенсон Г., Пробелма «стеклянного потолка» , М., 2017
5. Рабжаева М. Гендерные отношения в современном обществе, Санкт-Петербург, 2002.
6. Gilligan C., In a Different Voice: Psychological Theory and Women's Development, Harvard University Press, 2016.
7. Шпенглер О., Закат Европы, Минск, 1999.
8. Tickner, Ann L., Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Achieving Global Security. Columbia University, New York, 1992.

ჰენრი კუპრაშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების
ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი

ნინო ოდიშელიძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების
ფაკულტეტის დოქტორანტი

ტრანსნაციონალური საფრთხეები და ტრეფიკინგთან ბრძოლის ზოგიერთი ასპექტი

ინფორმაციულ ეპოქაში უპრეცედენტოდ გაფართოვდა ტრანსნაციონალური საფრთხეების არეალი და შინაარსი. საშიშროება უფრო ძლიერდება სახელმწიფოთა შორის საზღვრების მოშლითა და მათი გამჭვირვალობის, გაფართოებისა და მანამდე სახელმწიფოთა მიერ დახურული ან მკაცრად კონტროლირებადი ეკონომიკური ბაზრების ურთიერთშელწევადობის გაძლიერების მიმდინარე პროცესით. ეს წარმოშობს ტრანსნაციონალური საფრთხეების ახალი, მანამდე უცნობი ფორმების ჩამოყალიბებისა და მისი პროფესიონალიზაციის გაღრმავების პირობებს. სავაჭრო, საფინანსო და საინფორმაციო სტრუქტურაში მომხდარი ცვლილებების შედეგად იქმნება იმგვარი მდგომარეობა, როცა დანაშაული უკვე არ არის შემოფარგლული ეროვნული საზღვრებით. მათ შეუძლიათ დემოკრატიის მოშლა, თავისუფალი საბაზრო სისტემის მოსპობა, ეროვნული ფონდების განადგურება და სტაბილური საზოგადოების ჩამოყალიბებისთვის წინააღმდეგობის შექმნა. ამასთან, ყველა ქვეყნის უშიშროებას უქმნის საფრთხეს. სახელმწიფოებისათვის არსებით პრობლემას წარმოადგენს ნარკოტიკული საშუალებების უკანონო

ვაჭრობა, თვითმფრინავების გატაცება, საერთაშორისო ტერორიზმი, მეკობრეობა, ტრეფიკინგი და სხვა სახის დანაშაული [1].

ტრეფიკინგი (ადამიანებით ვაჭრობა) რთული მოვლენაა, რომელიც განპირობებულია სოციალური, ეკონომიკური, კულტურული ან სხვა ფაქტორებით. ეს არის თემა, რომელიც არ ჩამოუვარდება ნარკომანიას და უფრო მეტიც იგი ნარკომანიაზე უფრო დიდი და შემზარავი პრობლემაა მსოფლიოსთვის, რადგან აქ საქმე გვაქვს ძალადობასთან, სიცრუესთან, გაუსაძლის ტკივილთან და ა.შ., რაც ადამიანი სიკვდილის ზღვრამდე მიჰყვას. იგი მსოფლიოში მესამე უდიდესი და ყველაზე სწრაფად მზარდი კრიმინალური საქმიანობაა. იგი ნიშნავს ადამიანთა გადაბირებას, ტრანსპორტირებას, გადაყვანას, შეფარებას ან მიღებას, მუქარის, ძალის გამოყენების ან იძულების სხვა საშუალებებით, მოტაცებით, თაღლითობით, მოტყუებით, ძალაუფლების ან პირის უმწეობის ბოროტად გამოყენებით ან იმ პირის თანხმობის მისაღწევად თანხის ან სხვა სარგებლის მიცემით ან მიღებით, ვისი დამოკიდებულების ქვეშაჲ იმყოფება მეორე პირი, ამ ადამიანთა ექსპლუატაციის მიზნით. ექსპლუატაცია, როგორც მინიმუმ, გულისხმობს სხვათა პროსტიტუციის ექსპლუატაციას ან სქესობრივი ექსპლუატაციის სხვა ფორმას, იძულებით შრომას ან მომსახურებას, მონობას ან მონობის მსგავს მდგომარეობას, მონურ შრომას ან ორგანოთა გადანერგვას.

გაერთიანებული ერების შეფასებით მსოფლიოში ყოველწლიურად 4 მილიონ ადამიანზე მეტი ხდება ტრეფიკინგის მსხვეპლი. ადამიანებით განსაკუთრებით ბავშვებით და ქალებით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) თავიდან აცილების, აღკვეთისა და დასჯის შესახებ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ოქმის მიხედვით 2000 წლამდე მსოფლიოში არ არსებობდა ტრეფიკინგის სავალდებულო ძალის მქონე იურიდიული დეფინიცია. ადამიანთა ტრეფიკინგის დანაშაულის დეფინიციის შემცველ პირველ საერთაშორისო იურიდიულ დოკუმენტად იქცა 2000 წელს ქალაქ პალერმოში მსოფლიოს სახელმწიფოების მიერ ხელმოწერილი ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ გაეროს კონვენცია და მას-

თან ერთად ოქმი „ადამიანების, განსაკუთრებით ბავშვებისა და ქალების ტრეფიკინგის თავიდან აცილების, აღკვეთისა და დასჯის შესახებ“.

როგორც აღინიშნა, ტრეფიკინგი გენდერულ ძალადობად ითვლება. მისი ერთ-ერთ ყველაზე განვითარებად, მომგებიან და უკონტროლო სახეს ქალებით, ე.წ. სექს-ვაჭრობა წარმოადგენს. ქალის, როგორც სავაჭრო საგნად გადაქცევას ხელი შეუწყო საზოგადოების გარკვეულ ნაწილში დამკვიდრებულმა გენდერულმა სტერეოტიპებმა, რომელიც გულისხმობს ქალის დაქვემდებარებულ სტატუსს [3, გვ. 2].

ტრეფიკინგის მიზეზები მრავალგვარია და ხშირად სხვადასხვა ქვეყნებში განსხვავებული. უკეთესი ცხოვრების ძიებაში, მძიმე ცხოვრებისეულ პირობებში მყოფი ადამიანები ხშირად დამნაშავეთა კონტროლის ქვეშ აღმოჩნდებიან ხოლმე, რომლებიც ამ მდგომარეობით სარგებლობენ და მათ ექსპლუატაციას უწევენ. ეკონომიკური სიძნელები, კონფლიქტები, დამნაშავეობა და ძალადობა საზოგადოებაში, სტიქიური უბედურებები და სხვა მძიმე პირობები მილიონობით ადამიანს სასონარკვეთილებაში აგდებს და ისინი ადვილად ხდებიან ექსპლუატაციისა და დამონების მსხვერპლი. ინტერპოლის მონაცემებით, ამ ბიზნესში ბრუნვა შეადგენს ყოველწლიურად 20 მილიარდ დოლარზე მეტს.

ადამიანებით ვაჭრობა (ტრეფიკინგი) უკვე არაერთი წელია საერთაშორისო საზოგადოების შეშფოთების საგანს წარმოადგენს, რაც რიგი ფაქტორებით არის განპირობებული:

დანაშაულის სიმძიმე. ტრეფიკინგი უხეშად თელავს ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებებსა და თავისუფლებებს, მის პატივსა და ღირსებას, წარმოადგენს საფრთხეს ადამიანის თავისუფლების, ფსიქიკური თუ ფიზიკური ჯანმრთელობის და თვით მისი სიცოცხლისთვისაც კი. ტრეფიკინგის დანაშაულის დამახასიათებელი ნიშნები უმრავლეს შემთხვევაში არის ფსიქიკური და ფიზიკური ძალადობა ან ძალადობის მუქარა, თავისუფლების აღკვეთა, იძულება, მონურ მდგომარეობაში ჩაყენება.

დანაშაულის გავრცელების მასშტაბები. ტრეფიკინგი შეიძლება

განხორციელდეს როგორც მსხვერპლის საზღვარგარეთ გაყვანით, ისე ერთი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე. განვითარებადი ქვეყნები ძირითადად წარმოადგენენ წარმოშობის სახელმწიფოებს, ანუ ისეთ სახელმწიფოებს, რომლის მოქალაქე ან რომელშიც მუდმივად მცხოვრები პირი არის ადამიანით ვაჭრობის მსხვერპლი, საიდანაც ადამიანით მოვაჭრეებს ტრეფიკინგის მსხვერპლნი ტრანზიტის სახელმწიფოების გავლით ან პირდაპირ გადაჰყავთ დანიშნულების სახელმწიფოებში. ხშირად ერთი ქვეყანა შეიძლება იყოს როგორც წარმოშობის, ისე ტრანზიტის და დანიშნულების სახელმწიფოც.

ერთ-ერთ ყველაზე შემოსავლიანი წყაროა ორგანიზებული დანაშაულებრივი დაჯგუფებისთვის, იარაღისა და ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვასთან ერთად. გაეროს გამოთვლებით ტრეფიკინგს ყოველწლიურად დაახლოებით 8 მილიარდამდე დოლარის მოგება მოაქვს დანაშაულებრივი სამყაროსთვის.

ტრეფიკინგში სხვადასხვა სახის დანაშაულებრივი ქსელია ჩართული:

პირველი. ფართო მასშტაბიანი დაჯგუფება, რომელსაც აქვს პოლიტიკური და ფინანსური კონტაქტები, რომლებიც ეხმარება მას დაამყაროს კავშირი წარმოშობისა და დანიშნულების სახელმწიფოებს შორის;

მეორე. საშუალო-მასშტაბის დაჯგუფება, რომლის დანაშაულებრივი საქმიანობაც მხოლოდ ერთი ქვეყნით შემოიფარგლება;

მესამე. მცირე დაჯგუფებები, რომელთა საქმიანობა ტრეფიკინგის კუთხით სისტემატურ და ინტენსიურ ხასიათს არ ატარებს. ყველა დაჯგუფება, რომელიც არალეგალურ მიგრაციასა და ტრეფიკინგშია ჩაბმული დიდ ფულს შოულობს ადამიანთა მასობრივი სექსუალური თუ სხვა სახის შრომითი ექსპლუატაციით, რაც შემდგომ ორგანიზებული დანაშაულის ზრდასა და განვითარებას უწყობს ხელს.

საერთაშორისო საზოგადოება შეურიგებელია ტრეფიკინგისადმი და მთელი მსოფლიოს მასშტაბით ებრძვის ამ ტრანსნაციონალურ საფრთხეს. სახელმწიფოები, რომლებიც ტრეფიკინგის წინააღმდეგ ბრძოლაში სრულად აკმაყოფილებენ ადამიანით ვაჭ-

რობის აღმოფხვრისთვის დადგენილ მინიმალურ სტანდარტებს „პირველ კალათაში“ იკავებენ ადგილს, ხოლო იმათ, რომლებიც ჯეროვნად ვერ ასრულებენ მინიმალურ მოთხოვნებს, თუმცა მნიშვნელოვან ძალისხმევას იჩენენ, შეფასების „მეორე კალათაში“ ათავსებენ. „მესამე კალათაში“ კი ხვდებიან ის ქვეყნები, რომლებიც მინიმალურ სტანდარტებს ვერ აკმაყოფილებენ და აღნიშნულის მისაღწევად, არც შესაბამის სამუშაოებს ასრულებენ [6].

ამერიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის 2017-2018 წლის ანგარიშში ადამიანის ვაჭრობის შესახებ ნათქვამია, რომ ადამიანებით ვაჭრობა მრავალ მილიარდიანი კრიმინალური ინდუსტრიაა, რომელიც მსოფლიოს გარშემო 20 მილიონ ადამიანს ართმევს თავისუფლებას. ამავე ანგარიშში ნათქვამია, რომ გასულ წელს ტრეფიკინგისთვის 10,000 ადამიანი იქნა ბრალდებული, მაშინ როდესაც ტრეფიკინგის მსხვერპლთა რაოდენობა მსოფლიოს გარშემო ათობით მილიონს აღწევს. ადამიანის უფლებებს ყველაზე მეტად ამ კუთხით, მესამე კალათის 23 ქვეყანა არღვევს, მათ შორის ჩრდილოეთ კორეა, ჩინეთი და სირია მოხვდნენ. ანგარიშში, ასევე საუბარია იმაზე, რომ საქართველო არის წყარო, ტრანზიტი და დანიშნულების ადგილი ქალების და გოგონების სექს-ტრეფიკინგისა. უმეტეს შემთხვევაში ქართველი ქალები და გოგონები იძულებითი პროსტიტუციის მსხვერპლი ხდებიან ქვეყნის შიგნით და თურქეთში, ასევე ჩინეთსა და არაბეთის გაერთიანებულ საამიროებში. საქართველოს სატრანზიტი ქვეყანად იყენებენ ცენტრალური აზიიდან თურქეთში, ქალთა ექსპლუატაციის დანაშაულებრივ სქემებში. მიუხედავად ამისა სახელმწიფო დეპარტამენტი საქართველოს პირველ კალათაში ათავსებს და ამბობს, რომ „საქართველოს მთავრობა სრულიად ასრულებს ტრეფიკინგის აღკვეთისთვის მინიმალურ მოთხოვნილებებს“ და „განგრძობითი და სერიოზული ძალისხმევიდან“ გამომდინარე „საქართველო რჩება პირველ კალათაში“ [6].

2006 წლის 28 აპრილს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონი „ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ“, რომლითაც დადგენილია სახელმწიფო სტრუქტუ-

რათა ვალდებულებები და გასატარებელ ღონისძიებათა სახეები ტრეფიკინგის წინააღმდეგ ბრძოლაში.

2006 წლის ივლისში შეიქმნა ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლთა დაზარალებულთა დაცვისა და დახმარების სახელმწიფო ფონდი, რომლის მიზნებია:

ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლთა დახმარება და მათი კანონიერი ინტერესების დაცვა;

ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლთა თავშესაფრით იურიდიული, ფსიქოლოგიური, სამედიცინო და/ან სხვა სახის მომსახურებით უზრუნველყოფა;

ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლთა რეაბილიტაციის, ოჯახსა და საზოგადოებაში სრული რეინტეგრაციის ხელშეწყობა;

ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლთათვის კომპენსაციის გაცემა.

ადამიანით ვაჭრობასთან (ტრეფიკინგთან) ბრძოლა, როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე საერთაშორისო თანამეგობრობასთან ერთად საქართველოს ფარგლებს გარეთ საქართველოს მთავრობის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებას წარმოადგენს. საქართველოში აქტიურად ხორციელდება ღონისძიებები, რომლებიც მიზნად ისახავს ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) თავიდან აცილებასა და მის წინააღმდეგ ბრძოლის ხელშეწყობას, ამ დანაშაულის ეფექტიან გამოძიებას, სისხლისსამართლებრივ დევნას, მსხვერპლთა და დაზარალებულთათვის ეფექტიანი დახმარების აღმოჩენას, მათ საფუძვლიან რეაბილიტაციასა და საზოგადოებაში რეინტეგრაციას [2].

მიუხედავად იმისა, რომ არა ერთი წელია მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნები ერთობლივად ცდილობენ ამ საშინელი მოვლენის აღმოსაფხვრას იღებენ კანონებს, ატარებენ რეფორმებს, მართავენ დისკუსიებს და ცდილობენ შეიმუშაონ ერთობლივი სტრატეგია, ამ დანაშაულმა ინფორმაციულ ეპოქაში გადასვლასთან ერთად, კიდევ უფრო ღრმად გაიშალა ფესვები, გახდა მრავალსახოვანი და ყოვლისმომცველი, რამაც უფრო მეტად გაართულა ამ დანაშაულთან

ბრძოლა. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ არ შეიძლება ყურადღების მოდუნება, პირიქით საჭიროებს მის წინააღმდეგ ბრძოლაში თანამედროვე მეთოდებითა და ფორმებით ძალისხმევის კიდევ უფრო მეტად გაძლერებას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ. საქართველოს კანონი. 2006 წლის 28 აპრილი. №2944-ს. კონსოლიდირებული პუბლიკაციები, 07.05.2018. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26152?publication=10&fbclid=IwAR3YCA9ROfocuaZdhWAOUg1cdhhneZ6-vS3hXtYgojzozChE-x4mSEOEmaY> ნანახია 12.11.2019
2. ქალებზე, მშვიდობასა და უსაფრთხოებაზე გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციების განხორციელების 2018-2020 წლების საქართველოს ეროვნული სამოქმედო გეგმის დამტკიცების თაობაზე. საქართველოს მთავრობის დადგენილება №173 2018 წლის 10 აპრილი ქ. თბილისი. http://atipfund.gov.ge/res/docs/1325_gaeros_rezolucia.pdf ნანახია 12.11.2019.
3. ნიკლაური ნ., ძიძიკაშვილი ე. არალეგალური მიგრაცია და ქალთა ტრეფიკინგი. 12.11.2019. <https://www.yumpu.com/id/document/read/43638844/natia-wiklauriasaqartvelos-teqnikuri-universiteti-humanitarulateqniku> ნანახია 12.11.2019.
4. მესხი მ. „ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) სამართლებრივი ასპექტები, მასთან ბრძოლის მეთოდები, გამოცდილება და პერსპექტივათა ხედვა“. დისერტაცია, თბილისი, 2014.
5. სექსუალური ექსპლუატაციის მიზნით ადამიანთა ტრეფიკინგი. ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის მიერ 2000 წლის 19 მაისს მიღებული რეკომენდაცია №R (2000) 11 და განმარტებითი მემორანდუმი.
6. სსიპ ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლთა, დაზარალებულთა დაცვისა და დახმარების სახელმწიფო ფონდი ე.წ.

„პირველ კალათაში“. Atipfund-GEORGIA - ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლთა, დაზარალებულთა დაცვისა და დახმარების სახელმწიფო ფონდი. 27.06.2017. http://atipfund.gov.ge/geo/list/show/452-ssip=adamianit=vachrobis=trefikingis=mskhverplta=dazaralebulta=datsvisa=da=dakhmarebis=sakhelmtsifo=fondi=ets=pirvel-kalatashi_nanaxia_12.11.2019. ნანახია 12.11.2019.

7. ჯანაშია ჯ., ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის საერთაშორისო და შიდა ეროვნული სამართლებრივი მექანიზმები და რეგულაციები, თბილისი, 2015.

ლია მეტრეველი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
საინჟინრო ეკონომიკის, მედია-ტექნოლოგიებისა
და სოციალურ მეცნიერებათა
ფაკულტეტის პროფესორი

გენდერული უთანასწორობა — ძალადობის ერთ - ერთი **განმაპირობებელი მიზეზი**

„ქალისა და მამაკაცის თანასწორუფლებიანობაზე, ჯერ კიდევ XII საუკუნეში გამოთქვა ქართველთა აზრი რუსთაველმა. სქესთა თანასწორობა სხვადასხვაგვარად ესმოდათ ჩვენ წინაპრებსაც, ისინი ქალს „დედა -კაცს“ ეძახდნენ, ვფიქრობ, ეს ერთი მთლიანის - ადამიანის ორი თანასწორი ნახევარია, მათ შორის საქმე შესაძლებლობების მიხედვით იყო განაწილებული, რაც არც ერთ მხარეს უფლებას არ აძლევდა დაერღვიათ ერთმანეთის უფლება“. [1]

ძალადობა ერთ - ერთი ყველაზე გავრცელებული და მწვავე სოციალური პრობლემაა, იგი საფრთხეს უქმნის და არღვევს საზოგადოების უსაფრთხოებას. ძალადობა ადამიანური „მე“-ს ბუნებიდან გამომდინარეობს. მისი რეალიზაცია და ძალადობრივი ქმედებების განხორციელება კი სოციალურ ელფერს ატარებს, ამიტომაც იგი საყოველთაოდ საშიშ პრობლემადაა მიჩნეული.

სამწუხაროდ ძალადობა კაცობრიობის განუყოფელი ნაწილია. იგი ფართო გაგებით, სოციალური ძალადობის კუთხით, შეიძლება განვიხილოთ სიკეთისა და ბოროტების კონტექსტში, „სოციალური სამართლიანობისა და ადამიანური სოლიდარობისათვის ბრძოლის“ თვალსაზრისით.

საინტერესოა, რომ ძალადობის შეფასება ორ სოციოლოგიურ მიდგომადაა ჩამოყალიბებული:

1. აბსოლუტური, რომლის მიხედვითაც ძალადობა არის ბოროტება;

2. პრაგმატული: ამ კუთხით ძალადობის ცნების ქვეშ პოზიტიური მომენტებიც მოიაზრება. (მაგალითად: ომების დროს ადამიანების წინაშე დგება არსებობის საშუალებების გამონახვის საჭიროება.....)

ძალადობის არსისა და ბუნების განსაზღვრას აუცილებლად მიეყვართ ამ ფენომენის ფილოსოფიური გაგების ანალიზთან. ამ მხრივ მეტად მნიშვნელოვანია კანტის პოზიცია, რომელიც ძალადობას განიხილავდა ადამიანთა შორის ძალადობრივ - ნებელობით დამოკიდებულებების გამოვლენად. ანუ ესაა ძალაუფლება, როგორც სხვებზე დომინირება, საკუთარი ნების სხვისი ნების სანინააღმდეგოდ, ძალისა და ჩახშობის საშუალებები.

ძალადობა, ეს არის კომფლიქტების შედეგები, რომელიც ვერ გვარდება მშვიდობიანი საშუალებებით: გარდა ამისა ადამიანური ქმედებების ძალადობრივი ხასიათი უმრავლეს შემთხვევაში, განპირობებულია პიროვნული თავიებურებებით. საყურადღებოა ის ფაქტიც, რომ ასევე სოციალური პირობები, რომელიც ქმნის სიტუაციას, ხელს უწყობს ძალადობრივ განვითარებას.

ყველასათვის ცნობილია, რომ კაცობრიობის განვითარების ისტორიაში სხვადასხვა ინსტიტუტები აღმოცენდებოდნენ და კვდებოდნენ. მაგრამ ძალადობა, როგორც დევიანტური ქცევის კერძო შემთხვევის ინსტიტუტი, აღმოცენდა არქაულ საზოგადოებაში და პრაქტიკულად დღემდე „აქტუალურია“. ყურადღების მიღმა არ უნდა დაგვრჩეს ის ფაქტიც, რომ ძალადობის იგნორირება სოციოლოგიური კვლევების უმეტესობაში ან საერთოდ არ განიხილება, ან განიხილება, როგორც პათოლოგია, ან როგორც დევიანტური ქცევის კერძო შემთხვევა, მაგალითად დანაშაული, რომელიც კავშირშია ფიზიკურ ძალადობასთან, ან კიდევ განიხილება კონფლიქტური პარადიგმის პრიზმაში.

პოლიაკოვის აზრით ძალადობა შეიძლება დაიყოს სამ ღონედ:

1. „სიმბოლური ძალადობა“, რომელიც აისახება ჩვეულებრივ მეტყველებაში;

2. „სუბიექტური ძალადობა“, რომელიც პირადი გამოცდილებითა და აზროვნების თავისებურებების საფუძველზე აღიქმება;

3. „სისტემური ძალადობა“, რომელიც სოციუმში არსებული გარკვეული ორგანიზაციის შედეგად აღმოცენდება.

ძალადობრივი შინაარსის განხილვისას აუცილებლობით დგება არაძალადობრივი ქმედების ესთეტიკურობის საკითხიც. არაძალადობრივ იდეებს გააჩნიათ ღრმა რელიგიური ზნეობრივი ფესვები - ძალადობის საპირწონედ მხოლოდ არაძალადობა თუ გამოდგება, როგორც გალტუნგი აღნიშნავს, (გალტუნგმა ყურადღების ფოკუსირება მოახდინა მშვიდობისა და ძალადობის არა აქტორებზე ორიენტირებულ განმარტებაზე, არამედ სტრუქტურაზე ორიენტირებულ განმარტებაზე, რომლის ცენტრალური იდეა გახლდათ ის, რომ ძალადობა არსებობს იმის გამო, რომ სტრუქტურა და აქტორები ახორციელებენ მას. გალტუნგი ძალადობას განმარტავს მდგომარეობად, როდესაც ადამიანები არიან გავლენის ქვეშ და მათი რეალური სომატური და გონებრივი რეალიზაცია არის მათ პოტენციურ რეალიზაციაზე დაბლა. ეს განმარტება ბევრად უფრო ფართოა, ვიდრე ძალადობის მხოლოდ სომატური და პირდაპირი გაგება და მოიცავს სტრუქტურულ ძალადობასაც) [13, რომელიც ემპათიასა და კრეატიულობას ეფუძნება. სწორედ აი, ამ ენაზე ლაპარაკობდა მახათმა განდი, ნელსონ მანდელა, ვაცლავ ჰაველი, მარტინ ლუთერ კინგ ჯუნიორი, მერაბ კოსტავა და მეოცე საუკუნის ბევრი სხვა გამოჩენილი მოღვაწე, რომლებმაც მოგვცეს მაგალითი იმისა, თუ როგორ შეიძლება, შეძლო შეუძლებელი და უსამართლობა დაამარცხო.

ყველა სოციოლოგიური მიმართულება სქესობრივი განსხვავებულობის პრინციპს აღიარებდა. ქალები, როგორც საზოგადოების „სხვა“ ნაწილი, სოციალურ თეორიებში წარმადგენდნენ საგანს და არა საზოგადოების სრულყოფილ ობიექტს. პრაქტიკულად ქალი გამორიცხული იყო საზოგადოების სფეროდან და პრივატულ სექტორში მოიაზრებოდა.[4]

თანამედროვე მსოფლიოში განსაკუთრებული ყურადღებისა და ანალიზის საგანია გენდერული პრობლემატიკა, გენდერი, როგორც დესკრიფციული კატეგორია. კითხვაზე რატომაც ეს საკითხი ყოველთვის აქტუალური, პასუხი საკმაოდ მარტივია; მის მიმართ

ინტერესი ქალთა მრავალსაუკუნოვანი დისკრიმინაციის შედეგად გაჩნდა. ძალადობის ერთ -ერთი განმაპირობებელი მიზეზი გენდერული უთანასწორობაა. [1]

თანამედროვე სოციოლოგიებისა და ფსიქოლოგების კვლევების ანალიზის მიხედვით გენდერული სტერეოტიპი იქმნება სოციალურ -კულტურულ კონტექსტში, მაღალი და დაბალი იერარქიების შექმნით.

ალფრედ ადლერი ნაშრომში „სქესთა შორის ურთიერთობები“, ამბობს, რომ ადამიანი უპირველესად სოციალური ხასიათის ქმნილებას; მისი ქცევა, მოტივირებულია სოციალური ინტერესებით. კაცის დომინირება არ არის ბუნებრივი მოვლენა, იგი გამოწვეულია სოციალური ღირებულებებით ოჯახსა და საზოგადოებაში; [3] რელიგია და სახელმწიფო მამაკაცის დომინირებას ამკვიდრებს, ხოლო ქალის უნარი დაკნინებულია, სწორედ ამ იდეოლოგიის გავლენით ის ეთანხმება იმ აზრს, რომ გონებას სქესი არ გააჩნია. [2]

მრავალი მოაზროვნე საკმაოდ დიდ ყურადღებას აქცევს სქესს. მათი აზრით, სქესი განსაზღვრავს ადამიანურ შესაძლებლობებს, როგორც გონებრივად, ასევე ფიზიკურად. შოპენჰაუერი, ფროიდი, ნიცშე და სხვები ქალურ და მამაკაცურ სანყისის დახასიათებისას ამბობენ, რომ ისინი ორი განსხვავებული არსის ადამიანები არიან. ნიცშე თვლიდა, რომ სუსტი მამაკაცების ქცევით იყო გამოწვეული ქალთა ემანსიპაციის სურვილი და მოთხოვნილება. იგი მიიჩნევდა, რომ ქალი საკუთრებაა, რომელსაც ძლიერი მამაკაცი უნდა პატრონობდეს. შოპენჰაუერის აზრით, ქალი ბუნებით მორჩილი და ნაზი არსებაა, ამიტომაც საჭიროებს იგი ბატონს, პატრონს ანუ მამაკაცს მის გვერდით (საკმაოდ რთული და კომპლექსური მოვლენაა, ბიოლოგიური სქესი იგი ანატომიურ თავისებურებებს ითვალისწინებს...)

გენდერული უთანასწორობა და მამაკაცების დომინანტური როლი ქალებს ართმევს უფლებას, მონაწილეობა მიიღონ გადაწყვეტილებების მიღებაში. გენდერულ განსხვავებებზე სტერეოტიპული დამოკიდებულებები განიხილება, როგორც სოციალური, ისტორიული და კულტურული ასპექტი, რომელიც განსაზღვრავს ქალისა და მამაკაცის ცხოვრებისეულ სტილს, ქცევით

მოდელებს. ეს ყოველივე კი ყალიბდება სოციალიზაციის პროცესში, წესებთან, ჩვეულებებთან, ქცევის სოციალურ ნორმებთან ადაპტაციის დროს. სოციალიზაციის პროცესში ქალები და მამაკაცები იღებენ სოციალურ როლებზე დაფუძნებულ სოციალურ იდენტობას. სოციალური როლების, გენდერული სტერეოტიპის შესაბამისად, ადამიანი ადვილად აღიქვამს სქესს, რადგან სქესობრივ განსხვავებაზე სოციუმისგან მოწოდებულია ილუზიური კორელაცია და მზა ინფორმაცია.

სქემატიზირებული როლური სტერეოტიპი ზენოლას ახდენს აზროვნებაზე და ადამიანი მოქმედებს მოწოდებული სქემის მიხედვით, თითქოს მათ გენდერული ლინზები უკეთიათ და სამყაროს აღიქვამენ მეტაფორულად.

აუცილებლობა მოითხოვს, რომ გავეცნოთ, ტერმინის მოკლე და ყველაზე გავრცელებულ განმარტებას. რა არის გენდერი ?

გენდერის ცნება პირველად ანთროპოლოგმა გეილ რუბინმა შემოიტანა მეცნიერებაში და განსაზღვრა , როგორც „შეთანხმება-თა კომპლექსი, რომელიც, როგორც საზოგადოებრივი მოღვაწეობის საგანი, არეგულირებს ბიოლოგიურ სქესს“ [10]

გენდერი - სოციალური სქესია. გენდერის როგორც ტერმინის შემოტანა საჭირო გახდა იმიტომ, რომ ანალიზისას მკვლევარებს ერთმანეთისგან გაემიჯნათ ბიოლოგიური სქესი, სოციალური სქესისგან ანუ საზოგადოებრივი ურთიერთობებისა და ფასეულობების სისტემისგან. გენდერისა და გენდერული კვლევების პოპულარიზაციას იმანაც შეუწყო ხელი, რომ იგი მხოლოდ ქალებზე არ არის ფოკუსირებული და ორივე სქესს მოიცავს. გენდერი არის სოციალური კატეგორია, რომელიც ისტორიულად არსებობს ეპოქებისა და კონტექსტის გათვალისწინებით მუდმივ ცვლილებას განიცდის.

„გენდერული სტერეოტიპი – საზოგადოებაში ფართოდ გავრცელებული და ხშირად არაზუსტი შეხედულებებია ქალისა და კაცის უნარებზე, თვისებებზე, სოციალურ ქცევასა და სოციალურ ფუნქციებზე.“ - აღნიშნულია UNESCO -ს გამომცემლობა „გენდერ-მედიატორში“.

გენდერი, როგორც საკვლევი პრობლემა, წარმოიშვა მე -

20 საუკუნის მეორე ნახევრიდან. სწორედ ამ დროისათვის საზოგადოებამ გააცნობიერა და გაიაზრა სქესის, როგორც გენდერის განვითარების სოციო - კულტურული ქცევის თავისებურებები და მისი ფსიქოლოგიური მახასიათებლები. ამ დროისათვის ერთ-ერთ შრომაში, აშკარად და ძალიან მიგნებულად იყო გადმოცემული, თუ რა განსხვავებაა ბიოლოგიურსა და სოციალურ სქესს შორის. ეს გახლდათ ჰეილ რაბის სტატია „ქალთა ვაჭრობა“ (1974 წელი). ნაშრომში ავტორი გადმოგვცემს, რომ სოციალური სქესი წარმოიშობა მაშინ, როდესაც ბიოლოგიური სქესი ყალიბდება სოციალური კულტურულ ზემოქმედებით. [5]

მოგვიანებით, ჰეილ რაბის ნაშრომს, მოჰყვა ფსიქოლოგ როდა უინგერის სტატია „სქესისა და გენდერის ახალი განსაზღვრება“ (1974 წელი). უინგერი ტერმინით „გენდერი“, მიმოიხილავს კულტურულ და ფსიქოლოგიურ ასპექტებს, ასევე კარგად და მკაფიოდ საუბრობს, საზოგადოების იმ მახასიათებლებზე და ნორმებზე, სადაც განიხილება სოციალური ქცევები. იგი ნათლად განმარტავს, რომ საზოგადოების ყველა ასპექტი ურთიერთდამოკიდებულებების თვალსაზრისით გენდერულია. [6]

სოციალურმა გარდაქმნებმა, რომელსაც ადგილი ჰქონდა მე - 20 საუკუნეში, წინა პლანზე წამოწია და ნათელი გახადა ქალთა დისკრიმინაციული მდგომარეობა. ეს ის პერიოდია, როდესაც ფსიქოლოგიისა და სოციოლოგიის განვითარებამ საკმაოდ მაღალ და ნაყოფიერ საფეხურს მიაღწია. ცხადია ფსიქოლოგია და სოციოლოგია შეეხო (საკმაოდ აქტიურადაც) გენდერის საკითხს, ამ კუთხით გამოიკვეთა ძალზე სავალალო სიტუაცია. კერძოდ: ქალთა საშუალო და დაბალი ფენის უდიდესი ნაწილი წერა - კითხვის უცოდინარი გახლდათ, ცხადია, რომ ყოველივე ეს საწინდარი იყო მათ უპროფესიოდ ყოფნისა. ისინი წარმოადგენდნენ გალატაკებულ ფენას, მათ პროფესიად მრეცხავისა და დამლაგებლის შრომა მოიაზრებოდა. ეს მეტად შეურაცხმყოფელი და დაბალანაზღაურებადი შრომა იყო.. მოგვხსენებათ, იმ დროისათვის ქალებს არ ჰქონდათ განათლების მიღების არანაირი შესაძლებლობა. სამწუხაროდ, გონებრივი უნარების მიუხედავად, ქალები აღიქმებოდნენ მამაკაცების

დამხმარეებად - მრეცხავებად, დიასახლისებად, დამლაგებლებად. სწორედ ამიტომ, აუცილებელი გახდა ქალთა სოციალური მდგომარეობის გამოსწორება და მათთვის სხვადასხვა პროფესიების ათვისება.

იმ დროისათვის თანდათანობით ყალიბდება ღირებულებათა ახალი სისტემა, სხვა ხარისხს იძენს სოციალური პრობლემებისადმი მიდგომა. მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში დღის წესრიგში დგება ქალთა სხვადასხვა ბარიერებისაგან განთავისუფლება, საუნივერსიტეტო განათლების მიღებისა და სხვადასხვა პროფესიების შესწავლის შესაძლებლობა. განათლების მიღება ქალს საშუალებას მისცემდა, აქტიურად ჩართულიყო სოციალურ და პოლიტიკურ პროცესებში, განთავისუფლებულიყო იმ მძიმე რუტინისაგან, რომელსაც მამაკაცზე დამოკიდებულება ერქვა. ქალისთვის მალე ხელმისაწვდომი და შესაძლებელი გახდა აეთვისებინა ექიმის, მოსამართლის, მასწავლებლის და სხვა პროფესიები. ყოველი ზემოთ ხსენებული, მანამდე „მამაკაცურ“ პროფესიად მიიჩნეოდა. დღეს საყოველთაოდაა ცნობილი, რომ ქვეყნის წარმატება და ბედი განათლებულ ადამიანებზეა დამოკიდებული, განურჩევლად მათი სქესისა და წარმომავლობისა, საუკუნის წინ კი აღნიშნული გამონევეას წარმოადგენდა.

პროფესიის ათვისებასთან ერთად, დღის წესრიგში დადგა ანაზღაურების, განაკვეთისა და ჯამაგირის საკითხიც. ჟენევაში 1951 წელს შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის გენერალური კონფერენციის ოცდამეთოთხმეტე სესიაზე სქესთა შორის უთანასწორო ანაზღაურების პრობლემა საკმაოდ მწვავედ დაისვა. სესიაზე მიიღეს გადაწყვეტილება, რომ სახელმწიფოს უნდა დაერეგულირებინა სქესთა შორის შრომითი კანონმდებლობა, რომელიც ითვალისწინებდა თანაბარ შრომაში თანაბარ ანაზღაურებას.

ქალთა უფლებების დაცვა საკმაოდ მასშტაბურ ხასიათს იძენს მე -20 საუკუნის მეორე ნახევრიდან. 1976 წელს გაერომ მიიღო კონვენცია „ ქალთა მიმართ ყველა სახის დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ“.

განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის დარგში. ქალთა

უფლებების გაზრდის მიმართულებით 1946 წელს დიდი წვლილი შეიტანა იუნესკომ. 1949 წელს შეიქმნა ადამიანის უფლებათა ორგანიზაცია - ევროპის საბჭო, რომელიც მიზნად ისახავდა ადამიანის უფლებებსა და დემოკრატიის დაცვის კანონის უზენაესობას.

თანდათანობით ვითარდება და იხვეწება გენდერული თეორიები. ქალთა პრობლემების მოგვარების საქმეში უდიდეს როლს თამაშობს მსოფლიო კონფერენციები. 1975 წელს მეხიკოში გამართულ საერთაშორისო კონფერენციაზე მიიღეს გეგმა, რომელიც ქალის ყველანაირ ჩაგვრის აღმოფხვრას ითვალისწინებდა.

1980 წელს კოპენჰაგენში ჩატარებულ კონფერენციაზე, განსაკუთრებული ყურადღებაა დაეთმო ქალთა განათლებასა და ჯანდაცვას. ასევე ქალები ჩართეს სახელმწიფო სახელფასო და სადაზღვევო პროგრამებში.

საყურადღებოა, რომ 1995 წელს, პეკინში მიიღეს „მოქმედი პლატფორმა“, სადაც გამოიკვეთა საკვანძო პრობლემები და სტრატეგიული მიზნები, მსოფლიოს ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესების ღონისძიებების შესახებ. მათი მიზანი გახლდათ, რომ მოეხდინათ გავლენა სახელმწიფო პოლიტიკაზე და სახელმწიფო ორგანული კანონით უზრუნველყოთ ქალთა ჩართვა პოლიტიკასა და ხელმძღვანელ პოზიციებზე.

2003 წელს, სტამბოლის კონვენციის „ქალზე ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და პრევენციის შესახებ“ თანახმად, სახელმწიფოებმა აიღეს ვალდებულება, ორიგინალური კანონმდებლობით, დაიცვათ ქალი სხვადასხვა ტიპის ძალადობისაგან, როგორცაა ფიზიკური, ეკონომიკური, ფსიქოლოგიური, სექსუალური და სხვა ძალადობრივი ქმედება.

მამასადამე, გენდერული თანასწორობა ნიშნავს, რომ ქალსა და მამაკაცს აქვთ თანაბარი პირობები და ცხოვრებისეული შანსები თავიანთი პოტენციალის სრული რეალიზაციისათვის, თანაბრად მიიღონ მონაწილეობა პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური, კულტურული განვითარების პროცესში და თანაბრად სარგებლობდნენ საზოგადოებრივი სიკეთეებით, შესაძლებლობებითა და რესურსებით. გენდერული თანასწორობა არ ნიშნავს ქალისა

და მამაკაცის იგივეობას, პირიქით დემოკრატიულ, პლურალისტურ საზოგადოებაში აღიარებულია, რომ ადამიანებს აქვთ სხვადასხვა ღირებულებები და მიზნები, სხვადასხვა საჭიროებები და ცხოვრების წესი. მიუხედავად ამისა, მათი ინტერესები თანაბრად უნდა იყოს გათვალისწინებული ყველა დონეზე. ისინი უნდა სარგებლობდნენ თანაბარი უფლებებით და შესაძლებლობებით. ჰქონდეთ ერთნაირი პასუხისმგებლობები და ვალდებულებები.

გენდერული თანასწორობა, როგორც დემოკრატიული ღირებულებების შემადგენელი ნაწილი საკმაოდ ახალი ფენომენია, თანამედროვე პროგრესულ სამყაროში, გენდერული თანასწორობა სოციალური ცხოვრების ყველა სფეროში; ოჯახში, სამსახურში, ფართო საზოგადოებრივ ასპარეზზე განიხილება ადამიანის უფლებებისა და სოციალური სამართლიანობის მნიშვნელოვან საკითხად. სოციალური ფენომენოლოგია კი, მოგეხსენებათ ემსახურება, ქალთა უფლებებისადმი პრობლემატური საკითხების გადანწყვეტას. ამიტომაც თითოეული ნაშრომი ქალთა დისკრიმინაციასთან დაკავშირებული გახლავთ ცდა უზენაესი სამართლიანობის მისაღწევად, რომლის გამოც კაცობრიობა საუკუნეების მანძილზე იბრძვის.

და ბოლოს:

„მართალია ღმერთმა კაცობრიობის ცოდვისგან გამოსახსნელად „ძე“ აირჩია, მაგრამ კაცობრიობის სანყისად ქალი გააჩინა. ანუ, ვფიქრობ, სიცოცხლის წყაროდ თანაბრად განანესა დედა და კაცი ანუ ქალისა და მამაკაცის თანასწორუფლებიანობა იმთავითვე კოდირებულია ამ სიტყვებში - „დედა-კაცი“, ამიტომაც, ვფიქრობ, გენდერული თანასწორობის პრობლემა ადამიანის მენტალური ჰიპოთეზაა, რომელიც დაბადებიდანვე ადამიანურ რეგისტრებს უყალიბებს მუცლადმყოფ ნაყოფს.“ [1]

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ლორთქიფანიძე რ.- ყოველკვარტლური რეფერირებადი და რეცენზირებადი სამეცნიერო ჟურნალი - „განათლება“ N 4 (27) 2019 წელი
2. იუნგი კ. გ. ანალიზური ფსიქოლოგიის საფუძვლები, თბ. 2014 წელი
3. ადლერი ა. სქესთა შორის ურთიერთობის შესახებ, თბ. 2-15 წელი
4. ფროიდი ზ. „ფსიქონალიზი“, თბ. 2014 წელი
5. რაბისი ჰ. ქალთა ვაჭრობა, 1974 წელი
6. გოგიჩაიშვილი თ. ზოგადი ფსიქოლოგია, 2005 წელი
7. მაცაბერიძე მ. პოლიტიკური კომუნიკაცია ; იმიჯის ფორმირება, ივ. ჯავახიშვილის სახ-ის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბ. 2014 წელი
8. კიმელი მ. გენდერული საზოგადოება 2011წელი
9. მდინარაძე მ. ქალთა დაცვის უფლებების თავისებურებები საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის შრომები - (სპეციალური ნომერი 2) „მსოფლიო და გენდერი“ 2013 წელი.
10. თეზელაშვილი ს. ფსიქოლოგიური ენციკლოპედია, თბ., 2007 წელი.
11. Bebel A. Womem and Socialism. Jubile 50ch Edition, Niw York, 1910
12. Beauvoir S . The Second Sex, Vintage. 2011
13. გალტუნგი ი. პოზიტიური და ნეგატიური მშვიდობა 2017წელი

ქალი ბიბლიურ და ანტიკურ კულტურაში

მოთხრობას სამყაროსა და ადამიანის შექმნის შესახებ ამა თუ იმ სახით ეთნოგრაფები და არქეოლოგები ნახულობენ მთელ ევროპას, აზიას, ინდოეთს, ამერიკას და ჩინეთში.

ბიბლიურ ევას კავშირი აქვს შუმერულ, ებრაულ და ბერძნულ-რომაულ მითოლოგიასთან.[1]

ბიბლიაში სამყაროს და ადამიანებს წარმოშობ შემდეგნაირად არის აღწერილი; „თავდაპირველად ღმერთმა შექმნა ცა და მიწა“, [2, 7] „პირველ მუხლში მოსე ბრძანებს, რომ თავდაპირველად ღმერთმა შექმნა ცა და მიწა, სიტყვა „თავდაპირველად მიგვიითიებს, იმაზე, რომ:

- სამყარო არ არის მარადიული.
- სამყაროს შექმნამდე არ არსებობდა დრო.
- დრო არის მხოლოდ იქ, სადაც ცვლილებაა, ღმერთი უცვლელია.

სამყაროს სახე (მოდელი მუდამ იყო მის გონებაში, ხოლო შემდგომ განახორციელა დროში;

სიტყვა „ღმერთი“ ებრაულ ტექსტში მრავლობით რიცხვშია წარმოდგენილი. „ღმერთს“ მრავლობითობა სამების პირთა რაოდენობაზე მიუთითებს, ხოლო ზმნა – შემასმენელის – „შექმნა – მხოლობითობა – იმაზე, რომ სამების სამივე იპოსტასი ბუნებით ერთი პირია. [2,9]

ბიბლიის 3–2–ე მუხლიდან – 25 მუხლის ჩათვლით აღწერილია ღმერთის მიერ სამყაროს შექმნა, როგორც თავისი ფიზიკური მოვლენებით ასე თავისი სულდგმურებით – და მხოლოდ 26–ე მუხლში მოგვითხრობს ადამიანის შექმნის შესახებ „თქვა ღმერ-

თმა გავაჩინოთ კაცი ჩვენს ხატად, ჩვენს მსგავსად. ეპატრონოს ზღვაში თევზს, ცაში ფრინველს, პირუტყვს, მთელს დედამიწას და ყველა ქვემძრომს, რაც კი მიწაზე დახოხავს“. [2, 14] „რატომ იშვა კაცი, ქმნილებათაგან ყველაზე ბოლოს? „არსთა საუფლოში კაცი – ეს დიდი და პატივით შემკული ქმნილებაა, ჯერ კიდევ არ მკვიდრობდა, რამეთუ ქვეშევრდომთა უწინ მმართველის გამოჩენა არ ეგებოდა, არამედ მეფის შემობრძანებამდე სამეფო უნდა გამზადებულიყო“. [2,15]

27-ე მუხლი დაბადების გვეუბნება „შექმნა ღმერთმა კაცი, თავის ხატად შექმნა იგი, მამაკაცად და დედაკაცად შექმნა ისინი“. [2,16] აქ არ იგულისხმება მამრობითი და მდედრობითი სქესის ერთ პირში შეთავსება. ამ ციტატაში გამოყენებულია ნაცვალსახელი „ისინი“ რომელიც მრავლობით რიცხვშია. ევა უკვე ადამში იყო – იმ ძვალში, რომელიც შემდგომ გამოღებული იქნა ადამისაგან. თუმცა ევა მასში იყო არა მხოლოდ გონებით, არამედ სულითაც, რადგან ღმერთს არაფერი მიუმატებია ადამისგან აღებული ძვლისათვის, რაკი ძვალი შეიცავდა ყველაფერს, რაც საჭირო იყო ევას შესაქმნელად. ამიტომ სამართლიანად არის ნათქვამი: „მამაკაცად და დედაკაცად შექმნა ისინი“. [2,16] იქვე 31-ე მუხლში ვკითხულობთ „დაინახა ღმერთმა ყოველივე, რაც გააჩინა, და აჰა, ძალიან კარგი იყო“. [2, 18] როდესაც ყველაფერი ქმნილი ერთიანობის სახეს იძენს, მთელი სამყარო, სისტემა, ხარისხობრივად ახალ დონეზე წარმოგვიდგება, ყველაფერი შემოქმედის ნებას შეესაბამება, არაც არაფრის ნაკლებობა და არაც არაფრის ზედმეტობა არ შეიგრძნობა ყველაფერი „ძალიან კარგი იყო“. [2,19]

რაც შეეხება ბერძნულ-რომაულ მითოლოგიას, სამყაროს ადამიანის და სქესის წარმოშობა უფრო ზოგადი სახით არის წარმოდგენილი.

„თავდაპირველად არსებობდა მხოლოდ მარადიული, უსაზღვრო ბნელი ქაოსი: მასში იყო ქვეყნიერების სიცოცხლის წყარო. ყოველივე, მთელი სამყარო და უკვდავი ღმერთებიც, ქაოსიდანვე სიცოცხლის წყაროდან, იშვა დიადი ძალა, ყოვლის გამაცოცხლებელი სიყვარული ეროსი, დაიწყო ქვეყნიერების შექმნა. უსაზღვ-

რო ქაოსმა შვა მარადიული წყვდიადი – ერებოსი. და ბნელი ღამე ნიუქსი ღამის და წყვდიადისაგან წარმოიშვნენ მარადიული შუქი – ეთერი და სიხარულის მომგვრელი, ნათელი დღე – ჰემერა. სინათლე მოეფინა მთელს ქვეყნიერებას და დაიწყო დღისა და ღამის ცვლა“. [3, 73]

ნათელი ოლიმპოზე მცხოვრებმა უკვდავმა ღმერთებმა შეჰქმნეს ადამიანთა პირველი მოდგმა და ბედნიერება მიანიჭეს; ეს იყო ოქროს საუკუნე, მაშინ ცაში ღმერთი კრონოსი ბატონობდა. ნეტარი ღმერთებივით ცხოვრობდნენ ადამიანები მაშინ, არც დარდი იცოდნენ, არც ზრუნვა, არც ნალველი, არც უძლურ სიბერეს იცნობდნენ, მაგრამ დასრულდა დედამინაზე ოქროს საუკუნე და აღარავინ დარჩა. [3, 75]

ადამიანთა მეორე მოდგმა და მეორე საუკუნე უკვე აღარ იყო ისე ბედნიერი, როგორც პირველი, ეს გახლდათ ვერცხლის საუკუნე. ვერცხლის საუკუნის ადამიანები, მხოლოდ დავაჟკაცების შემდეგ ტოვებდნენ მშობლების სახლებს, ხანმოკლე იყო მათი სიცოცხლე მომწიფებულ ასაკში, ხოლო რაკი უჭკუონი იყვნენ ბევრ ხიფათს და უბედურებებს ხვდებოდნენ ცხოვრებაში. ურჩები იყვნენ ვერცხლის საუკუნის ადამიანები და არ ემორჩილებოდნენ ღმერთებს, არ სურდათ მათ საკურთხეველზე მსხვერპლთშენირვა. ამიტომ ზევსმა მოსპო მათი მოდგმა დედამინაზე. [3, 76]

მამა ზევსმა შექმნა მესამე მოდგმა ადამიანების და სპილენძის საუკუნე. მრავალი დანაშაული ჩაიდინეს სპილენძის საუკუნის ადამიანებმა, ისინი ზვიადნი და ბიზიერნი, ოლიმპოს ღმერთებს ეურჩებოდნენ მეხთამტყორცნი ზევსი განურისხდა მათ. რადგან ისინი სულ უფრო უგვანონი და უღმერთოები ხდებოდნენ და გადანყვიტა ადამიანთა მთელი მოდგმის მოსპობა. გადანყვიტა დაეშვა დედამინაზე ისეთი ნიაღვარი, რომ ყველაფერი წალექილიყო. აი ასე დაიღუპა სპილენძის საუკუნის ადამიანთა მოდგმა, მხოლოდ ორი ადამიანი გადაურჩა ამ საყოველთაო დაღუპვას – დევკალიონი პრომეთეს შვილი და მისი ცოლი პირა. ისინი იმიტომ გადარჩნენ, რომ დევკალიონმა თავისი მამის რჩევით უზარმაზარი კიდობანი გააკეთა, სადაც შეიტანა სანოვაგე და ცოლთან ერთად შიგ მო-

თავსდა. ცხრა დღის შემდეგ ზევსის გამოგზავნილი წარლენა შეწყდა და დევკალიონი და პირა კიდობნიდან გადმოვიდნენ და ზევსს სამადლობელი მსხვერპლი შესწირეს. ზევსმა დევკალიონს ღმერთების შიკრიკი ჰერმესი გაუგზავნა. რომელმაც მას უთხრა, რომ ზევსს უნდოდა მისთვის საჩუქარი გაეკეთებინა და აერჩია თუ რა სურდა, რადგან მისი ღვთისმოსაობის გამო კრონოსის შვილი მას ნატვრას აუსრულებდა. დევკალიონმა ჰერმესს უპასუხა, რომ მხოლოდ ერთი სათხოვარი ჰქონდა, რომ ზევსს დედამინაზე ისევ დაესახლებინა ადამიანები. ამის საპასუხოდ ზევსმა დევკალიონს და პირას უბრძანა ქვები აეღოთ და უკან გადაეგდოთ, ისე რომ არ მოეხედათ. დევკალიონმა და პირამ შეასრულეს ბრძანება და მართლაც იმ ქვებისაგან რომელსაც დევკალიონი ისროდა, მამაკაცები წარმოიშეებოდნენ, ხოლო იმ ქვებისგან, რომელთაც პირა ისროდა – ქალები. ასე გაჩნდა მოსახლეობა დედამინაზე წარლენის შემდეგ. [3, 76-77]

სამყაროს წარმოშობის, მოსპობის და ხელმეორედ ადამიანთა გამრავლების შესახებ ბერძნულის მსგავს მითოლოგიურ მონათხრობს ვხვდებით რომაულ მითოლოგიაში, სადაც დიდი რომაელი პოეტის მეტამორფოზები პუბლიუს ოვიდიუს ნაზონის პოემა „მეტამორფოზებში“ („გარდასახვანი“) ანტიკური პოეზიის ერთ-ერთ საუკეთესო ქმნილებაში [4, 17] I(1-779) - უწინარეს ყოვლისა გადმოცემულია მოთხრობა ქვეყნის გაჩენის შესახებ. ეს არის პირველი მეტამორფოზა – გარდასახვა ქაოსისა და სტიქიონის ქაოტური აღრეულობისა, ჰარმონიულ სიმწყობრედ, მონესრიგებულ სამყაროდ – კოსმოსად. მთელი ბუნება პირველად ერთსახეს წარმოადგენდა; ზღვა, მიწა და ზეცა ქაოტურად იყო გაერთიანებული; შემდეგ ღმერთმა ანუ ბუნებამ (იუპიტერ) ზეცისაგან გამოჰყო დედამინა, მიწისგან გამიჯნა წყალი, ეთერისაგან კი ბურუსი. წყალში თევზები გაჩნდნენ, ხმელეთზე ცხოველები. ჰაერში ფრინველები. ბოლოს წარმოიშვნენ ადამიანები. ამ ამბავს მოსდევს მითი ოთხ ტრადიციულ საუკუნეზე – ოქროს, ვერცხლის, სპილენძის და რკინის საუკუნეებზე. ქვეყნად ჯერ ოქროს საუკუნე იყო, როდესაც ადამიანი იყო ლალი თავისუფალი და ნეტარებით ცხოვრობდა:

სამუდამჯამო გაზაფხული სუფევდა ირგვლივ,
ამო ზეფირი ევლებოდა უთესლურთ ყვავილთ.
ნაყოფს ისხამდა სწრაფად მიწა, უმარგლა ყანა
სავსე თავთავით ყვითლდებოდა; აქეთ ნექტარის
იქით რძემდენი მდინარენი მომჩქეფაროდნენ,
ყვითელი თაფლი მოჟონავდა მწვანე მუხიდან. [4, 25]

ოქროს საუკუნე ვერცხლისამ შეცვალა; მერე სპილენძის საუ-
კუნე დადგა – საუკუნე კუშტი ბუნებისა და ბრძოლის მოსურნე.
მას შეენაცვლა ყველაზე უარესი რკინის საუკუნე:

უმაღვე მასში შემოიჭრა უღმრთობა ყველა
განქარდა კდელა, სიმართლე და პატიოსნება. [4, 25]

სამყაროს გამგებელს იუპიტერს გიგანტები აუმხედრდნენ,
მაგრამ დამარცხდნენ და მათი სისხლისგან წარმოიშვა ბინიერი
ხალხი.

მათ შორის ყველაზე ბილწი და უტიფარი ლივაონი მგლად
გარდაისახა. დანარჩენი ხალხი წარღვნამ დალუპა. გადარჩენილმა
დეეკალ იონმა და პირამ ზურგს უკან გადასროლილი ქვებით წარ-
მოშვეს ახალი მოდგმა ქალთა და კაცთა. [4, 26]

სიმეტრია სქესებს შორის მათი შექმნისას არ დარღვეულა,
თუმცა თუ პლატონის ნადიმში ჩავიხედავთ ვნახავთ, რომ ერიქმახ-
ესთან შეკამათების შემდეგ არისტოფანე თხზავს მითებს ადამიან-
ებს პირველყოფილი არსებობის შესახებ მამაკაცებისა და ქალების
სახით, ანუ ანდროგენების (189 d–1906) სახით. იგი ყვება, რომ
ოდესღაც ჩვენი ბუნება ისეთი კი არ იყო, როგორც ახლაა, არამედ
სრულად სხვა [e] უპირველეს ყოვლისა ადამიანები სამი სქესისანი
იყვნენ, და არა ორის, როგორც ამჟამად, – მამრობითსა და მდ-
ედრობითს, რადგანაც არსებობდა კიდევ მესამე სქესი, რომელიც
საკუთარ თავში, ამ ორივეს ნიშნებს აერთიანებდა: ისინი საკუთარ
თავში ითავსებდნენ ორივე სქესის შესახედაობასა და დასახელებას
– მამრობითს და მდედრობითს [190] საშინელნი იყვნენ თავიანთი
ძალითა და ძლევამოსილებით, ისინი ატარებდნენ დიდ ჩანაფიქრებს
და ღმერთებს ძალაუფლებას ხელყოფასაც კი ცდილობდნენ. [5, 13]

და აი ზევსმა და სხვა ღმერთებმა მოლაპარაკება დაიწყეს, თუ

როგორ მოქცეოდნენ მათ ბოლოს ზევსმა თქვა ვგონებ, მოვნახე საშუალება ადამიანებიც შევინარჩუნო, და მათ შფოთიანობასაც ბოლო მოვუღოო მათი ძალის შემცირებით, მე ყოველ შუაზე გადავჭრი და ამით ისინი, ჯერ კიდევ უფრო დასუსტდებიანო, მეორე მხრივ კი ჩვენთვის უფრო სასარგებლონი გახდებიან, რადგან მათი რიცხვი გაიზრდება და სიარულითაც სწორად, ორ ფეხზე ივლიან, ხოლო თუკი ამის შემდეგაც არ დაშოშმინდებიან და შფოთს წამოიწყებენ, მე, თქვა მან, კვლავ შუაზე გავაპობ და ისინი ჩემს წინაშე ცალ ფეხზე ახტუნავდებიანო. [5,13]

ძველ აღთქმაში აღიარებულია ქალის და მამაკაცის თანასწორობა ორივე ღვთის სახეა: „შექმნა ღმერთმა კაცი თავის ხატად შექმნა იგი, მამაკაცად და დედაკაცად შექმნა ისინი“. [2, 8]

ქალი და მამაკაცი ჩაფიქრებულია, როგორც ორი თანასწორი ორი ერთმანეთს შემაგსებელი საწყისი; „თქვა ადამმა. ეს კი მართლაც ძვალაა ჩემი ძვალთავი და ხორცი ჩემი ხორცთაგანი“. [2, 21] „ამიტომაც მიატოვეს კაცი დედ-მამას და მიენებება თავის დედაკაცს, რათა ერთხორცად იქცნენ“. [2, 21] ამ საკითხში ძველი აღთქმა და ბერძნულ-რომაული ერთ აზრზე არიან, თუმცა მათ შორის გარკვეული სხვაობაა თუ ბიბლიაში მამაკაცის შექმნა ნაყოფია ღვთის სიყვარული მის მიმართ. ქალი შეიქმნა იმიტომ რომ „თქვა უფალმა არ ვარგა ადამის მარტო ყოფნა, გავუჩენ მის შემწეს, მას შესაფერს“ [2,20] მამაკაცის დასახმარებლად, რათა მათ ერთად ეშინოდათ ბალის მოსაველეად. და იმიტომ, რომ მარტოკა მამაკაცი ცოდვა იყო. რაც შეეხება ბერძნულ-რომაულ კულტურაში, იგი დაკავშირებულია სიძულვილთან და ძალადობასთან, რომელიც კარგად არის გადმოცემული პლატონის ნადიმში, არისტოფანეს საუბარში ერქსმახესთან. [5, 3]

როგორც ვხედავთ ბერძნულ-რომაულ კულტურაში სქესთა ჩამოყალიბების პროცესი ბიბლიისაგან განსხვავებით მტკივნეულად მიმდინარეობს.

კლასიკური პერიოდის ბერძნულ-რომაულ კულტურაში ადგილი დაიმკვიდრა ქალთმოძულეობამ. არისტოტელე თავისი „პოლიტიკის“ II ნაწილში საყვედურობს ლიკურევს, რომელმაც სპარტაში

თავისი მმართველობის პერიოდში მამაკაცები მიაჩნია კეთილგონიერებას, შრომას და პატიოსნებას, მაგრამ ქალებთან მათი წინააღმდეგობის გამო იგივე შედეგს ვერ მიაღწია, როდესაც ქალებმა რომლებიც თავის ნებაზე იქნენ მიშვებულნი დაიწყეს თავაშვებული ცხოვრება, ბევრი ფულს ხარჯავა და სახელმწიფო პოლიტიკაში ჩარევა, სპარტაში ჩამოყალიბდა ნამდვილი გინეკოკრატია. [6, 44] ქალების შესახებ საუბრობს არისტოტელეს მასწავლებელი პლატონიც, რომელსაც „კანონებში“ ისიც კი წარმოუდგენლად მიაჩნია, რომ მოაწყოს საერთო სუფრა ყველასთვის „სისიტიე“ და ქალები დათანხმდნენ, იმაზე, რომ ისინი დაჯდნენ სუფრაზე მამაკაცებთან ერთად და ყველას დასანახად მიირთვნან საჭმელი. რადგან ნორმალურ საზოგადოებაში ქალები მიჩვეულნი არიან ჩრდილში ყოფნას, წყნარ კარჩაკეტილ ცხოვრებას, ხოლო თუ მათ ვაიძულებთ იძულებით სინათლეზე გამოსვლას სასტიკი წინააღმდეგი იქნებიანო“. [6, 50]

ჰომეროსის პოემაში „ოდისეა“-ში მოთხრობილია ტროადის ომის მონაწილე გმირის ოდისეესის თავგადასავალი მკვდრების სამეფოში, სადაც მან მრავალი მიცვალებულის სული ნახა, მათ შორის თავისი მეგობრის აგამენონის. უამბო აგამენონმა თუ რა სიკვდილი ხვდა წილად; ეგისტემ კლიტემნესტინასთან შეთანხმებით მოუშვადა მას წილად, მოიწვია ნადიმზე და აგამენონიც და მისი ამხანაგებიც დაჰკლა, როგორც გულში ჩასცა დანა კასანდრას, პრიამეს ქალს; „მინდოდა მასვილასათვის წამეწლო ხელი; მან კი პირძაღლმა; ზურგი შემაქცია, არცთუ ისურვა ჩემთვის აიდში მიმავალისთვის, თვალები დაეხუჭა და კრიჭა შეეკრა. არაფერი სხვა არ შეიძლება იყოს იმაზე უფრო საზარელი, იმაზე უფრო ძალღური, ვიდრე ცოლი, რომელიც გულში ასეთ განზრახვას ჩაიდებს არასოდეს ცოლზე არ უნდა იყო დანდობილი, არც უნდა გაუმჟღავნო ყველაფერი, რაც იცი, რადგან ცოლები სანდონი არ არიან“. [7, 40]

პესიოდე თავის პოემაში „სამუშაონი და დლენი“ ამბობდა, რომ პანდორა თუ პირველი, რომელმაც ადამიანს მოუტანა უბედურება. „თეოგონიაში“ პესიოდე უმატებს: პანდორასაგან მოდის ქალთა დამღუპველი მოდგმა, რომელიც მამაკაცთა შორის ბინადრობს,

როგორც უდიდესი ბოროტებაო: მხოლოდ ლხინშია ქალი კაცის მეგობარი; ჭირში კი არა“. [8, 103]

VII-VI საუკუნეებს იამბიკური პოეზია. ცხოვრების ავკარგიანობის საკითხებს დასტრიალებს. ცხოვრების სიღუბჭირით გაბოროტებული იამბოკოსი ზოგჯერ გესლიანად მსჯელობს და სატირიკული ტონით ასახავს ამ სიღუბჭირეს. ამ დროის იამბიკოსთაგან განსაკუთრებით სახელი გაითქვეს სემონიდე ამორეგელმა და ჰიპონაქტე ეფესელმა. [8, 101]

ამგვარ სატირიკულ იამბას წარმოადგენს სემონიდეს ჩვენამდე მოღწეული, დიდი ლექსი, ეგრეთწოდებული „სატირა ქალებზე“ ადამიანის უბედურების ძირითად მიზეზს სემონიდე ჰხედავს ქალებში, ქალის სახით ზევსმა გაუჩინა ადამიანს უდიდესი ბოროტება – ამბობს ის“. [8, 103]

სემონიდე ამუშავებს ამ თემას სატირიკული გესლიანობით და არკვევს იმის მიზეზს, თუ რატომ არის ქალი ბოროტება. მისი აზრით, ქალები განიყოფიან ათ ჯგუფად. იმისდა მიხედვით თუ რისგან არიან წარმოშობილნი: ღორის, მელიის, ძაღლის, მინის, ზღვის, ვირის, კვერნის, ცხენის, მაიმუნისა თუ ფუტკრისაგან. [8, 104]

ღორისაგან წარმოშობილი ქალი ბინძურია, მას სახლი მუდამ დაულაგებელი აქვს, ჭუჭყში გორაობს და სუქდება, მელისაგან წარმოშობილი ქალი ცბიერი და მატყუარაა; ზღვის არინდასავით ცვალებადია.

ყველას სჯობს ის ქალი, რომელიც ფუტკრისაგან წარმოიშობა; ბედნიერია მამაკაცი, ვისაც ასეთი შეხება ცოლად; მისი წყალობით იზრდება ოჯახში დოვლათი; სიკვდილამდე ერთგულია თავისი მეუღლისა, შვილებიც ლამაზები ჰყავს.

არ უყვარს ქალებში ჩაჯდომა და სატრფიალო სიტყვების ლაპარაკი, მაგრამ როგორც ჩანს, სემონიდეს განუხორციელებლად მიაჩნია მამაკაცისთვის ეს იდეალი (რომ მას ფუტკრისაგან წარმოშობილი ქალი ერგოს ცოლად), მიუხედავად იმისა, რომ მან ასე შეაქო ფუტკრის ქალი, მაინც დაასკვნის: „ქალის სახით ზევსმა გაუჩინა ადამიანს უდიდესი ბოროტება: თუ ვინმე ფიქრობს, რომ ქალში იპოვის სარგებლობას, ის შეცდება: ხელში ბოროტება შერ-

ჩება, იმას ვინც ცოლს შეირთავს“.[8, 103]

იმ პერიოდის, რომში, სადაც დაგროვილი იყო უზარმაზარი სიმდიდრე, სადაც საზღვრები თითქმის მუდმივად ფართოვდებოდა და ამ უზარმაზარი წარმატების ნიადაგებზე ქვეყანაში შეინიშნებოდა სოციალური ძვრები. ცხოვრება ითხოვდა მუდმივ კომფორტს და ფუფუნებას. ამას კი მკაცრად ითხოვდა ნგრევასთან, რომელიც დაიწყო ჩვ.წ.აღ. II-ს. ერთ-ერთ თავის შრომაში ჰორაციო აღწერს ფოთებით აღნიშნავდა, რომ „ცოდვიანმა საუკუნემ გააშავა ქორწინება, გვარი და ოჯახი“ (Hoz. Od. III.6.16). [9, 104]

ახალგაზრდა ქალებს არ სურდათ შვილების ყოლა, კატასტროფულად დაეცა შობადობა, სასწაულად გახშირდა ცოლ-ქმრული ღალატის რაოდენობა და განქორწინებები, რომში მორალური დაცემა იმ დონეზე დავიდა, რომ, თითქმის აღარავის უკვირად ქალის მიერ ქმრის ღალატი. ამას პირდაპირ აღიარებდა სენეკა უფროსი, ხოლო ტარტულიანი ამტკიცებდა, რომ ქალი იმიტომ თხოვდებოდა, რომ შემდეგ სასწრაფოდ გაყრილიყო მეუღლესთან. [9, 105] და ეს არ იყო გაზვიადება, რადგან ამის საბაბს ქალები იძლეოდნენ; ავგუსტის დედა ატია ორჯერ იყო გათხოვილი, მის დას ოქტავიას, ორი ქმარი ჰყავდა, მისი შვილი იულია სამჯერ იყო გათხოვილი, მარციალი გვიყვება ქალზე, რომელიც ექვსჯერ ეცადა გათხოვებას. თუმცა, ყველა ცდა მარცხით დამთავრდა.

მორალური, დეგრადაცია, რომელმაც, როგორც ავადმყოფობამ მოიცვა, რომის საზოგადოება. განსაკუთრებით აწუხებდა, რომს არისტოკრატიას, ისინი მოითხოვდნენ, ნებისმიერი საშუალებით აღდგენილიყო, რომს და რომაელებისათვის დამახასიათებელი „ერთგულება“, „პატიოსნება“ და „ვაჟკაცობა“, ამიტომ ავგუსტმა, რომელიც გამოირჩეოდა პოლიტიკური სიფხიზლით და შეეძლო იმ წუთში აეტაცებინა საზოგადოების მოთხოვნები და ესიამოვნებინა მისთვის, სასწრაფოდ მიიღო კანონები 18წ. ჩვ.წ.აღრიცხვიდან 9ს- ჩვ.წ.აღ. რომლითაც აუცილებელი ქორწინების შესახებ, ქალებსაც 25-იდან 60 წლამდე. ქალებს აეკრძალათ საზოგადოებრივ ღონისძიებებზე დასწრება, არ შეეძლოთ თავისი ქონება ანდერძით დაეტოვებინათ. გაუთხოვრები იბეგრებოდნენ ქონების გადასახა-

დით 1%-ით. ავგუსტმა მიიღო კანონი აგრეთვე ფუფუნების წინააღმდეგ. გაუთხოვარ ქალებს ეკრძალებოდათ აბრეშუმის მატერის ტანსაცმლის ჩაცმა. [9, 105]

ტაციტის აზრით, ყველაზე სახიფათო მორალური გარყვნილებებისთვის იყო თეატრალური წარმოდგენები და აღმგზნები ნადიმები. რადგან აქ სპექტაკლის ყურებაზე მეტად მჟღავნდებოდა სურვილი ჩვენებოდნენ საზოგადოებას, რაც შეიძლება ლამაზები. ტაციტი იქვე მიუთითებს, რომ გაქრა ის პრინციპები, როდესაც ქალები ნადიმის დროს მაგიდასთან მორიდებულები ისხდნენ, ახლა ისინი მამაკაცების მსგავსა მაგიდაზე წამოწოლილები იყვნენ. [9, 113]

პლუტარქე აღწვოთებული იყო იმით, რომ ნადიმების დროს ბევრი მონაწილეები ისეთ სცენებს აჩვენებენ და ისეთ სიტყვებს წარმოთქვამენ, რომელიც ნებისმიერ ღრეობაზე მეტად ალაგზნებს გონებასო. [9, 114]

იუდაიზმში ყველაფერი თორას მცნებებით და დარიგებებით რეგულირდება, ხოლო იმის ახსნა, რაც თორაში არ არის ასახულია მრავალსაუკუნოვან განმარტებებისა და ინტერპრეტაციის საშუალებით ხდება.

იუდაიზმი სქესობრივი ნიშნით არის დაყოფილი და მამაკაცებზეა ორიენტირებული, თუმცა ბერძნულ-რომაული კულტურისაგან განსხვავებით მნიშვნელოვანი ცვლილებები შეიტანა სქესობრივი სუროგაციის ბევრ საკითხში და ქალებს საშუალება მისცა უფრო მნიშვნელოვანი როლი შეესრულებინა იუდაიზმში.

ტრადიციული იუდაიზმი მამაკაცებს მიმართავს, გვასწავლის, რომ ღვთაებრივი მიმართვა, ძირითადად, მამაკაცების, აბრაამსა და მოსეს საშუალებით იქნა გადმოცემული, შესაბამისად, ლიდერობის პრივილეგიას იგი მამაკაცებს ანიჭებს და ტრადიციულად ქალებს არ უშლის რელიგიური გამოვლინებას ისეთ ცენტრალურ სფეროებში, როგორიცაა განათლების მიღება და სიტყვიერი მონაწილეობა სინაგოგაში.

ქალები ებრაელი ხალხის ისტორიულ განვითარებაში მეტად მნიშვნელოვან როლს თამაშობდნენ. თუმცა ქალი იყო მიზეზი მსოფლიო დონის კატასტროფაში და ამიტომ იგი გადაეცა მამაკ-

აცს, მისი ძალაუფლების ქვეშ. თუმცა ამავე დროს აღიარებს მათ თანასწორობას. დაბადების 2–3 თვით 18–25 მუხლში მოთხრობილია ამბავი, რომელშიც ადამისთვის შემნის გაჩენის შესახებ არის საუბარი. სიტყვა „შემნეს“ აქ განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს, ბევრად უფრო მნიშვნელოვანი, ვიდრე ჩვეულებრივი, ყოველდღიური დახმარების განევაა. ეს სიტყვა ებრაულ ტექსტში ნიშნავს ორეულს, ასლს, სარკეს. წმინდა წერილი გვასწავლის, რომ ქალი არ არის პასიური არსება, არამედ მამაკაცის მეორე ნახევარია და მასთან ურთიერთობა აუცილებელია მამაკაცისათვის. ცხადია ეს ნიშნავს, რომ მამაკაცი და დედაკაცი შეიქმნენ, რათა ერთმანეთი ფიზიკურად შეეხსოთ. [2, 20-27]

როგორც მამაკაცი, ასე დედაკაცი საკუთარ არსში ღმერთების ხატის მატარებელია.

ამის მიუხედავად ცოდვის ჩადენის შემდეგ ძველ აღქმაში დიდი ხნის განმავლობაში აღარ ვხვდებით ქალთა სახეებს. ბავშვებსაც კი მამაკაცები აჩენენ. „იცოცხლა ენოქმა სამოცდახუთი წელი და შვა მეთუშალასი. [2, 48] „იცოცხლა მეთუშალასმა ასოთხმოცდახუთი წელიწადი და შვა ლამექი“. „იცოცხლა ლამექმა ასოთხმოცდაათი წელიწადი და შვა ძე უნოდა მას სახელად ნოე“.

„ოთხმოცდაათი წლისა იყო ნოე, როცა შვა სემი, ქამი და იაფათი“. [2, 48] ნოესა და წარღვნის შემდეგ, როდესაც „მოისპო ყოველი ხორციელი, რაც კი იძვროდა ამქვეყნად, ფრინველი, პირუტყვი, მხეცი და ყოველი ქვეწარმავალი, მიწაზე მძრომელი, და ყოველი ადამიანი“ [2, 60] ქალის სახის ხსენება საერთოდ არ სჩანს, და მხოლოდ კარგა ხნის შემდეგ „ოცდაათი წლის იყო სერუგი, როცა შვა ნახორი“ [2, 60] „სამოცდაათი წლის იყო თერასი, როცა შვა აბრამი“. [2, 86] სწორედ აბრამით იწყება ისრაელის შექმნის ისტორია ღმერთის მიერ. ღმერთი თავისი კეთილი ნებით სწყალობს ისრაელს, ავლენს სიწმინდეს ისრაელის დასჯისას, ერთგულებას – ისრაელის აღდგენისას. [2, 94]

„ითხოვეს ცოლები აბრამმა და ნახორმა, აბრაამის ცოლი იყო სარაი, ნახორის ცოლი კი მილქა“. [2, 86]

წარღვნის შემდეგ სარა არის პირველი ქალი, რომელსაც ბიბ-

ლია საკმაოდ დიდ ყურადღებას უთმობს. იუდეველი ქალები განსხვავებით ელინელებისაგან გაცილებით ფართო უფლებებით სარგებლობდნენ ოჯახსა და საზოგადოებაში და ხანდახან ეს ხმა ძალიან მკაცრი იყო. აბრამის ცოლი, სარა უშვილო იყო. ამიტომ მან ქმარს ნება დართო მის ეგვიპტელ მხევალთან აგართან შესულიყო და მართლაც დაორსულდა აგარი, მაგრამ ამით გაამაყებულმა ზემოდან გადმოხედა ქალბატონს თუ არა, მაშინ დაუნყო სარამ ჩაგვრა და გააქცია აგარი. [2, 121] მეორე ქალმა კი საერთოდ სასწაული მოახდინა. რებეკამ თავის დაბერებულ მეუღლეს, ისააკს, მისთვის მისაღები უფროსი შვილის ესაგის მაგვარად მისი საყვარელი შვილი იაკობი დაალოცვინა მემკვიდრედ, თაღლითობით, თუმცა იგი ამისათვის დაისაჯა კიდეც და ვერ მოესწრო იაკობის ხარანიდან დაბრუნებას მანამდე მოკვდა. [2, 194]

საზოგადოების განვითარებასთან ერთად იცვლებოდა შეხედულება ქალთა მიმართ, მათ მიმართ დამოკიდებულებების შეცვლამ წარმოშვა ახალი ურთიერთობები ოჯახისა და ქორწინებისადმი, არისტოტელე აღექსანდრე მაკედონელის აღმზრდელი „აყალიბებს ეთიკის ახალ ნორმებს და საზოგადოების მოუწოდებს ხელახლა გადახედონ მათ შეხედულებებს ქალისა და ქორწინების მიმართ. ქორწინება უნდა ემსახუროდეს არამარტო შთამომავლობის წარმოშობას, არამედ უნდა იყოს ორი ადამიანის თანაარსებობა ისეთი საერთო მიზნისათვის, როგორიც არის სიამოვნება და სიყვარული, სადაც თითოეულს შეაქვს თავისი წილი ქორწინებას აქვს უდიდესი მორალური საფუძველი თუ ორივე მხარე ცოლიც და ქმარიც ღირსეულად იქცევა. ასეთ ურთიერთობას შეუძლია არამარტო მორალური, არამედ სხეულებრივი სიამოვნება მოუტანოს როგორც ცოლს, ასევე ქმარს“. [1, 186]

სოფისტი ნიკოსტრატი ასე ახასიათებს ახალ წარმოდგენებს ქორწინებაზე. „არავისთან პირად საიდუმლოებებზე მამაკაცი ისე თავისუფლად არ ლაპარაკობს, როგორც ცოლსა და თავის თავთან, რადგან მათ ერთი სული აქვთო“. [1, 120]

საერთო სულიერმა განახლებამ ხელი შეუწყო ქალთა ისეთ ემანსიპაციას და განვითარებას, როგორსაც ადგილი არ ჰქონია ჩვ.წ.ალ.

300 წლის განმავლობაში. ქალმა მიიღო საშუალება განათლება მიეღო მათემატიკასა და ფილოსოფიაში იმ საგნებში, რომლებიც მანამდე მხოლოდ მამაკაცებისთვის იყო ხელმისაწვდომი. [1, 117]

განათლებული და წარჩინებული მოწაფე ქალები, უფრო და უფრო ხშირად ჩნდებოდნენ მასწავლებლებთან ერთად, როგორც უნივერსიტეტებში, ისე სახალხო გამოსვლების დროს. [1, 120]

ძველი აკადემია ერთმანეთთან აკავშირებს პლატონის იდეებს და პითაგორას ელემენტებს. პითაგორას მიმდევართა სკოლა ჩაკეტილ, რელიგიურ-ეთიკურ საზოგადოებას წარმოადგენდა, რომლის არაერთი წევრი მამაკაცებთან ერთად ქალებიც იყვნენ, პითაგორელი ფინტიი ასწავლიდა, რომ „როგორც კაცს, ისევე ქალს ახასიათებს: სიმამაცე, გონება და სიმართლე. [9, 118]

პლატონის მოწოდება იყო გოგონებისათვის გაეხსნათ სპეციალური სკოლები, მაგრამ იგი აუცილებლად თვლიდა ყველა გოგონასთვის ესწავლებინათ, მუსიკა, ხელოვნება, ცხენზე სიარული და სამხედრო და სახელმწიფო სამსახურის წესები. [9, 129] ამაში ის ალბათ ხელმძღვანელობდა სპარტის პრეცედენტით.

სოფოკლე თავის ტრაგედიაში „ანტიგონე“ ასახავს კონფლიქტს სახელმწიფო კანონებსა და ჩვეულებით, ბუნებით მოვლენის ადამიანურ სიყვარულს შორის, ანტიგონე – ედიპის ქალიშვილი თავისი მამის ერთგულია მის სიკვდილიამდე. უნდა, რომ დაასაფლავოს თავისი ძმა, რომელიც ფივის წინააღმდეგ ბრძოლაში დაიღუპა. მეფე კრეონტის ნების საწინააღმდეგოდ. რისთვისაც ვიდრე სიკვდილით დასჯიან თვითონ იკლავს თავს. [2, 245]

ჰომეროსი, რომელიც ანტიკური სამყაროს პოეტებს შორის ყველაზე მეტად სცემდა პატივს ქალებს. თანაბრად განიხილავს მათ ერთმანეთის გვერდით. რაც განსაკუთრებით შთამბეჭდავად არის ასახული სცენარში, როდესაც ერთმანეთს ემშვიდობებიან გექტორი და ანდრომახა, როდესაც ისინი ერთმანეთს ჩასჭიდებენ ხელს და ისე ემშვიდობებიან გექტორის ბრძოლაში წესების წინ. აქ შესანიშნავი მოსიყვარულე ცოლი ასევე დაუფინყარი სახეა პენელოპა ერთგული ცოლი, რომელიც სიკვდილისაგან გადაარჩენს ნაპირზე ამოსულ ოდისევს. [1, 245]

ებრაელები, როგორც ელინები და რომაელები თავს თვლიან, რომ განსაკუთრებულები იყვნენ და საზოგადოებაში განვითარების უფრო მაღალ საფეხურზე იდგნენ, ვიდრე სხვა „ბარბაროსი“ ხალხები. თელიდნენ, რომ მამაკაცები, უფრო მაღლა იდგნენ ვიდრე ქალები. ღვთისმორწმუნე ებრაელი ყოველდღე იმეორებდა ლოცვას „მადლობელი ვარ უფალო, რომ შენ მე არ გამაჩინე ქალად“. [1, 246] მიუხედავად ამისა, ქალები ებრაელი ხალხის ისტორიაში მეტად მნიშვნელოვან როლს ასრულებდნენ. მართლაც ბიბლიური ტექსტები თუ სხვა წყაროები ხშირად მოგვითხრობენ იმ ერთგული ქალების გულად ქმედებებზე, რომლებიც მამაკაცებისაგან დამოუკიდებლად მოქმედებენ ზოგჯერ მამაკაცებისავე წინააღმდეგაც, პატრიარქალური ტრადიციების წინააღმდეგ.

ისააკს თვალს აკლდა. ფიზიკურ სიბრმავეს სულიერი სბრმავეც შეესაბამებოდა. ოჯახში არ იყო ერთობა, იმის გამო, რომ პატრიარქი თავის სულიერ ფუნქციას ვერ ასრულებდა ყოველი თავისას მალულად ეძებდა. აბრაამისგან განსხვავებით, რომელიც სარასგან სულიერ რჩევებს იღებდა, ისაკი რებეკასთან საერთოდ არ ლაპარაკობდა. ამიტომ რებეკა იძულებულია დაეხმაროს იაკობს მიიღოს ისააკისგან, რადგან დარწმუნებულია, რომ იაკობმა გამოისყიდა თავისი ძმისგან პირმშობა. ამიტომ მზად არის თავგანწირვისათვის, რადგან მას კარგად ესმის რამდენად დიდი მნიშვნელობა ექნება კურთხევას იაკობისათვის. [2, 194]

დაახლოებით ძვ.წ. XII საუკუნეში 1200 და 1025 წლების შუალედში ისრაელელთა ქვეყანას მსაჯულებები მართავდნენ (ებრაულად „შოფტიმები“) ამ პერიოდში იზრეყელის ხეობის სამხრეთით დასახლებული ისრაელელების ციხესიმაგრეები დაკავებული ჰქონდა ასორის მეფეს იაბინს და მის მხედართმთავარს სისიინას. ისინი სასტიკად ჩაგრავდნენ ისრაელელებს. სწორედ ამ ხანებში ამობრწყინდა დებორას ვარსკვლავი იგი. იაჰვეს ერთგული მსახური წინასწარმეტყველი და პოეტი ქალი იყო. დებორას „ისრაელის დედას“ უწოდებდნენ მას მსაჯულის თანამდებობა ეკავა და ბრძნულად მართავდა ქვეყანას მიდიოდნენ ისრაელის მოციქულები, იგი აძლევდა მათ რჩევებს, უწინასწარმეტყველებდა მომავალს, წყვეტ-

და სადავო საკითხებს, საგვარეულოებსა და ცალკეულ პირების შორის, იმჟამად დებოდა უდიდესი ავტორიტეტით სარგებლობდა ქვეყანაში. [10, 34-40]

აქვე უნდა მოვიხსენიოთ დედოფალი ესთერი. იუდეველები ყოველ წელს საზეიმოდ აღნიშნავდნენ დღესასწაულს ფურიმისა რაც ნიშნავს „ბედის დღესასწაულს“, რადგან იუდეველი ხალხის ბედი მაშინ გადაწყდა. ასე დანესდა ორდღიანი სამარადუამო დღესასწაული „ფურიმი“. ფურიმს დღესასწაულის ძირითადი წესია სინაგოგაში ესთერის ისტორიის წაკითხვა. ასეთი დადგენილება მიღებული იქნა „ანშე ქსენეთ ჰა გადოლას“, ანუ განსწავლულ კაცთა დიდ საკრებულოს მიერ ძვ.წ. 450 წელს. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ის ფაქტიც, რომ რაბინმა ლევიმ ქალებიც დაავალდებულათ მოესმინათ „მეგილათ ესთერის“ კითხვა, რადგან მისი აზრით, ებრაელები ხალხი სასწაულებრივად გადაარჩინა გაჟლეტისაგან ქალმა დედოფალმა ესთერმა. [10, 115-117]

ამ ეპოქის რომელი ქალების შესახებ ცოტათუა შემორჩენილი. რაც განპირობებული უნდა იყოს მეფეების პერიოდის და ადრე რესპუბლიკის პერიოდის რომაული და ბერძნული ავტორების კრიტიკული განწყობილების გამო, რომელსაც ისინი განიცდიდნენ მშვენიერი სქესის მიმართ. თუმცა ამის მიუხედავად საუკუნეების სიღრმეში შეიძლება აღმოვაჩინოთ უამრავი ქალი, რომლებიც ღირსნი იყვნენ ცნობილი მწერლების, დრამატურგების, ფილოსოფოსების და ისტორიკოსების ყურადღების ცენტრში. [11, 75] 510წ. ჩვ.წ.აღ. რომაელებმა განდევნეს ეტრუსკული წარმოშობის უკანასკნელი მეფე ტარკვინიუს ამაყი და დაამყარეს რესპუბლიკა არჩევითი კონსულებით ქვეყნის სათავეში.

ამ ისტორიულ პროცესში გაიჟღერა ქალის სახელმაც. ეს იყო გაია ტერაცია იგი მეორე სახელით ფუფეტიათიც მოიხსენიება, ხოლო პლატონი მას ტარკვინიათი მოიხსენიებს. ის ვესტის კულტის მსახური იყო. მას შემდეგ რაც ხალხმა მეფე დაამხო. მან რესპუბლიკას და ხალხს უფასოდ გადასცა მიწის ნაკვეთი, რომელიც ტარკვინიუს ამაყის მიწის ნაკვეთებს ესაზღვრებოდა და რესპუბლიკას სჭირდებოდა. ამისთვის მას გორაციოს კანონით ერთადერთ

ქალს, რომში მიეცა უფლება სასამართლოში გამოსულიყო მონმედ, გადაეცა და მიეღო მემკვიდრეობით ქონება, სატაძრო სამსახურის დამთავრების შემდეგ 40 წლის განმავლობაში გათხოვილიყო. თუმცა ამ უფლებით მას არ უსარგებლია. [11, 76]

კიდევ ერთ ქალბატონს მოიხსენებენ ანტიკური პერიოდის მწერლები. ეს იყო ცნობილი რესპუბლიკელი კონსულის იუნია ბრუტის მეუღლე ვიტელია. ის ძალზე ცნობილი ძველი რომაული ოჯახის შვილი იყო. მისმა ძმებმა მონანილეობა მიიღეს რომლიდან განდევნილი მეფის ტარკვინიუს ამაყის დასაბრუნებლად მოწყობილ შეთქმულებაში და ამ მოძრაობაში ჩაითრიეს თავისი ახალგაზრდა დისშვილებიც ტიტის და ტიბერიის. შეთქმულების ერთ-ერთი მონაწილის აკვილიის მონის დასმენით შეთქმულების მონაწილეები შეიპყრეს და სიკვდილით დასაჯეს.

იმ კომისიაში, რომელმაც სიკვდილი მიუსაჯა შეთქმულებს, მათი მამა იუნია ბრუტიც იყო. მან მედგრად გადაიტანა შვილების სიკვდილით დასჯა. არსებობს ფაქტები, რომ ვიტელიამ ყველაფერი გააკეთა, რათა გავლენა მოეხდინა კომისიის წევრზე კოლატინზე, რომელმაც იმის გამო, რომ ქალების ზემოქმედებას ვერ გაუძლო და მზად იყო ვიტალიის შვილებისთვის განაჩენი შეემსუბუქებინა სასჯელი დაიმსახურა. [11, 76]

494წ. ჩვ.წ.ალ. ისე გამწვავდა ურთიერთობა პატრიციებსა და პლებებს შორის, რომ როდესაც რომს თავს დაესხნენ მომთაბარე მეზობელი ტომები, საბინიანები და ავრუნიკები, პლებები გაიხიზნენ ქალაქიდან წმინდა გორაზე და უარი განაცხადეს ბრძოლაში მონაწილეობაზე, პატრონები იძულებულები გახდნენ დათმობაზე წასულიყვნენ და დაენესებინათ განსაკუთრებული თანამდებობა პლებსის ტრიბუნი. [11, 78] ამ ფონზე V საუკუნის სიღრმეში არის კიდევ რომაელის თუმცა არა პატრიცია ქალბატონის სახელი, რომელიც ასე თუ ისე უკავშირდება პატრიციებსა და პლებებს შორის დაპირისპირებას, მას ერქვა ვირჯინია, იგი იყო საპატიო და მიდიდარი პლების ლუცია ვირჯინიის ქალიშვილი. ლუცია იყო კარგი მოქალაქე, მეომარი, განათლებული კაცი და ცენტურიონი. მეუღლის გარდაცვალების შემდეგ იგი განსაკუთრებით ზრუნავდა

ობოლ ქალიშვილზე. რომელსაც დაწყებითი განათლებაც კი მიაღებინა. ამავე დროს იგი შესანიშნავი გარეგნობით გამოირჩეოდა. რაც გახდა კიდევ მისი დალუპვის მიზეზი და პატრიცებსა და პლებეებს შორის კიდევ ერთი სისხლიანი დაპირისპირების მიზეზი. [11, 81]

რომში მშობლები იმის მიუხედავად ისინი პატრიცები იყვნენ თუ პლებეები ცდილობდნენ თავიანთი შვილებისთვის მიეცათ კარგი განათლება. ეს ჯერ ოჯახში ხდებოდა ჩვ.წ.აღ. III ს. დაარსდა პირველი კერძო სკოლები, რომელთაგან გახსნა არა პატრიციათ, არამედ კლიენტმა. [11, 95]

ამიტომ გასაკვირი აღარ უნდა იყოს, რომ რომაელ განათლებულ ქალბატონებს შორის მოდაში იყო ლიტერატურით და ფილოსოფიით გატაცება, პერილა ოვიდიუსს გერი წერდა ლექსებს. პინი უმცროსი აქებდა თავის მეუღლეს. იმისთვის, რომ იგი დაინტერესებული იყო ლიტერატურით ზეპირად იცოდა მისი ლექსები და სიმღერებსაც კი თხზავდა მათზე. [11, 115] პლუტარქე აღნიშნავდა, რომ ქალებმა დიახაც უნდა მიიღონ განათლება. თუმცა ურჩევდა მათ, რომ ფილოსოფიის შესწავლასთან ერთად შეესწავლათ მათემატიკა და ასტრონომია. იგი ხოტბას ასხამდა კორნელიას, რომელიც ჯერ კრასიუსის, ხოლო შემდგომ პომპეუსის მეუღლე იყო. პლუტარქე აღნიშნავდა „ამ ახალგაზრდა ქალის სილამაზის გარდა აქვს კიდევ მრავალი ღირსება. მან მიიღო შესანიშნავი განათლება, იცოდა ხელოვნება, მუსიკა, გეომეტრია, უსმენდა ფილოსოფიის ლექსებს და შეეძლო დასვენების გამო ტანცი“. [11, 117]

ქალები რომში არა მარტო ლიტერატურით და ფილოსოფიით იყვნენ დაკავებულები, არამედ ერთიანდებოდნენ საზოგადოებრივ გაერთიანებებშიც, რომლებიც თავიდან რელიგიური საქმიანობით იყვნენ დაკავებულები, თუმცა იმპერიის დროს გადაიქცნენ იმ ძალად, რომელიც აქტიურად მონაწილეობდა მუნიციპალური ორგანოების არქივებში და საქმიანობაში. მათალია არჩევნების დროს მათ არ ჰქონდათ ხმის მიცემის უფლება, მაგრამ მათ ჰქონდათ უფლება თავიანთი კანდიდატების წამოყენების და მათ სასარგებლოდ სააგიტაციო კომპანიის წარმოების. არჩევნების დროს მთელი პომპის ვედლები მოხატული იყო ქალების მიერ“. [11, 117-118]

სწორედ მდიდარი, რომელი ქალები, თავისი სახსრებით, აშენებდნენ ტაძრებს, საზოგადოებრივ შენობებს, აწყობდნენ სახალხო თამაშებს. მათ უწოდებდნენ „მუნიციპალიტეტების დედებსა და მფარველებს. [11, 118]

არ არსებობს რომის ისტორიაში ისეთი ფურცელი, სადაც მეომარი მამაკაცის გვერდით არ იყოს მოხსენებული ღირსეული ქალბატონი.

ელინისტურ საზოგადოებაში იყო კიდევ ერთი ჯგუფი ქალების, რომელთა შესახებაც აღნიშნავდნენ, რომ სწორედ მათი სახელები უფრო მეტად შემოინახა ისტორიამ და ლიტერატურამ. ეს ალბათ იმით იყო გამოწვეული, რომ ძველ სამყაროში მამაკაცები კრიტიკულად უყურებდნენ თავითნ ცოლებს, ხოლო შეყვარებულის თვალებით თავიანთ მეგობარ ქალებს. [1, 257]

მსუბუქი ყოფაქცევის ქალი, ბერძნულად „პორნეს“ შეიძლება ყოფილიყო, როგორც მონა, ასევე თავიუფალი ადამიანი. ბერძნებში გავრცელებული აზრით, არც ერთი მამაკაცი არ შეიძლება იყოს მხოლოდ ცოლის ერთგული და მისი სტუმრობა „მურაშუ“ (მრუშობის) სახლში არ წარმოადგენს, რაიმე გასაკიცხს. და ცოლებმა ამ ფაქტს ისე უნდა შეხედონ, როგორც ჩვეულებრივ მოვლენას. [1, 257] აქედან გამომდინარე არ არის გასაკვირი, როდესაც მემანდრას თავის კომედიაში „მომრიგებელი სასამართლო“ მამა თავის ახლად გათხოვილ ქალიშვილს აფრთხილებს, რომ იგი ტყუილად ნუ შეეჯიბრება „მსუბუქი ყოფაქცევის ქალს, რომელთანაც მისი ქმარი დადის, რადგან იგი მასზე ეშმაკიც არი და უსინდისოც“. [1, 258]

ათენელი ტრაგიკოსი ევრიპიდე თავის კომედიაში ანდრომახას პირით წარმოთქვამს სევდიან სიტყვებს „ცოლი, რომელსაც ნამდვილად უყვარს თავისი ქმარი, უნდა ითმენდეს თავისი მონიანალმდევე ქალის არსებობას და ისე უნდა იქცეოდეს, ვითომდა არაფერი ხდებოა. [1, 259]

ლუკიანე თავის გამოცდილებას გვიზიარებს „გეტერები უკეთესები არიან, ვიდრე პატიოსანი ქალები, აქ ყველაფერი პატიოსნად მაინც არის, ყოველ შემთხვევაში ის მაინც იცი რისთვის იხდი“.

„გეტერი სჭირდება ყველა მამაკაცს იმისთვის, რათა შეიგრძნოს სიხარული“ წამოიყვირა სასამართლო პროცესზე გეტერა ნევერას წინააღმდეგ. შემდგომში მან გააგრძელა დიახ სიხარულის და სიამოვნების რადგან პატიოსან ქალზე ქორწინებიან ვალდებულების გამო, რათა დაიბადონ სრულფასოვანი და კანონიერი ბავშვები და სახლში გვყავდეს ოჯახის დამცველი და ჭერის შემნახავი“. [1, 261]

კულტურის განვითარებასთან ერთად ჩამოყალიბდა ელიტარულ გეტერათა ფენა. ელინისტური – ატიკური საზოგადოების ცხოვრებაში გეტერები მნიშვნელოვან როლს თამაშობდნენ.

ისინი გამოირჩეოდნენ არამარტო სილამაზით, იყვნენ დახვეწილები; ერკვეოდნენ მუსიკაში, მხატვრობაში, ლიტერატურაში, ფილოსოფიაში მათემატიკაში და პოლიტიკაშიც კი. ლაისია კორნიფიიდან დიოგენეს მეგობარი და მოწაფე იყო და თვითონაც აღიარებული იყო ფილოსოფიური მეცნიერების ეთრ-ერთ საუკეთესო წარმომადგენლად. [1, 261]

დიიტიმა სოკრატეს და პლატონის მეგობარს წარმოადგენდა გატერა ფრინა, მოდელი იყო ცნობილი აფროდიტე კინდიელის ქანდაკებისათვის. [1, 261]

დიდი სახელმწიფო მოღვაწე პერიკლე (490-429წ. ჩვ.წ.აღ.), რომელსაც ათენი თავის პოლიტიკურ და კულტურულ აყვავებას უნდა უმადლობეს აღიარებდა, რომ ხშირად თათბირობდა სახელმწიფო საქმეებზე გეტერა ასპასიასთან და მისგან რიტორიკის ხელოვნებაც კი სწავლობდა, როდესაც დაქვრივდა პერიკლემ იგი ცოლადაც კი მოიყვანა. [1, 262]

ეპიკური (341–270წ.წ. ჩვ.წ.აღ.) სექსუალური სიამოვნების სწავლების ფუძემდებელი წერდა „ადამიანთა უმადლესი მიზანი არის სიამოვნება გონიერი თავშეკავებით და მორალური საქციელით“. მან ერთ-ერთი გამოსვლისას აღიარა, რომ მისი ფილოსოფიის ჩამოყალიბებას ხელი შეუწყო გეტერა ლიკონტიონმა იგი მუდამ მისი ერთგული იყო სიცოცხლის ბოლომდე და მისი სიკვდილის შემდეგ წარმოთქვა ასეთი სიტყვები: „ის ცოცხლობს ჩემთან ერთად და

ჩემში“. [1, 263]

ანტიკური პერიოდის გამოჩენილი კომედიოგრაფი მენანდრი აღნიშნავდა, რომ ალბათ იგი ვერ გაუძლებდა თავისი სპექტაკლების კრიტიკას ზოგჯერ არაობიექტურსაც, რომ არა მისი მეგობარი გეტერა გლიკერია“. [1, 263]

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Е. Вардман, женщина в древнем мире, М. 1990
2. ბიბლია განმარტებებით, თბილისი, 2019
3. ნიკოლაი კუნი – ძველი ბერძნული მითოლოგია, თბილისი, 2011
4. პუბლიუს ოვიდიუსს ნაზონი. მეტამორფოზები, თბილისი, 1980
5. პლატონი, ნადიმი, თბილისი, 2016
6. Ю.В. Анбреев спартанском гинекократия, М., 1995
7. ს. ყუახჩიშვილი – ანტიკური ლიტერატურის ისტორია, თბ., 1967
8. ს. ყუახჩიშვილი – ანტიკური ლიტერატურის ისტორია, თბ., 1961
9. Н. Чаплигина – Римская женщина в правление Августа, М., 1995
10. აბინეკ ბათოშვილი ებრაელი ხალხის ისტორიიდან, თბ., 1991
11. И.Л. Мояк – женщина в раннем риме (V-IVв.в. до Н.Э), М. 1995

გენდერის პრობლემები საბჭოური რეჟიმის პერიოდში (XX საუკუნის 20-იან წლებში)

მამაკაცისა და ქალის უფლებრივი თანასწორობა – გენდერი – მეცნიერებაში გამოიყენება ე.წ. „სოციალური სქესის“ აღსანიშნავად, რაც დაკავშირებულია ქალსა და მამაკაცს შორის ფიზიკურ, სხეულებრივ განსხვავებასთან. ცნება „გენდერი“ კი მიუთითებს მათ ფსიქოლოგიურ, სოციალურ და კულტურულ თავისებურებებზე. სქესი ბიოლოგიურად არის განსაზღვრული, გენდერი კი სოციალური და კულტურული ფაქტორებით არის განპირობებული და აღნიშნავს ქალისა და მამაკაცის სოციალურად ნასწავლი ქცევების, თვისებებისა და დამოკიდებულებების ნაკრებს. მოკლედ რომ ვთქვათ, გენდერი სოციალურ და პოლიტიკურ თეორიებში მამაკაცებსა და ქალებს შორის არსებულ სოციო-კულტურულ სხვაობებს ნიშნავს [1, 104].

ქალის ქცევის ნორმები და სტერეოტიპები ცვალებადია და განსხვავებულია არა მარტო სხვადასხვა ეთნიკურ კონტექსტში, არამედ ეთნიკური კულტურის ისტორიული განვითარების სხვადასხვა ეტაპზეც. მის ფორმირებაზე გავლენას ახდენს სხვადასხვა ასპექტები: ისტორიული, სოციალური, ეკონომიკური, კულტურული, რელიგიური, პოლიტიკური და, ამავე დროს, მაინც რჩება გარკვეული ეთნოსის ტრადიციებით, წარმოდგენებით, ქცევის ნორმებით შემოსაზღვრულ ჩარჩოებში.

კაცობრიობის განვითარების მთელი ისტორიის მანძილზე ჩამოყალიბდა გაუცნობიერებელი დაპირისპირება ქალსა და მამაკაცს შორის, რომელიც ვითარდება სოციალიზაციის პროცესში და

ტრადიციების მეშვეობით გამოხატულებას პოულობს ქალისა და მამაკაცის ქცევის ნორმებში, სტერეოტიპებსა და ავტოსტერეოტიპებში. ამ ფაქტის აღიარებამ საზოგადოებრივი აზროვნების კვლევის პროცესში, მეცნიერება მიიყვანა იმ დასკვნამდე, რომ სიღრმისეულ მენტალურ დონეზე ფაქტიურად მთელი რეალობა, ფასეულობები, წარმოდგენები დაყრდნობილია სქესობრივ ურთიერთ-დაპირისპირებაზე: ქალი – მამაკაცი = ოპოზიციას, სადაც ქალი ობიექტია, მამაკაცი კი სუბიექტი, ქალი – ქვეშევრდომი, მამაკაცი – დომინანტი. მკვლევართა დასკვნით, სქესი, კლასისა და ეთნოსის მსგავსად, შეიძლება მიჩნეულ იქნეს კიდევ ერთ სოციალურ დეტერმინანტად [2, 239].

ძველ რუსეთში დაოჯახების დროს პატარძალი თუ ქალიშვილი არ აღმოჩნდებოდა, დედამისთან ერთად ჩასვამდნენ ვარცლში, გობში ან გეჯაში და, როგორც შემარცხვენლებს ჩამოატარებდნენ სოფელში. ბოლოს შემალღებული ადგილიდან ჩააგდებდნენ არხში ან მდინარეში [3, 15].

მოგვიანებით რუსეთში ქალი ქმრის მონად იქცა. ასეთ ვითარებას ხელი შეუწყო წმინდა ფსიქოლოგიურმა ფაქტორმაც, რომელიც განმტკიცდა რელიგიითა და საზოგადოებრივი აზრით. რუსული საქორწინო ჩვეულების მიხედვით პატარძლის მამა ან ძმა თავის დიდ ძალაუფლებას გადასცემდა საქმროს. ეს იდეა უხეში, თითქმის პირველყოფილი ფორმით იყო გამოხატული ქორწინების წესში. რიტუალის შესრულების დროს მამა ზურგზე მათრახს დაარტყამდა ქალს სამჯერ, რომელსაც შემდეგ სასიძოს გადასცემდა. საინტერესოა, რომ რუსეთში ქორწინების ასეთი უხეში რიტუალი დაცული ყოფილა მეფეთა ქორწინების ცერემონიაშიც. მაგალითად, პეტრე პირველის ქორწინება ლოპუხინის ასულზე ასეთი რიტუალით შესრულებულა. როგორც ჩანს, ქრისტიანობის დამკვიდრების შემდეგაც წარმართული ბატონობა - მორჩილებით ურთიერთობას ოჯახში ჯერ კიდევ არ დაეკარგა თავისი ძალა [4, 84-85]. განქორწინება არცერთ შემთხვევაში არ შეიძლებოდა. გაქცეულს უკან აბრუნებდნენ და ქალიც ითმენდა წამებას იმ დრომდე, ვიდრე

სიკვდილი არ გაათავისუფლებდა ასეთი ცხოვრებისაგან [5, 140].

ამ პერიოდში რუსეთის ზოგიერთ ტერიტორიაზე ცოლის დაგირავენას ჰქონია ადგილი. პატრიარქი ფილარეტი წერილში ციმბირისა და ტობოლსკის არქიეპისკოპოსისადმი აღნიშნავს, რომ ბევრი მოხელე, რომელთაც ვოევოდები და პრიკაზის მესვეურები აგზავნიან სამსახურის საქმეებზე, ცოლს აგირავენდა განსაზღვრული ვადით. კრედიტორები კი ქმრების მიერ დაგირავენული ცოლის გამოსხნამდე ყოვლად უსირცხვილოდ მრუშობდნენ მათთან.

ერთი სიტყვით, ცოლის დაგირავენისას გირავნობის ხელშეკრულება გადიოდა თავის ყველა სტადიას. რუსეთში ცოლის დაგირავენისა და გაქირავენის ჩვეულების შესახებ მრავალი იმდროინდელი მოგზაურიც მოგვითხრობს [6, 106-107].

1718 წლის 26 ნოემბრიდან პეტრე პირველის ბრძანების გამოქვეყნებით იწყება ახალი ეპოქა რუსეთის ისტორიაში ქალის უფლებებთან დაკავშირებით. კერძოდ, ქალისა და მამაკაცის საზოგადოებაში ერთად ყოფნის უფლება, რაც ადრე ტრადიციულად აკრძალული იყო. ასეთი ნაბიჯის მცდელობას ჯერ კიდევ 1700 წელს ჰქონდა ადგილი, თუმცა ვერ განხორციელდა. პეტრემ სერიოზულად და დაუინებით მოითხოვა, რომ რუს ქალს საზოგადოებაში დაეკავებინა ისეთი ადგილი, როგორიც დიდი ხანია არსებობდა საფრანგეთში [7, 64, 65].

გასაგებია, ქალის მდგომარეობისა და უფლებების რა დონე უნდა ყოფილიყო რუსეთში, როდესაც იმპერატორის კარზე გაუგონარმა უსირცხვილობამ დაისადგურა. დედოფალი ელისაბედი თავის საყვარლებს ჩუმად იღებდა, „ხოლო ეკატერინემ თავისი ოთახი გადატიხრა, რომლის იქით ყოველთვის იჯდა რომელიმე ფავორიტი, იქვე გვერდით კი მიღებას აწარმოებდა. ტიხრის იქით ჩვეულებრივი ადამიანური მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად ლამის ქოთანი ედგა. ეკატერინემ იმდენად დაკარგა ქალურობა, რომ ტიხრის იქით ქოთანზე მჯდომარე ისმენდა მინისტრების მოხსენებებს. . .“ [8, 15]. მისი იმპერტორობის დროს რუსეთში სქესთა შორის ურთიერთობა საგრძნობლად დაირღვა. ოჯახებს ქალები

მართავდნენ, ქალები მოღვაწეობდნენ მეცნიერებაში, სახელმწიფო სამსახურში. მხოლოდ ერთი რამ აკლდათ: ქალი – მთავარსარდალი! [9, 318]. ეს, რაც შეეხება გაბატონებულ წოდებას, მაგრამ რა ვითარება იყო დაბალ ფენებში?

გლეხის მიერ 10-13 წლის ქალიშვილის გაყიდვა ჩვეულებრივ მოვლენას წარმოადგენდა. მყიდველს უფლება ჰქონდა გოგონას ქალწულობა მშობლების თვალწინ „შეემონებინა“ [9, 321].

XVIII საუკუნეში რუსეთის სოფლებში გავრცელდა ტრადიცია – დაექორწინებინათ 10 ან ოდნავ მეტი წლის ბიჭი უფროს გოგონაზე. ასეთი ქორწინება ხდებოდა მშობლების სურვილით. ოჯახი ბიჭს აქორწინებდა იმ მოტივით, რომ მოყვანილი ცოლის სახით ოჯახს შემატებოდა მუშახელი. ქალის მშობლები ასეთ შემთხვევაში ცდილობდნენ გვიან გაეთხოვებინათ [5, 140-141]. აღნიშნული ფაქტები დასტურდება თვითმხილველის, ამავე საუკუნის განმანათლებლის ალექსანდრე რადიშჩევის დაკვირვებითაც. ამასთან ერთად, ა. რადიშჩევი მიუთითებს, რომ „რუსეთში იყო ისეთი ფაქტებიც, როდესაც მამამთილი თვითონ უწევბოდა ლოგინში თავის ახალგაზრდა რძლებს, სანამ ვაჟიშვილები წამოიზრდებოდნენ“ [10, 131]. ამასვე ადასტურებს ფრიდრიხ ენგელსი, როდესაც აღნიშნავს, რომ „რუსეთში მაინც, სახლის უხუცესი, როგორც ცნობილია, ძალიან ბოროტად იყენებს თავის მდგომარეობას თემის ახალგაზრდა ქალების, განსაკუთრებით თავისი რძლების მიმართ და ხშირად მათგან ჰპარამხნას მართავს თავისთვის; ამას საკმაოდ მჭევრმეტყველურად ადასტურებს რუსული ხალხური სიმღერები“ [11, 59].

მიუხედავად ქალისადმი ასეთი დამოკიდებულებისა, XIX საუკუნის შუა ხანებამდე რუსეთის იმპერიაში პროსტიტუცია აკრძალული იყო. მსგავსი საქმიანობის ქალებს იჭერდნენ და „გულგრილად“ სჯიდნენ. მათ ემუქრებოდათ არა მხოლოდ დაპატიმრება და საკანში მშვიდად ყოფნა, არამედ, სამუდამო გადასახლება ციმბირში. ფაქტია, რომ ვერავითარი დამსჯელი ღონისძიებები ვერ შეაჩერებდა „ფრანგული“ დაავადების რიცხვის ზრდას. მთავრობა მიხვდა,

რომ, მხოლოდ გასამართლება და სასჯელი შედეგს ვერ მოიტანდა. ამიტომ, აღნიშნული პრობლემის მოგვარებისადმი შეხედულება შეცვალა. იმპერატორ ნიკოლოზ I-ის სპეციალური ბრძანებულებით ლეგალიზებულ იქნა ეს ძველი პროფესია.

ახლა, „ღამის პეპლები“, როგორც მათ უწოდებდნენ ჩათვალეს საზოგადოების მსხვერპლად, რომლებიც სიბრაღულს იმსახურებდნენ. მათ ელოდათ მკაცრი სახელმწიფოებრივი აღრიცხვა, ყოველმხრივი კონტროლი და სავალდებულო სამედიცინო შემოწმება. ამ მიზნით შეიქმნა „სამედიცინო-პოლიტიკური კომიტეტი“, რომელიც რეგისტრაციაში ატარებდა ყველა მსურველს, გამხდარიყო „სიყვარულის მსხვერპლი“.

მცირე ზომის ლიმონის ფერის მონმობა ეძლეოდათ პასპორტის ნაცვლად ასეთი პროფესიის ქალებს. „ყვითელი ბილეთის“ რვა გვერდზე განთავსებული იყო მფლობელის პირადი მონაცემები და ფოტოსურათი, ქცევის წესები საჯარო ადგილებში, ასევე, სამედიცინო შემოწმების მონაცემები. ექიმთან რეგულარული კონსულტაციები პოლიციის მიერ მკაცრს კონტროლზე იყო აყვანილი. ასეთი ბილეთის მიღება შეეძლო ნებისმიერ ქალს, რომელიც გამოთქვამდა სურვილს საკუთარი სხეულის გაყიდვით მიეღო ანაზღაურება. მთავარია მას ნებაყოფლობით დაენერა თხოვნა პოლიციის განყოფილებაში და გაეცვალა პასპორტი „სამახსოვრო მონმობაზე“ [12, 16].

თანამედროვე თაობა, რატომღაც მიიჩნევს, რომ საბჭოთა კავშირში მოქმედებდა თითქმის შუასაუკუნეობრივი პურიტანული ზნე-ჩვეულება. არ იყო მოდა, სექსი, ქორწინებამდელი სიყვარული.

რუსეთში რევოლუციისა და სამოქალაქო ომის წლებში მნიშვნელოვნად დაეცა და შეირყვნა სქესობრივი ურთიერთობის სფეროში არსებული მორალური კოდექსი. დაიწყო ე.წ. „თავისუფალი სიყვარულის“ პროპაგანდა, ხოლო ზოგიერთ ოლქში გამოიცემოდა დეკრეტები „ქალების ნაციონალიზაციის“ თაობაზე. მაგალითად, 1918 წელს ქალაქ ვლადიმირში გამოცემული დეკრეტი იუწყებოდა, რომ 18 წელს მიღწეული ქალი, თუ გაუთხოვარი რჩებოდა უნდა

გატარებულიყო „თავისუფალი სიყვარულის“ ბიუროს რეგისტრაციაში; მას უფლება ეძლეოდა შეერჩია მეუღლე ვაჟი – 19-დან 50 წლის ასაკამდე. ვაჟსაც ჰქონდა ანალოგიური უფლება. მსურველებს ქმრის ან ცოლის არჩევა შეეძლოთ თვეში ერთხელ [13, 42].

XX საუკუნის 20-იან წლებში საბჭოთა კავშირში დაიწყო სახლი - კომუნების მშენებლობა, სადაც „საბჭოთა ადამიანებს“ ერთად უნდა ეცხოვრათ. ასევე ერთად უნდა მიეღოთ საკვები. საერთო, საზოგადოებრივი საკუთრების შემოღება ხშირად აბსურდამდე მიდიოდა. ზოგიერთ საცხოვრებელ ბინებში საწოლებიც საერთო იყო, ხოლო მეუღლეებს განმარტოება შეეძლოთ სპეციალურ შენობებში სიის მიხედვით [14, 6]. ამავე დროს მთელი სიმწვავეთ დადგა დღის წესრიგში სქესთა ურთიერთობის პრობლემები. წინა პლანზე წამოიწია „თავისუფალი სიყვარულისა“ და „სექსუალური რევოლუციის“ საკითხებმა. ამ თემაზე იმართებოდა გახმაურებული დისკუსიები, იბეჭდებოდა სკანდალური წიგნები, რომლებიც მოგვიანებით აკრძალული ლიტერატურის რიცხვში მოხვდა.

სოციალური უზრუნველყოფის სახალხო კომისარი, მოგვიანებით მსოფლიოში პირველი ელჩი – ქალი ალექსანდრა კოლონტაი პროპაგანდას ეწეოდა „ეროტიკული ძმობის“, როგორც სექსუალური ფორმის შესახებ [15, 13]. კოლონტაი ცდილობდა მასებში დაენერგა ე.წ. „ჭიქა წყლის“ თეორია, რაც შემდეგში მდგომარეობდა: რატომ არ შეიძლება კლასობრივი, წოდებრივი და სხვა გადმონაშთებისაგან თავისუფალ საზოგადოებაში მოქალაქეები შევიდნენ ერთმანეთთან ინტიმურ ურთიერთობაში, როგორც ჭიქა წყალი ცხელ დღს? [16, 295].

ასეთი მსოფლმხედველობიდან გამომდინარე ჯერ საბჭოთა რუსეთში და შემდეგ საბჭოთა კავშირში 20-იანი წლების სანყის ეტაპზე ფართოდ გაუღეს კარი ფსიქოანალიზს. ამ დროს, ის ყველაზე პოპულარულ მიმდინარეობად ითვლებოდა. თარგმნიდნენ, გამოსცემდნენ ფროიდის ნაშრომებს. მოსკოვის გულში მალაია ნიკიტინსკაიაზე, 1921 წელს საბავშვო ბავშვ-ლაბორატორიაც კი

გახსნეს პარტიული ელიტის შვილებისთვის, ფროიდის თეორიების მიხედვით ახალი ადამიანის – ზეკაცის – „გამოსაყვანად“.

სტალინმაც კი ანდო თავისი ვაჟი, ვასილი, ფროიდის მიმდევრებს აღსაზრდელად. ბალში ბავშვებს ყველაფრის უფლებებს აძლევდნენ, ხმას არ უწევდნენ, „სქესობრივი თამაშები“ ისევე ნებადართული იყო, როგორც წყურვილის დაკმაყოფილება, საშარდე სისტემის დაცლა. აღმზრდელებს მუდმივი მიმონერა ჰქონდათ ფროიდთან, მაგრამ ექსპერიმენტი ჩავარდა. ბალის დაკეტვა მისი მფარველის, ლევ ტროცკის მოსკოვიდან გაქცევის მოჰყვა. მერე აგორდა და აგორდა. ყველა განუდგა ფროიდის მოძღვრებას, ვინც მანამდე მხარს უჭერდა: ლენინი, კრუპსკაია, კოლონტაი. სტალინმა იგი საბჭოთა ხელისუფლების მთავარ მტრად გამოაცხადა, ფსიქოანალიზი - ცრუ მეცნიერებად. [17, 218-219].

აღნიშნულ პერიოდში ფართოდ გავრცელდა მიმდინარეობა „შიშველი სხეულის კულტი“ - ნ უ დ ი ზ მ ი (ლათინურად შიშველი). ნუდისტების შესახებ ე.წ. „საბჭოთა ადამიანებს“ არც სმენოდათ, და დიდი ხნის განმავლობაში არა მარტო აკრძალული არ იყო, არამედ მის კულტივირებასაც ეწეოდნენ.

XX საუკუნის 20-იანი წლებიდან საბჭოთა რუსეთში მიმდინარეობდა აშკარა აგიტაცია, რომელიც პირდაპირ მოუწოდებდა მასებს საზოგადოებრივ ადგილებში მოეშორებინათ „ტანსაცმლის ბორკილები“ და საკუთარი სხეული დაეთმოთ სუფთა ჰაერისა და თბილი მზის აბაზანებისათვის.

საბჭოთა ქვეყანაში მრავალ ადგილზე გამოჩნდა ნუდისტური ანუ შიშველი სხეულის პლიაჟები. პირველად ასეთი სანაპიროები გაიხსნა შავი ზღვისპირეთში – ყირიმსა და კავკასიაში. ასეთი იდეის ერთ-ერთი სულისჩამდგმელი იყო ცნობილი პოეტი და პუბლიცისტი მაქსიმილიან ვოლოშინი, რომელმაც ყირიმის სანაპიროზე პირველმა გახსნა ნუდისტური პლიაჟი. აქ პირველ რიგში ჩამოდიოდნენ

იმ პერიოდის შემოქმედებითი ინტელიგენციის წარმომადგენლები, როგორც იყვნენ ცვეტაევა, მანდელშტამი, ბულგაკოვი და სხვ.

ცოტა ხანში ასეთი პლიაჟი შეიქმნა მოსკოვში მდინარის სანაპიროზე. ერთი იყო, რომ გაიმიჯნა ადგილები ქალებისა და მამაკაცებისათვის. 1924 წელს დაფუძნდა საზოგადოება – „ძირს სირცხვილი!“ მის მონაწილეებს სჯეროდათ, რომ გენდერული თანასწორობა და საყოველთაო სამართლიანობა ს ი მ ი შ ვ ლ ი თ განისაზღვრებოდა. საზოგადოების წევრებს უნდოდათ მოეწყოთ მსვლელობა მოსკოვსა და ხარკოვში სრულიად შიშვლებს, ისე, როგორც დედამ შობა. , მაგრამ მოსახლეობის ძირითადი ნაწილის წინააღმდეგობის გამო თავი შეიკავეს.

ეს ვაქსანალია აღკვეთა მაშინდელმა ჯანდაცვის სახალხო კომისარმა სემაშკომ. მან ეს ყველაფერი ძალიან ტაქტიკურად განახორციელა. უფრო სწორად, მას არ აუკრძალავს მსურველებსათვის შიშვლებს ევლოთ მოსკოვის ქუჩებში. უბრალოდ აღნიშნა, რომ დედაქალაქში „არ იყო შესაფერისი კლიმატი, ძალიან დაბალი ტემპერატურა მოსახლეობის ჯანმრთელობისათვის საფრთხეს წარმოადგენდა. ჯანდაცვის კომისარმა ასევე განმარტა, რომ ჰაერი ქალაქის ქუჩებში დაბინძურებული იყო მტვრითა და ბაქტერიებით, რაც გამოიწვევდა კანის დაავადებებს.

მიუხედავად იმისა, რომ ქვეყანაში იწყებოდა თანდათანობით „ჭანჭიკების მოჭერა“, 30-იანი წლების დასაწყისშიც მოდაში იყო სრულიად შიშველი ბანაობა და მზის აბაზანების მიღება. „შიშველთა პლიაჟები“ აყვავებას განიცდიდნენ იალტაში, გურუზუფში, ანაპაში და ა.შ. ერთ-ერთ მათგანში, რინელიც ბათუმში მდებარეობდა, ამერიკელებმა მხატვრული ზღაპრული კი გადაიღეს; ფილმმა დასავლეთში ფურორი მოახდინა.

30-იანი წლების დასაწყისში ნუდისტური სანაპიროები მრავალი ქალაქის ცენტრში მდებარეობდა. ნესრიგის დამცველები ამ დროს პრეტენზიასაც არ გამოთქვამდნენ დედიშობილა ადამიანების ქუჩებში სეირნობაზე [18, 34]. 30-იანი წლების შუა ხანებში

კი გველო ქუჩაში „შიშველსა და ბედნიერს“ აღარ შეიძლებოდა. როდესაც სტალინმა ხელისუფლების შედარებით მყარად გაკონტროლება შეძლო, ლენინისაგან განსხვავებით აღნიშნულ მოვლენას წერტილი დაუსვა. აიკრძალა კოლონტიის პუბლიკაციების დიდი ნაწილი. ოჯახური სინამდდე ძირითად ღირებულებად გამოცხადდა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ბ. ცხადაძე, ი. კვესელავა, ე. ცხადაძე, ქ. კვესელავა, ზოგად ტერმინოლოგიური ლექსიკონი, I ნაწილი, თბილისი, 2013
2. ნ. ცინცაძე, სოციალიზაციის ტრადიციული ნორმების ასახვა ახალ გარემოში, კრ. „პანკისის კრიზისი“, თბილისი, 2002
3. Л. Каплин, Незаменимая посуда, журн. „Загадки истории“, 2019. №6
4. გ. ნადარეიშვილი, სსრკ სახელმწიფოსა და სამართლის ისტორია, თბილისი, 1986
5. О.Н. Зотова, В.В. Новиков, Е.В. Шорохова, Особенности психологии крестьянства, М., 1983
6. გ. ნადარეიშვილი, სესხის ხელშეკრულება ქართული ჩვეულებითი სამართლის მიხედვით, კრებული „ქართული სამართლის ისტორიის საკითხები“, თბილისი, 1979
7. С. Либрович, Петр великий и женщины, Ленинград, 1991
8. მ. ევგენევა, იმპერატრიცა ეკატერინე II-ის საყვარლები, თბილისი, 1991
9. ჯ. კაზანოვა, ჩემი თავგადასავალი, თბილისი, 2012
10. ალ. რადიშჩევი, მოგზაურობა პეტერბურგიდან მოსკოვს, თბილისი, 1955
11. ფ. ენგელსი, ოჯახის, კერძო საკუთრებისა და სახელმწიფოს წარმოშობა, თბილისი, 1959
12. Ел.Перуновская, Джек-потрошитель на берегах невы, журн. „Загадки истории“, 2019, №39
13. პ. გუგუშვილი, მოსახლეობა, ოჯახი, შვილიანობა, თბილისი,

1985

14. А. Лаврентьев, Накормить всех!, журн. „Загадки истории“, 2018, №52
15. А. Гайгес, Т. Суворова, Любовь - вне плана, М., 1990
16. Ю. Поляков, Этот горкий запретный плод..., сб. „Демографический диагноз“, М., 1990
17. თ. თომაძე, ზიგმუნდ ფროიდი, თბილისი, 2018
18. Ир. Ерофеева, В чем мать родила, журн. „Тайны ссср“, 2019, №20

სახელმწიფო გენდერული პოლიტიკა პოსტსაბჭოთა სივრცეში

(საქართველოსა და ლიეტუვას მაგალითი)

შესავალი

გასული საუკუნის ბოლოს განვითარებულმა პერიპეტიებმა მსოფლიო წესრიგის ახლებური მოდელი მოითხოვა და მრავალი ქვეყანა ახალი გამოწვევების წინაშე დააყენა. დამოუკიდებლობის მოპოვებისთანავე საქართველომ აიღო განვითარების დასავლური კურსი, რაც ცხადია ევროპულ ღირებულებებს, ფასეულობებს, მაღალ სტანდარტებს, ადამიანის უფლებათა დაცვას, თანასწორობასა და თავისუფლების მაღალ ხარისხს გულისხმობს.

XX საუკუნის 60-იანი წლებიდან ინტენსიურად დაიწყო გენდერული თანასწორობის საკითხების წინ წამოწევა, ახალი თეორიების შემუშავება. ცნობილი ამერიკელი სოციოლოგის ტ. პარსონსის ფუქციონალიზმის თეორია, სადაც ქალის ფუნქცია ოჯახის მოვლა და შვილების აღზრდაა, მამაკაცის კი ოჯახის წინამძღოლობა და რჩენა სამეცნიერო წრეებში თანდათან უკუგდებული იქნა. აღნიშნული თეორიის კრიტიკა გამოიწვია იმან, რომ იგი უარყოფდა საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ცვლილებებს და მისი სტატიკურობის შენარჩუნების მომხრე იყო. [1:28] თანდათანობით თანამედროვე მეცნიერებაში შეიქმნა მდებრობითი სქესის დანიშნულების შესახებ ოთხი ძირითადი შეხედულება: პატრიარქალური, ეკონომიკური, დემოგრაფიული და ეგალიტარული.[1.29] პირველი სამი შეხედულება კონსერვატორულია და ქალთა დისკრიმინაცი-

ის სხვადასხვა ფორმებს მოიცავს, მეოთხე, ეპოქის გამოწვევების შესაბამისი - თანასწორობის იდეის მატარებელია. სქესთა შორის ეგალიტარული ურთიერთობა თანაბარუფლებიანობასა და ურთიერთშევისებაზეა დაფუძნებული, როგორც ოჯახში, ასევე საზოგადოებაში. ზოგადად ყველა შეხედულება გენდერული საკითხების მიმართ ამა თუ იმ საზოგადოების დამოკიდებულებას ასახავს. აღნიშნულ კონტექსტში მნიშვნელოვან როლს სტერეოტიპებიც ასრულებენ. საზოგადოების ნაწილისათვის გენდერული პრობლემატიკის მიმართ პატრიარქალური მიდგომა მიუღებელი აღმოჩნდა, რადგან იგი სტერეოტიპების არსებობას დაუკავშირდა.[2] სამეცნიერო ლიტერატურაში გაჩნდა ტერმინი „გენდერული სტერეოტიპები“, რომლებიც სტატუსთან, როლებთან, იდენტიფიკაციასთან და მრავალ იმ ფაქტორთანაა დაკავშირებული, რომლებიც ძირითადად გენდერული ასიმეტრიის მაჩვენებელია. აღსანიშნავია, სამეცნიერო ლიტერატურაში გავრცელებული თვალსაზრისი, რომელიც სტერეოტიპიზაციის ძირითად მოტივად გარკვეულ სოციალურ ჯგუფებთან კუთვნილებას მიკუთვნილებობას გულისხმობს, რომელიც „სხვა“ ჯგუფთან შედარების საფუძველზე ყალიბდება. როგორც წესი, „სხვა“ ჯგუფს უარყოფითი, ხოლო „საკუთარს“ დადებითი თვისებები მიენერება. სტერეოტიპული აზროვნება ხშირად წარმოქმნის პოლარიზებულ წყვილებს: ქალი-სუსტი, მორჩილი, მიმტევებელი, კაცი-ძლიერი, შემტევი, უკომპრომისო, რაც სქესთა შორის ანტაგონიზმის საფუძველია. სპეციალურ ლიტერატურაში გამოთქმული მოსაზრების თანახმად, კონფლიქტი სოციალური ცხოვრების განუყოფელი ნაწილია, რაც შეეხება გენდერულ კონფლიქტს, იგი საზოგადოებრივი განვითარების სოციო-კულტურულ ფენომენს წარმოადგენს. გამომდინარე იქიდან, რომ ყოველ სოციო-კულტურულ გარემოს თავისი სპეციფიკა გააჩნია. გენდერული დაპირისპირება, უპირველეს ყოვლისა საზოგადოებათა სოციო-კულტურული შედარების შედეგად მიღებული ანალიზის საფუძველზე ხორციელდება, აგრეთვე მნიშვნელოვანია ისტორიული ასპექტის გათვალისწინება. [2]

დღევანდელი მსოფლიოს ერთ-ერთი მთავარი გამოწვევა და

პრიორიტეტი ქალის სოციალური სტატუსის ტრანსფორმაციის განსაზღვრაა. ჩვენი კვლევის მიზანი ლიეტუვასა და საქართველოს ისტორიის, კულტურისა და მენტალური თავისებურებების გათვალისწინებით, გენდერული პოლიტიკის შედარებითი ანალიზია. აღსანიშნავია, რომ ორივე პოსტსაბჭოთა ქვეყანაა, მაგრამ მათ მაინც განსხვავებული წარსული და გამოცდილება აქვთ, შესაბამისად მდედრობითი სქესის დანიშნულების შესახებ სხვადასხვაგვარი შეხედულებები გააჩნიათ. ისინი საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მიმდინარე ცვლილებებს თავიანთი სოციალური, კულტურული და ისტორიული პრიზმიდან განიხილავენ და შესაბამისად რეაგირებენ.

ლიეტუვას გენდერული პოლიტიკა

ლიეტუვამ საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდგომ საკმაოდ დიდი ტემპით დაიწყო ქვეყანაში დემოკრატიული პრინციპების დანერგვა, პროგრესსაც მიაღწია -ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების, ევროსაბჭოს, ევროკავშირისა და შენგენის ხელშეკრულების სრულუფლებიანი წევრი ქვეყანა გახდა. მისთვის იმთავითვე პრიორიტეტული აღმოჩნდა გენდერული თანასწორობის პრობლემატიკა. შესაბამისად პოსტსაბჭოურ ქვეყნებს შორის ლიეტუვამ რეიტინგებში მოწინავე პოზიციები დაიკავა. აქედან გამომდინარე, 2013 წლის სექტემბრიდან საქართველოს გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის განსაზღვრაში რეკომენდაციებს ლიეტუვა უწევდა. [3]

ლიეტუვამ ჯერ კიდევ 1998 წელს მიიღო კანონი „ქალებისა და მამაკაცთა თანაბარი შესაძლებლობების შესახებ“, [4] 1999 წელს ევროკავშირის რეკომენდაციით შეიქმნა თანაბარი შესაძლებლობების კონტროლიორის სამსახური. აღნიშნული პოსტსაბჭოთა სივრცეში უპრეცედენტო შემთხვევა იყო. [4] მიღებული კანონი, სახელმწიფო ყველა ინსტიტუტს ავალდებულებს გენდერული ასპექტის გათვალისწინებას, კრძალავს დისკრიმინაციას დასაქმებისა და განათლების სფეროებში.

2006 წელს ლიეტუვაში გენდერული თანასწორობის საკითხების შესწავლასთან დაკავშირებით, შეიქმნა ევროპული ინსტიტუტი.

მიუხედავად აღნიშნული ღონისძიებებისა 2017 წლის მონაცემებით ლიეტუვამ დაიმსახურა 55.5 ქულა, რაც თითქმის 12 ქულით ჩამორჩება ევროკავშირის საშუალო ქულათა რაოდენობას. ევროპული ინსტიტუტის ანგარიშში ნათქვამია, რომ: 2005 წლიდან 2017 წლამდე ლიეტუვაში გენდერული თანასწორობის კუთხით პროგრესი არ განხორციელებულა, პირიქით, შემცირდა 0.3 ქულით, 2015 წლიდან 1,3 ქულით. ეს მაჩვენებელი 7 ადგილით დაბალია, ვიდრე 2005 წელს იყო. [5]

XX საუკუნის 90-იანი წლების ბოლოს, ლიეტუვაში გენდერული თანასწორობის მაღალი მაჩვენებლის ერთ-ერთი მასტიმულირებელი ქალთა პოლიტიკური აქტივობა იყო. 1996 წლის სიებში ქალებმა 18.2% შეადგენეს, 2000 წლისათვის 10. 6%-მდე დაეცა, ხოლო 2013 წელს 24%-მდე აიწია, 2018 წლისათვის 21 %-ია. [6] აღსანიშნავია, რომ ლიეტუვას ათი წლის განმავლობაში, 2009-2019 წლებში, ხელმძღვანელობდა პირველი ქალი პრეზიდენტი ლიეტუვაში დალია გრიბაუსკაიტე

ლიეტუვის საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლება დღესაც აქტიურად არის ჩართული გენდერული თანასწორობის მიღწევის საქმეში.

საქართველოს გენდერული პოლიტიკა

საქართველო XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან მრავალი საერთაშორისო ორგანიზაციის წევრია, მიისწრაფის ევროპის კავშირსა და ჩრდილოატლანტიკურ ალიანსში გასაწევრიანებლად. შესაბამისად საქართველო ჯეროვან ყურადღებას აქცევს გენდერული თანასწორობის საკითხებს. როგორც, ცნობილია, ჯერ კიდევ 1979 წლის 18 დეკემბერს გაერთიანებული ერების ორგანოზაციამ, მიიღო რეზოლუცია „ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ (CEDAW), რომელიც მოითხოვს საკანონმდებლო დონეზე უზრუნველყოფილი იქნას ქალთა თანასწორობა. 1994 წლის 22 სექტემბერს საქართველოს პარლამენტის რეზოლუციით საქართველო დათქმის გარეშე მიუერთდა „ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენციას“. [7]

1995 წლის 4-15 სექტემბერს, ჩინეთში ჩატარდა პეკინის ქა-

ლთა მე-4 საერთაშორისო კონფერენცია, სადაც შემუშავდა სპეციალური პროგრამები, კონკრეტული პოლიტიკა და მონიტორინგის მექანიზმები ქალთა ჩართულობის გაზრდის მხრივ. პეკინის დეკლარაციის და სამოქმედო პლატფორმის სტრატეგიულ მიმართულებად განისაზღვრა ქალთა უფლებები და გენდერული თანასწორობა. საქართველომაც აღნიშნული პრიორიტეტების გათვალისწინება ქვეყნის განვითარების დღის წესრიგში აისახა. შეიქმნა ქალთა უფლებების დამცველი არასამთავრობო ორგანიზაციები, რომელთათვისაც დამახასიათებელი იყო დუბლირება და ფრაგმენტულობა. [8]

საქართველოს პარლამენტში გენდერული თანასწორობის საკითხებზე ინტენსიური მუშაობა 2004 წლიდან დაიწყო, როდესაც პარლამენტის თავმჯდომარესთან არსებული გენდერული თანასწორობის საკონსულტაციო საბჭო შეიქმნა. მოგვიანებით, 2010 წელს „გენდერული თანასწორობის შესახებ“ საქართველოს კანონი იქნა მიღებული, ასევე შეიქმნა გენდერული თანასწორობის საბჭო, როგორც საქართველოს პარლამენტის მუდმივმოქმედი ორგანო. საბჭოს მთავარი მიზანი გენდერულ საკითხებზე სისტემური და კოორდინირებული მუშაობის უზრუნველყოფაა. [9]

2006 წლიდან გამოიცა „ოჯახური ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ კანონი. 2018 წელს გამკაცრდა სასჯელი ოჯახში ძალადობის ჩადენისათვის და კანონმდებლობაში შევიდა ცვლილებები, რასაც მოჰყვა მონმისა და დაზარალებულის კოორდინატორის ინსტიტუტის შექმნა, მსხვერპლის უსაფრთხოების დაცვისა და განმეორებით ძალადობის პრევენციისათვის დაინერგა ძალადობის რისკის შეფასების მექანიზმი. [10.161]

გენდერული თანასწორობის უწყებათაშორისი კომისია 2017 წელს შეიქმნა, რომლის მიზანია თანასწორობის კულტურის დანერგვა პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელების პროცესში. [11] მიუხედავად გაწეული შრომისა, ოჯახში ქალთა მიმართ ძალადობის მაჩვენებელი მაინც მაღალია. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მონაცემებით 2018 წელს ქალთა მიმართ

ძალადობის ფაქტზე გამოიკა 205 შემაკავებელი და 130 დამცავი ორდერი, სისხლის სამართლის კოდექსის 151 1 მუხლით (ადევნება) გამოძიება დაიწყო 126 სისხლის სამართლის საქმეზე. 2016 წელს მოკლულია 10 ქალი, 2017-ში 8, 2018-ში 7, სტატისტიკის ანალიზით ოჯახში ძალადობის შედეგად ქალის მკვლელობის მაჩვენებელი შემცირებულია. [12] თუმცა მკვლელობის მცდელობების მაჩვენებელმა მოიმატა.

აღნიშნულის დაძლევა ვფიქრობ შესაძლებელი იქნება მასშტაბური კომპლექსური მიდგომებისა და სახელმწიფო უწყებებს შორის კოორდინირებული მუშაობის გაძლიერებით, ასევე უაღრესად მნიშვნელოვანია სოციალური მუშაკების რაოდენობის გაზრდა და მათი კვალიფიკაციის ამაღლება. მისასალმებელია, რომ ქვეყანაში არსებობს 5 სახელმწიფო დანესებულება (თავშესაფარი) და 4 კრიზისული ცენტრი, ცხადია ეს საკმარისი არ არის, თუმცა ძირითადი პრობლემა ძალადობის მსხვერპლთა ფსიქო-სოციალური რეაბილიტაცია და საზოგადოების თვითშეგნების ამაღლებაა [10], რადგან თავშესაფრიდან გამოსულ ქალს იგივე საზოგადოება ხვდება გარეთ, რომელსაც სტერეოტიპული შეხედულებები აქვს, რეაბილიტირებული ქალი ისევ ფსიქოლოგიური ძალადობის წინაშე აღმოჩნდება.

2017 წელი უაღრესად მნიშვნელოვანია გენდერული თანასწორობის მიღწევის ხელშეწყობის თვალსაზრისით, რადგან საქართველოს პარლამენტმა მოახდინა ევროპის საბჭოს „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობისა და პრევენციის წინააღმდეგ კონვენციის“ (სტამბოლის კონვენციის) რატიფიცირება, რომლის საშუალებით ხაზი გაესვა, ქვეყნისათვის ქალთა მიმართ ძალადობის აღკვეთის პრიორიტეტულობას. კონვენციასთან ჰარმონიზაციის მიზნით საქართველოს პარლამენტმა 20-მდე კანონი შეცვალა. აღნიშნული უმნიშვნელოვანესია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიერ დადგენილი მდგრადი განვითარების მე-5 მიზნის მისაღწევად, რომელიც საქართველოს მიერ ეროვნულ დონეზე აღებული ვალდებულებაა. [13]

2015 წელის 25 სექტემბერს გაეროს 193 წევრი ქვეყანა შე-

თანხმდა მდგრადი განვითარების დღის წესრიგის დოკუმენტის შექმნაზე: „ჩვენი სამყაროს გარდაქმნა: 2030 წლის დღის წესრიგი მდგრადი განვითარებისათვის“, რომელიც მოიცავს 17 მიზანს და 169 ამოცანას. მე-5 მიზანი ასე უდერს: „გენდერული თანასწორობის მიღწევა და ყველა ქალისა და გოგონას შესძლებლობების გაუმჯობესება“. [13]

აღსანიშნავია, რომ 2018 წელს საქართველოში საპრეზიდენტო არჩევნები ჩატარდა, რომელშიც დამოუკიდებელმა ქალმა კანდიდატმა, სალომე ზურაბიშვილმა, გაიმარჯვა. საყურადღებოა, რომ გენდერული კუთხით მწვავე რიტორიკა არ გამართულა, რაც დადებითი მოვლენაა, თუმცა საპრეზიდენტო კანდიდატთა არც ერთ საარჩევნო პროგრამაში სათანადო ადგილი არ ეჭირა ქალთა საკითხებს. [9:161] დღეისათვის საქართველოს მთავრობაში 11 მინისტრიდან 5 ქალია მაია ცქიტიშვილი, თეა წულუკიანი, ნათია თურნავა, ქეთევან ციხელაშვილი და ეკატერინე ტიკარაძე. რაც შეეხება სამინისტროებში გენდერის საკითხებში დანიშნულ მრჩეველს, 11-დან მხოლოდ 5 სამინისტროშია გამოყოფილი პასუხისმგებელი კურატორი. [9:161]

ხაზგასასმელია აგრეთვე კვოტირების საკითხი. მრავალი მცდელობის მიუხედავად, 2018 წელს საქართველოს პარლამენტმა საარჩევნო კოდექსში გენდერულ კვოტასთან დაკავშირებულ ცვლილებებს მხარი არ დაუჭირა. დღეს პარლამენტში მხოლოდ 22 ქალია, რაც შეადგენს 15%, [10:161] ცნობილია, რომ გადანყვეტილების მისაღებად აუცილებელია 30%, რათა შეიქმნას „კრიტიკული მასა“.

საქართველოს სახალხო დამცველის 2018 წლის ანგარიშის მიხედვით სავალალო მდგომარეობაა დედაქალაქის საკრებულოში, სადაც 14% ქალია, ხოლო 86% კაცი. ადგილობრივ თვითმმართველობის ქალაქების მერიებში დასაქმებულთა მხოლოდ 42%-ია ქალი, მათგან 31%-ს ხელმძღვანელი პოზიცია უჭირავს. სასიამოვნოა, რომ საქართველოს ყველა მუნიციპალიტეტში დანიშნულია მრჩეველი ან პასუხისმგებელი პირი გენდერის საკითხებში. [10:162]

წინ გადადგმული ნაბიჯია 2018 წელს „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის შესახებ კანონში“ ცვლილებების შეტანა, რომლის მიხედ-

ვითაც სექსუალური შევიწროვება დისკრიმინაციის ფორმად ჩაითვლება. [10:164]

მიუხედავად ზემოთქმულისა, გენდერული თანასწორობის მიღწევა საქართველოში კვლავ გამოწვევას წარმოადგენს.

2018 წლის გლობალური გენდერული ინდექსი

ცნობილია, რომ 2006 წლიდან მსოფლიოს ეკონომიკური ფორუმის მიერ ხორციელდება გლობალური გენდერული ინდექსის განსაზღვრა. აღსანიშნავია, რომ გენდერული თანასწორობის პრობლემა სრულად არც ერთ ქვეყანას არ დაუძლევია, არის უკანდახევის, მაგრამ წინსვლის მაგალითებიც. უფრო მკაფიო სურათის შესაქმნელად გლობალური გენდერული ინდექსი აფასებს შემდეგ სფეროებს: პოლიტიკის, განათლების, ჯანდაცვისა და ეკონომიკის.

2017-2018 წლების მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმის მიერ ჩატარებული კვლევების შედეგად გლობალური გენდერული ინდექსის მაჩვენებლის რეიტინგებში საქართველოსა და ლიეტუვას ადგილები შემდეგნაირად გადანაწილდა: [14]

საქართველო			ლიეტუვა		
	2017	2018		2017	2018
პოლიტიკა	114	119	პოლიტიკა	42	41
განათლება	81	60	განათლება	1	53
ჯანდაცვა	124	123	ჯანდაცვა	1	1
ეკონომიკა	75	85	ეკონომიკა	28	21

როგორც, ვხედავთ, საქართველოს გენდერული თანასწორობის გლობალური ინდექსის მონაცემებით პოლიტიკასა და ეკონომიკაში ვარდნა აქვს, უმნიშვნელოდაა გაუმჯობესებული ჯანდაცვის მაჩვენებელი, ყვლაზე კარგი შედეგი განათლების სფეროშია, სადაც წინსვლა 21 ნიშნულითაა დაფიქსირებული. ყველა მიმართულებით

ლიეტუვა გეჯონის, რაც არც არის გასაკვირი, თუმცა ლიეტუვას გენდერული ინდექსი განათლებაში მკვეთრად დაცემული | ადგილიდან 53-მდე.

2018 წლის საერთო გენდერული თანასწორობის გლობალური ინდექსის მაჩვენებლით 149 ქვეყანას შორის ლიეტუვა იკავებს 24-ე ადგილს, რომელიც ყოფილ საბჭოთა ქვეყნებს შორის მე-2 ადგილია, საქართველო კი 99-ე ადგილზეა, რაც ყოფილ საბჭოთა ქვეყნებს შორის მე-12 ადგილია, პირველზე ლატვიაა მე-17 ადგილით, ხოლო ყველაზე ბოლო 13-ე ადგილზე, ტაჯიკეთი. რეიტინგში მოხვედრილი ყველა პოსტსაბჭოთა რესპუბლიკა ტაჯიკეთის გარდა, ჩვენზე წინაა, [14] რაც მეტად დამაფიქრებელი შედეგია.

პარლამენტთაშორისი კავშირის მონაცემების მიხედვით, საქართველო 150 დეპუტატიდან 22 ქალით პარლამენტში, 193 ქვეყანას შორის 139-ე ადგილს იკავებს, რაც უდავოდ არაა დამაკმაყოფილებელი შედეგია. [10]

დასკვნა

მიუხედავად ზემოთ ჩამოთვლილი აქტივობებისა და ქმედითი ნაბიჯებისა, როგორც საქართველოში, ასევე ლიეტუვაში გენდერული თანასწორობის მიღწევა კვლავ გამომწვევას წარმოადგენს. ვფიქრობ, ქალისა და მამაკაცის თანასწორობისაკენ მიმართული ღონისძიებები, მაინც ინერციული და არასაკმარისი ქმედებებია, ჩვენს საზოგადოებას ბოლომდე არ აქვს გაცნობიერებული გენდერული თანასწორობის მიღწევის შედეგად დამდგარი ეკონომიკური და სოციალური შედეგების მნიშვნელობა. ხაზგასმით მინდა აღვნიშნო, რომ გენდერული თანასწორობა მხოლოდ ადამიანის ძირითადი უფლება არ არის. ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის მაჩვენებელი და მათი ჩართულობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში პირდაპირ არის დაკავშირებული ქვეყანაში დემოკრატიის ხარისხთან. მისი მიღწევის შემთხვევაში უზარმაზარი სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები დადგება. სტატისტიკის თანახმად, მსოფლიო ეკონომიკა 28 მლრდ. აშშ დოლარის ოდენობის პროდუქტს შეიძენს

ქალთა სრულყოფილი მონაწილეობით ეკონომიკურ აქტივობაში.
[15]

გენდერულ პრობლემატიკას, თითოეული ქვეყნის სპეციფიკიდან გამომდინარე, თავისი განმაპირობებელი მიზეზები გააჩნია. საქართველოში მის მიმართ მზარდი ინტერესი ძირითადად გამონეწულია შიდასაზოგადოებრივი მოთხოვნით, რათა ქვეყანა უფრო დემოკრატიული გახდეს. როგორც ზემოთ უკვე აღინიშნა ქვეყანაში ხორციელდება გენდერული საკითხების მრავალმხრივი დამუშავება - საკანონმდებლო ბაზის სრულყოფა, ცოდნის გაფართოება და ცნობიერების ამაღლება. მიუხედავად ამისა, საზოგადოების ნაწილის დამოკიდებულება რიგი საკითხების მიმართ კვლავ პატრიარქალური და სტერეოტიპულია, მაინც ხშირად ისმის ქალის მიმართ სკეპტიკური და ირონიული გამონათქვამები და კითხვები.

მიუხედავად განეული ღონისძიებებისა, შედეგები არც საქართველოში და არც ლიეტუვაში არ არის მაღალ ნიშნულზე. ვფიქრობ, იმ კომპლექსური ქმედებების კვალდაკვალ, რომლებიც ხორციელდება ორივე ქვეყანაში, აუცილებელია მთლიანად სახელმწიფო პოლიტიკის ტრანსფორმაცია, რაც მექანიკურად გამოიწვევს ქალის სტატუსის ახლებურად გადაზრებას, მისი როლის უკეთესობისაკენ ცვლილებას. ქვეყნის პოლიტიკის შემუშავების პროცესში გენდერული ასპექტის უფრო მეტად გათვალისწინება, რომელიც შედეგად მოიტანს რეალურად გენდერულად მგრძნობიარე პოლიტიკას, რომელიც განაპირობებს და თავისთავად დააბალანსებს ქალისა და მამაკაცის თანაბარ უფლებებს, ფუნქციას და შესაბამისად ქალის მაღალ სოციალურ სტატუსს. დიდი მოაზროვნის ფურიეს მოსაზრებით, „საზოგადოების ცივილიზაციის დონე ამ საზოგადოებაში ქალის მდგომარეობის პირდაპირპროპორციულია“. [16. 279]

უნდა აღინიშნოს, რომ მრავალი რამ დამოკიდებულია, როგორც გენდერული საკითხების მიმართ სახელმწიფოს მიერ განხორციელებულ პოლიტიკაზე, ასევე კონკრეტული საზოგადოების მზაობაზე დაიცვას ბალანსი და იყოს სქესთა შორის რეალური თანასწორობის მომხრე. ამ თვალსაზრისით ლიეტუვა უფრო წინ არის მისი ევროპული ისტორიიდან და ტრადიციებიდან გამომდი-

ნარე, ლიეტუვას მოსახლეობისათვის პატრიარქალურ, ეკონომიკურ, დემოგრაფიულ პრობლემატიკაზე მეტად ეგალიტარული პრინციპებია აქტუალური. ეგალიტარული კონცეფციის მომხრეები თვალთმაქცობად მიიჩნევენ პატრიარქალურ მოსაზრებებს და თვლიან რომ მას მომავალი არა აქვს.

საქართველოში ჯერ კიდევ სიცოცხლისუნარიანია საზოგადოების ნაწილის ცნობიერებაში ღრმად დაღეილი კლიშეები, რომლის მიხედვითაც სამყარო ე. წ. „ბუნებრივ საფუძვლებს“ ემყარება, რაც საზოგადოებაში ფუნქციების გადანაწილებას გულისხმობას [1:27], სადაც ქალი მეორეხარისხოვანია. ის ჯერ კიდევ შორსაა ეგალიტარული პრინციპების საბოლოოდ მისაღებად.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, შეიძლება დავასკვნათ, რომ საქართველოში გენდერული თანასწორობის მიღწევის თვალსაზრისით ნამდვილად არის წინსვლა, თუმცა ჯერ კიდევ გარდამავალი პერიოდია, ძველი პატრიარქალური შეხედულებები ბოლომდე დამსხვრეული არ არის, ხოლო ახალი ეგალიტარული საბოლოოდ ჩამოყალიბებული.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. კიკნაძე თ., დონაძე ნ., „გენდერი სოციალური და პოლიტიკური სწავლებანი“, სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი., თბ., 2006 <http://ucss.ge/publication/024%20Gendri%20-%20Socialuri%20da%20Politikuri%20Scavlebiani.pdf>
2. Рябова Т.Б. „Стереотипы и стереотипизация как проблема гендерных исследований“ <https://www.cens.ivanovo.ac.ru/publication/riabova-stereotipy.htm>
3. ლიტვა საქართველოს გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის განსაზღვრაში დაეხმარება <http://ginsc.net/home.php?option=article&id=27823&lang=ge&Xm9DoHlzaHs>
4. გენდერული პოლიტიკა და ევროინტეგრაცია, ვიშეგრადის ჯგუფის ქვეყნების (V4) გამოცდილება აღმოსავლეთ პარტნიორო-

- ბის ქვეყნებისათვის (Eap) <http://www.parliament.ge/uploads/other/75/75722.pdf>
5. 5. Lack of women in govt pushes Lithuania down EU gender equality rankings https://www.baltictimes.com/lack_of_women_in_govt_pushes_lithuania_down_eu_gender_equality_rankings
 6. 6. Gender Equality in Lithuania Focus on implementation: mechanisms, actions and partnership http://www.genderkompetenz.info/w/files/gkompzpdf/taix_vanda_jurseniene.pdf
 7. 7. ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენცია <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/aqtebi9.pdf>
 8. Gender Equality - The unfinished business of our time <http://www.un.org/en/sections/issues-depth/gender-equality>
 9. გენდერული პოლიტიკა და ევროინტეგრაცია, ვიშეგრადის ჯგუფის ქვეყნების (V4) გამოცდილება აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებისათვის (Eap) <http://www.parliament.ge/uploads/other/75/75722.pdf>
 10. საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიში 2018
 11. შილა ქუინი -USAID/GGI-ს გენდერული გავლენის შეფასების კონსულტანტი, გენდერული გავლენის შეფასება, თბ, 2018
 12. <https://info.police.ge/page?id=102>
 13. მდგრადი განვითარების მიზნები http://www.ungeorgia.ge/geo/sustainable_development_goals№.XfiRwtlzbIU
 14. The Global Gender Gap Report 2018 http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2018.pdf
 15. საერთაშორისო კონფერენცია- „გენდერული ბარიერების აღმოფხვრა და ქალთა ეკონომიკური გაძღვრება“ 2019წ. თბ. <https://www.tsu.ge/ge/mainnews/YX1cJwSXWeBKQ4Ce/?print=yes>
 16. ლოაია ნ. გენდერის პრობლემა და ევოლუცია თანამედროვე საზოგადოებაში“ 2019 წ. file:///C:/Users/kipia/Downloads/Journal%202.pdf

დავით სარაჯიშვილი და ქართველი ქალების გამოჩენა საფირმო პროდუქციის რეკლამაში

დავით სარაჯიშვილმა ჯერ კიდევ თავის სიცოცხლეში მოიხვეჭა დიდი სახელი და სიყვარული. ის იყო ევროპული მასშტაბის ქართველი მენარმე და თანამედროვე მარკეტინგული აზროვნების მატარებელი ბიზნეს-ორგანიზატორი. მისი სანიმუშო სამენარმეო მოღვაწეობა არა თუ იმ ეპოქის დონეზე იდგა, არამედ 20-30 წლით უსწრებდა XX საუკუნის ევროპა-ამერიკის ბიზნესის წარმოების ფილოსოფიას, რომელიც საბოლოო სახით 1960-იან წლებში ჩამოყალიბდა და მსოფლიო ბიზნესის ისტორიაში შევიდა როგორც „მარკეტინგის ეპოქა“ [1, 230]

დღეს საყოველთაოდ ცნობილია მარკეტინგული ნარევის ცნება, რომელიც „4P“-ს თეორიის სახელწოდებითაა ცნობილი, მისი შემადგენელი კომპონენტების ინგლისური დასახელების პირველი ასოებიდან გამომდინარე (Product – პროდუქტი, Price – ფასი, Place ადგილი და Promotion წარმოჩენა). დავით სარაჯიშვილის საქმიანობაში შეიმჩნევა ამ ოთხივე ელემენტისადმი ღრმად გააზრებული, მეცნიერული მიდგომა, ბევრი დიდი ბიზნესმენისაგან განსხვავებით, ამ ოთხ P-სთან ერთად მის მოღვაწეობაში იკვეთება მისეული, დიდი მრეწველისა და ამავდროულად ქვეყნის პატრიოტისათვის განუყოფელი, უმთავრესი ელემენტი, მეხუთე P – ეს არის „PATRIA“ ანუ სამშობლო, მამული, თავისი ხალხი, რომელთა სამსახურში გალია მან თავისი სიცოცხლე.

საინტერესო შეფასება მისცა დავით სარაჯიშვილის მოღვაწეობას დამოუკიდებელი საქართველოს (1918-1921) ეროვნული მთავრობის თავმჯდომარემ ნოე ჟორდანიამ:

„ის იყო პირველი ქართველი მრეწველი ევროპული ტიპისა ერთხელ მან მითხრა: „ძნელია ჩვენში ეკონომიურად წინ წაწევა. როგორც კი ერთი ცოტაოდენ ქონებას შეიძენს, ასი მშვიერი უკან დასდევს და სანამ არ გახრავენ, თავს არ დაანებებენ“-ო. ასეთ პირობებში მართლაც დიდი პრაქტიკული ნიჭია საჭირო, რომ ამ შემოსეულ ხროვას გაუძლო და შეძლება გონიერად მოიხმარო. დავითი რომ წმინდა ქართველი მრეწველი ყოფილიყო, კაი ხანია ქართველურად დაამთავრებდა – მისი შეძლებისგან არაფერი დარჩებოდა. მხოლოდ ევროპიელ კაცს შეეძლო ყველა მადლიერი ჰყოლოდა და თანაც შეძლება არ გაეფლანგა. შეაერთეთ ქართული გულკეთილობა და პურ-მარილი ევროპულ საქმიანობასთან და მიიღებთ დავით სარაჯიშვილს. ამ პიროვნებაში სამაგალითოდ შეზავდა საქები ქართველობა და საქები ევროპიელობა. და მე მგონია ქართველის გაევროპიელება სწორედ ამ გზით უნდა მოხდეს. როცა თითოეული ჩვენგანი ისწავლის ევროპიულ მუშაობას, ევროპიულ საქმიანობას და ნაციონალურ ხასიათს არ დაეკარგავთ – ჩვენი გაევროპიელება ფაქტი იქნება. დ. სარაჯიშვილი ქართველი ევროპიელი იყო“(3,113).

დავით სარაჯიშვილის წინაპრები ცნობილი კომერსანტები იყვნენ და როგორც ისტორიული წყაროები იუწყებიან, ისე „განაფულან ალებ-მიცემობაში, რომ მეფე ვახტანგ მეექვსემ, რომელმაც 1710 წელს შემოიღო შთამომავლობით გარდამავალი „თბილისის საპატო მოქალაქეობის“ წოდება, იგი ერთ-ერთი პირველი დავით სარაჯიშვილის დიდ ბაბუას უბოძა“. მისმა წინაპრებმა პირველებმა დაიწყეს რუსეთთან ვაჭრობა, ისინი სურსათ-სანოვავით ამარაგებდნენ რუსეთის ჯარს.

მამის, ცნობილი კომერსანტისა და ქველმოქმედის, ზაქარია სარაჯიშვილის მეშვეობით დავით სარაჯიშვილმა ბრწყინვალე განათლება მიიღო ჯერ - თბილისში - „ჰაკეს“ პანსიონსა და თბილისის ვაჟთა პირველ კლასიკურ გიმნაზიაში, შემდეგ პეტერბურგის უნივერსიტეტში საბუნებისმეტყველო ფაკულტეტზე, საიდანაც ის გადადის ჯერ მიუნჰენის, მერე კი ჰაიდელბერგის უნივერსიტეტში, რომელსაც ამთავრებს ქიმიის დოქტორის ხარისხით. იმავე წელს

იგი იცავს სადოქტორო დისერტაციას ფილოსოფიის დოქტორის ხარისხით.

სწავლას მოწყურებული ახალგაზრდა ამითაც არ კმაოფილდება და 1872-1878 წლებში ჰოპენჰეიმისა და ჰალეს „უნივერსიტეტებში ეუფლება სასოფლო-სამეურნეო მეცნიერებას. ოჯახის ხელშეწყობით იგი 1878 წელს მიემგზავრება საფრანგეთში და შეუდგა მევენახეობისა და მეღვინეობის თეორიული და პრაქტიკული საფუძვლების შესწავლას.

საფრანგეთში ყოფნისას დავით სარაჯიშვილი დაინტერესდა კონიაკის წარმოებით (რომლის წარმოების პიონერი საქართველოში იყო ქუთაისელი მეწარმე – პარიზის ეროვნული აკადემიის და ბრიუსელის საერთაშორისო აკადემიის საპატიო წევრი გიორგი ბოლქვაძე, რომელმაც 1865 წელს ქუთაისში დააარსა არყის ქარხანა თავისი ლაბორატორიით), რომელიც შედარებით ახალი დარგი იყო მეღვინეობაში[4,114]

საფრანგეთში ყოფნისას სარაჯიშვილმა შეისწავლა კონიაკის წარმოების საქმე, გააანალიზა, რომ კონიაკის ხარისხზე დიდ გავლენას ახდენს ნიადაგის შემადგენლობა, კლიმატური პირობები, საკონიაკე ყურძნის ჯიშები, შეადარა ისინი საქართველოს შესაბამის პირობებს და მივიდა დასკვნამდე, რომ საქართველოში ყველა პირობა იყო ხარისხიანი კონიაკის მისაღებად და საწარმოებლად.

მაშინ კონიაკის სამრეწველო გამოშვებას დიდი კაპიტალისა და ცოდნის გარდა დიდი გამბედაობაც უნდოდა. საქმე იმაში იყო, რომ ამ საქმეს, კაპიტალის დიდი ხნით დაბანდება სჭირდებოდა, რაც ერთობ სარისკო საქმე იყო. იმ დროს ევროპის და რუსეთის ბაზარზე დომინირებდა ფრანგული კონიაკები, რომლებიც არისტოკრატიულ წრეებში დიდი მოწონებით სარგებლობდა.

რუსეთში კონიაკის წარმოების ყველა აქამდელი მცდელობა მარცხით დასრულდა.

საკონიაკე ვენახების სპეციალურ მოშენებას 4 წელი მაინც სჭირდებოდა. ამასთან საჭირო იყო ღვინის სპირტად გამოხდა და შემდეგ მისი მუხის კასრებში დაძველება - მინიმუმ 4 წელი. ამგვარად, საქმის დაწყებიდან მხოლოდ 8 წლის შემდეგ იყო შეს-

აძლებელი პირველი შედეგის მიღება და თან არანაირი წინასწარი გარანტია არ არსებობდა, მიღებული სასმელის ხარისხზე. აქვე გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ კონიაკის წარმოება დაკავშირებულია დიდ დანაკარგებთანაც. ერთი ლიტრი სპირტის მისაღებად საჭიროა 8 ლიტრი დაბალგრადუსიანი ღვინო, ხოლო შემდეგ გამოხდილი მასალის 20% ქოლდება და იკარგება, რომელსაც ფრანგები „ანგელოზების წილს“ უწოდებენ. ეს დანაკარგები შემდგომ აისახება კონიაკის ხარისხზეც და ფასზეც.

სარაჯიშვილის დიდი ნიჭი და ალლო იმაშიც გამოიხატა, რომ ზუსტად გათვალა ყველაფერი. მან ღრმად შეისწავლა ყურძნის ჯიშები საქართველოსა და რუსეთის იმპერიის ცალკეულ ადგილებში, ასევე – ნიადაგი და კლიმატური პირობები, მოთხოვნილება კონიაკზე, მიზნობრივი მომხმარებელი, ბაზარი, რომელიც ფრანგულ კონიაკებს ჰქონდათ დაპყრობილი და მიიღო მტკიცე გადანყვეტილება ხელი მოეკიდა ქართული კონიაკის წარმოებისთვის მზარდ რუსულ და უცხოურ ბაზარზე გასატანად.

საქმისადმი ასეთი მარკეტინგული მიდგომა და აზროვნება მაშინ მსოფლიოში თითებზე ჩამოსათვლელ ბიზნესმენებს გააჩნდათ. იმ დროს, როცა დავით სარაჯიშვილმა სამრეწველო მოღვაწეობა დაიწყო, დღესდღეობით ცნობილი ბევრი მსოფლიო ფირმა არ არსებობდა და ის ფირმებიც, რომლებიც წარმატებით იპყრობდნენ ბაზრებს, არსებობდნენ ტრადიციული ოჯახური ბიზნესის მეშვეობით.

საფუძვლიანი შემზადების შემდეგ უშუალო საწარმოო საქმიანობა მან 1884 წელს დაიწყო თბილისში ოლლას ქუჩაზე (ამჟამად კოსტავას ქუჩა, ცეკას გამომცემლობის შენობის ადგილას), სადაც გახსნა სპირტის სახდელი ქარხანა, რომელშიც თავიდან ყოველწლიურად აწარმოებდა 12 ათას ვედრო სპირტს. ამ სარექტიფიკაციო ქარხნის ბაზაზე დაიწყო მუშაობა სარაჯიშვილის კონიაკის ქარხანამ. ამავე წელს ამუშავდა შეეცარიიდან მიღებული ახალი აპარატი, რომელიც მაღალი ხარისხის საკონიაკე სპირტს ხდიდა[5,68]

1889 წელს დ. სარაჯიშვილმა სპირტით სავსე 200 მუხის კასრი ჩამოიტანა საფრანგეთიდან. იგი თავიდან უშვებდა 1, 2, 3, 4, 5

ვარსკვლავიან კონიაკებს „კავკასიის ნატურალური კონიაკის სახელწოდებით“ და გაჰქონდა მოსკოვში, პეტერბურგში, ვარშავაში და სხვ. დაძველებული სპირტების მიღების შემდეგ მან გამოუშვა სამარკო კონიაკები „ფინშამპანი“, „გრანშამპანი“ და ბოლოს „ძალიან ძველი“ („Оп“), რომელიც მზადდებოდა 1888-დან დაძველებული 14-წლიანი საკონიაკე სპირტის ბაზაზე(10, 116).

სარაჯიშვილის ფირმა მოიცავდა ალკოჰოლიანი სასმელების თითქმის ყველა სახის წარმოებას. იგი კონიაკის წარმოების დიდი თეორეტიკოსი და პრაქტიკოსი იყო, თანამშრომლობდა ევროპელებთან და 1887 წელს საფრანგეთიდან მაინც მოიწვია ლიქიორის წარმოების სპეციალისტი ბურდონი და კონიაკის ტექნოლოგი ანტონ ჟურდი, რომლებიც თავისი ქარხნის ტერიტორიაზე ბინებში დაასახლა. ასევე ჩამოიყვანა ევროპელი სპეციალისტები სხვა საწარმოებისთვისაც.

დავით სარაჯიშვილი, როგორც ალლოიანი მენარმე, წინდახედული პიროვნება, მუდმივად ცდილობდა წარმოების განვითარებას და განახლებას, ასორტიმენტის და გასაღების ბაზრების გაფართოებას. 1885-1899 წლიური წარმოება 40-ჯერ გაიზარდა და 60-მდე დასახელების სხვადასხვა სახის სასმელს უშვებდა.

1885 წელს ვლადიკავკაზში, 1887 წელს კი ერევანში დავით სარაჯიშვილმა დააარსა სპირტსახდელი და სარეექტიფიკაციო ქარხნები, რომლებიც ნედლეულის ბაზებთან ახლოს იყო.

თბილისის ქარხანა მან გადააქეთა კონიაკის ცენტრალურ საწყობად და ახალი ქარხნები გახსნა კვლავ ერევანში (1894), კალარაში (ბესარაბია, 1895), ბარგუშეთსა და გოგჩაში (ბაქოს გუბერნია, 1901), კარუმოვკაში (თერგის ოლქში, 1908) და ელისავეტპოლში (1915).

მართლაც დიდი ნიჭის პატრონი უნდა ყოფილიყო ადამიანი, რომ იმდროინდელი ტრანსპორტისა და კომუნიკაციების პირობებში, ასე წარმატებით ემართა ასე ერთმანეთისგან დაშორებული საწარმოები, სათანადო დროს ეცვალა ქარხნების მანქანა-დანადგარები, ან დაენერგა ახალი ტექნოლოგიები.

დავით სარაჯიშვილის ფირმაში კონიაკის წარმოება ფრანგული

ნესით ზდებოდა. სხვადასხვა ადგილიდან სხვადასხვა დროს შემოსული სპირტი ცალცალკე ისხმებოდა 40-50 ვედროს ტევადობის მუხის კასრებში, რომელსაც სპეციალური მაღალმთიანი მუხის ჯიშისგან ამზადებდნენ. კასრში დაძველებული სპირტისგან კუპაჟით მზადდებოდა კონიაკი და ისხმებოდა 500-600 ვედროიან კასრებში. დასვენების შემდეგ მზა კონიაკი (ბოთლით, კასრით) იგზავნებოდა სარეალიზაციოდ.

იმის მიხედვით, თუ როგორ ააწყო დავით სარაჯიშვილმა პროდუქციის გასაღების სადისტრიბუციო ქსელი, ვხედავთ სარაჯიშვილის გენიალური კომერციული ნიჭის მაგალითებს. ერთია აწარმოო პროდუქცია, რომელიც მომხმარებელს სჭირდება, აწარმოო იმ რაოდენობით, რასაც აითვისებს ბაზარი და მეორეა – ამ პროდუქციის შეუფერხებელი მიწოდების ორგანიზება საჭირო გეოგრაფიულ წერტილებამდე, რომლებიც ხშირად ათასობით კილომეტრითაა დაშორებული ერთმანეთისაგან. ამ მიზნით სარაჯიშვილმა შექმნა მთელი სტრუქტურა: საწყოების, მაღაზიების, სავაჭრო წარმომადგენლობების, სავაჭრო აგენტების, რომლებიც ადგილზე სწავლობდნენ ყოველგვარ მოთხოვნილებას, ახდენდნენ ხელშეკრულებების დადებას, საქონლის მიღებას ქარხნიდან და მის რეალიზაციას. მის მიერ დიდ ქალაქებში გახსნილი სავაჭრო წარმომადგენლობები სწავლობდნენ მოთხოვნილებას რეგიონში, უზრუნველყოფდნენ სავაჭრო ქსელის უწყვეტ მომარაგებას და ტელეგრამით ინფორმაციის გადაცემას ცენტრალური ოფისისათვის. ამ ინფორმაციის საფუძველზე სარაჯიშვილი ოპერატიულად ახდენდა პროდუქციის გადანაწილებას.

დ. სარაჯიშვილს გახსნილი ჰქონდა მაღაზიები პეტერბურგში, რიგაში, ნოვგოროდში, მოსკოვში, ვარშავაში, ხარკოვში, კალარაშში, როსტოვში, ყიზლარში, პეტროვსკში, ვლადიკავკაზში, ერევანში, ბაქოში, თბილისში რამდენიმე ადგილას.

ამას გარდა, მას სასმელები გაჰქონდა მთელი ევროპის ბიზნეს-ცენტრებში: ლონდონში, პარიზში, ბერლინში, ჟენევაში, კონსტანტინეპოლში.

დავით სარაჯიშვილის ყველა სავაჭრო წარმომადგენლობის,

მაღაზიის და საწყობის თანამშრომლები წინასწარ გადიოდნენ სა-
თანადო მომზადებას და კარგად იყვნენ ინფორმირებულნი.

ზემოთქმულიდან კარგად ჩანს, რომ დავით სარაჯიშვილის
პროდუქციის გასაღება უმაღლეს დონეზე იყო ორგანიზებული. იმ
დროს მსოფლიოს ბევრ სერიოზულ კომპანიას არ გააჩნდა საკუ-
თარი პროდუქციის ასეთი განვითარებული, გეოგრაფიულად და
ფიზიკურად დიდი მასშტაბების სადისტრიბუციო ქსელი, როგორიც
შექმნა დავით სარაჯიშვილმა. მან იმდენად გონივრულად მოაწყო
წარმოება და დისტრიბუცია, რომ შეძლო პროდუქციის თვით-
ღირებულების შემცირება და გაიაფებაც. ამ ქსელის, მოქნილი
ფასების მეშვეობით, პროდუქციის მრავალფეროვნებითა და უმაღ-
ლესი ხარისხით დავით სარაჯიშვილის პროდუქციამ ნელ-ნელა
გამოდევნა ფრანგული კონიაკები რუსეთის იმპერიის ბაზრიდან.
მისი პროდუქციის რეალიზაციის მასშტაბები და ახალი ბაზრების
ათვისების არეალი სწრაფად იზრდებოდა. 1904 წლის მონაცემებით
საქართველოდან გატანილი მთელი სპირტიანი პროდუქციის 74%-
ის ექსპორტი მხოლოდ დავით სარაჯიშვილის ფირმაზე მოდიოდა.
იგი იყო არა მარტო დიდი ბიზნესმენი, რომელმაც შექმნა საოცარი
დონის და არომატის კონიაკები, რასაც შემოქმედის ხელი სჭირდ-
ებოდა, არამედ თავად ფლობდა კონიაკის დამზადების რაფინირე-
ბულ ხელოვნებას. იგი იყო ასევე არაჩვეულებრივი ორგანიზატორი,
რომელმაც საქართველოს და რუსეთის უკიდევანო იმპერიაში შე-
ქმნა მანამდე არარსებული მრეწველობის დარგი განვითარებული
სტრუქტურით[4, 119-120]

საინტერესოა, როგორ ახდენდა დავით სარაჯიშვილი თავისი
პროდუქციის წარმოჩენას (პრომოუშენს), რომელიც შედგება რეკ-
ლამის, პიარის (PR) - საზოგადოებასთან ურთიერთობის ღონისძიე-
ბების და ვაჭრობის სტიმულირებისაგან.

ამ კომპონენტებიდან რეკლამა მაშინ ჩანასახოვან მდგომარეო-
ბაში იმყოფებოდა, ხოლო დანარჩენ ორზე, მათ შორის (PR) პიარზე
წარმოდგენაც კი არ ჰქონდათ მენარმეებს.

დავით სარაჯიშვილს ალღო თავისი ფირმის და პროდუქციის
წარმოჩენაში გამოჩნდა მაშინ, როდესაც მან თავიდანვე შემოიღო

ფირმის სავაჭრო ნიშანი — კლდის ქარაფზე გადმომდგარი ჯიხვი, რომელიც ჰქონდა ყველა მაღაზიას, ვიტრინას. მისი საწარმოების ინტერიერისა და ექსტერიერის გაფორმების უცილობელი ატრიბუტიკაც ეს ჯიხვი იყო. ამ დეტალს უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა საზოგადოების თვალში მისი ფირმის ცნობადობის ამალგების და იმიჯის ჩამოყალიბებაში.

დღეს ეს რეკლამის ანაბანაა, მაგრამ მაშინ, XIX საუკუნის 80-იან წლებში, მთელს მსოფლიოში ჯერ არ იყო დამკვიდრებული სავაჭრო ნიშანი (ემბლემა), როგორც ფირმის განმსახვავებელი ატრიბუტი. საწარმოებს მხოლოდ მათი მეპატრონის გვარი ეწერათ და არ ესმოდათ საფირმო ნიშნისა და ლოგოს მნიშვნელობა.

სარაჯიშვილის ბეჭედზე, ბლანკზე და წერილების კონვერტებზე დატანილი იყო მისი საფირმო ატრიბუტიკა და გამოირჩეოდა დახვეწილი გაფორმებით. პირველ რიგში, იგი დიდ ყურადღებას უთმობდა ბოთლის ფორმას და ეტიკეტებს. ამასთან დავით სარაჯიშვილმა კარგად იცოდა რეკლამის ფასი და დანიშნულება, რაც ევროპაში ყოფნისას გააცნობიერა. მიუხედავად იმისა, რომ მის პროდუქციას საქართველოში კონკურენტი არ ჰყავდა, პროდუქციის რეკლამისათვის იგი ქმნიდა მხატვრულ სარეკლამო პლაკატებს. მან მსოფლიოში ერთ-ერთმა პირველმა 1895 წელს, კონიაკის ბოთლზე გამოსახა იმდროინდელ საქართველოში ცნობილი დიდგვაროვანი, ულამაზესი მანდილოსანი მაია ბაგრატიონ-დავითაშვილის ფერწერული გამოსახულება, რაც მნიშვნელოვანი სიახლე იყო იმდროინდელ რეკლამაში.

ცნობილი პიროვნებების (Celebrity) რეკლამაზე გამოჩენა XX საუკუნის დასაწყისიდან აღინიშნება. მაგ. აშშ-ის ყველაზე რეკლამირებული პროდუქტის „კოკა-კოლას“ რეკლამაზე ცნობილი მსახიობი ქალი ჰილდა კლარკი 1904 წელს გამოჩნდა: (ე.ი. 9 წლის შემდეგ, რაც ეს გააკეთა - დავით სარაჯიშვილმა). ამ მხრივაც დავით სარაჯიშვილმა გადაუსწრო დასავლურ ფირმებს და ნოვატორის სახელი დაიმკვიდრა. გარდა ამისა, მისი ეს სარეკლამო პლაკატი განსხვავებით „კოკა-კოლა“-ს რეკლამისაგან, გაცილებით მაღალმხატვრულ დონეზე იყო შესრულებული. ასევე უმაღლეს პოლიგრაფი-

ულ დონეზე იყო შესრულებული მისი სარეკლამო პოსტერიც (ილია ფერაძე).

დავით სარაჯიშვილის პროდუქცია აქტიურად მონაწილეობდა მაშინდელ გამოფენებზე, საერთაშორისო ბაზრობებსა და კონკურსებზე.

დავით სარაჯიშვილის სიცოცხლეში შექმნილი კონიაკის პირველი ნიმუშებიც თამამად უტოლდებოდა ევროპაში წარმოებულ საუკეთესო კონიაკებს. 1889-1913 წლებში მის მიერ გამოშვებულმა კონიაკებმა, ლიქიორმა და სპირტიანმა სასმელებმა სულ 14 ჯილდო მოიპოვეს, რომელთაგან 9 ოქროს და 3 ვერცხლის მედალი იყო.

XXI საუკუნეში კომპანიებისათვის უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება პიარის (PR) ანუ საზოგადოებასთან ურთიერთობის ელემენტებს და ღონისძიებებს. სარაჯიშვილის დროს ეს ცნება ფაქტიურად არ არსებობდა. დავით სარაჯიშვილი, თავისი პიროვნული თვისებების გამო, თავად იყო მენარმეც და პიარ-მენეჯერიც. მის გარშემო შემოკრებულნი იყვნენ საქართველოს ინტელექტუალური ელიტის წარმომადგენლები, რომლებიც პირდაპირ აღმერთებდნენ დავით სარაჯიშვილს და უშუალო, პირდაპირი, ზეპირი რეკლამის მეშვეობით, კიდევ უფრო შორს გაჰქონდათ პირადად მისი და მისი ფირმისა და პროდუქციის სახელი. იგი შეუბღალავი რეპუტაციით სარგებლობდა როგორც ჩვენში, ასევე - საზღვარგარეთ. მასზე ბევრს წერდა ქართული და რუსული პრესა.

მისმა ყოფილმა პედაგოგმა, გერმანელმა პროფესორმა ვაგნერმა თავისი ერთ-ერთი წიგნი მიუძღვნა ნიჭიერ მონაფეს დავით სარაჯიშვილს. ამასთან დავით სარაჯიშვილმა საკუთარი ცხოვრებით და გარდაცვალებითაც დაუმტკიცა ყველას, თუ რა მნიშვნელობა აქვს ისეთი ქვეყნის ცხოვრებაში, როგორიც საქართველოა, არა მარტო კონკურენტუნარიანი პროდუქციის გამოშვებას, არამედ სიკეთის თესვას და მოყვასზე ზრუნვას.

დავით სარაჯიშვილი უდიდეს ფინანსებს ახმარდა ქველმოქმედებას, მაგრამ საბოლოო ჯამში გაჭირვებულთათვის და ქვეყნისათვის გაღებული თანხები ხელს უწყობდა მისი პიროვნების და მთლიანად ფირმის პრესტიჟის ამაღლებას საზოგა-

დოების თვალში. დღეს ცნობილი ფირმები ამ მიზნით მილიარდებს ხარჯავენ სტიმულირებისა და წარმოჩენის სხვადასხვა აქციაზე, რასაც პიარი ეწოდება.

თავად დავით სარაჯიშვილი პიროვნულად ისეთი ადამიანი იყო, რომლის თითოეული ნაბიჯი საზოგადოების ყურადღების ცენტრში იყო და ყოველივე მისი ქველმოქმედება ისევ მისი და მისი ფირმის საკეთილდღეოდ ბრუნდებოდა.

დავით სარაჯიშვილი მეგობრობდა ილიასთან, ნიკო ნიკოლაძესთან, აკაკისთან, ეხმარებოდა მათ ფინანსურად ყველა მნიშვნელობის პროექტის განხორციელებაში.

დავით სარაჯიშვილმა დააარსა სპეციალური კომიტეტი, რომელიც ავლენდა ნიჭიერ ახალგაზრდობას და ფინანსურად ეხმარებოდა მათ რუსეთსა თუ უცხოეთში სწავლის გასაგრძელებლად. მისი სტიპენდიანტები იყვნენ: კომპოზიტორები ზაქარია ფალიაშვილი, დიმიტრი არაყიშვილი, მელიტონ ბალანჩივაძე, ია კარგარეთელი, კოტე ფოცხვერაშვილიშვილი; მხატვრები: მოსე თოიძე, გიგო გაბაშვილი, გრიგოლ მესხი; მოქანდაკე იაკობ ნიკოლაძე, მომღერალი ვანო სარაჯიშვილი; პროფესორები: ფილიპე გოგიჩაიშვილი, სოლომონ ჩოლოყაშვილი, საქართველოს მომავალი პატრიარქი კირიონ მეორე და სხვ.[2,458]

იგი დიდად ზრუნავდა თავისი მუშების სწავლა-განვითარებაზე — წერა-კითხვის მცოდნე მუშებს ხელფასს უმატებდა, გახსნა სამკითხველოები და საკვირაო სკოლები მათთვის, მას გამოარჩევდა მუშებისადმი ჰუმანური მოპყრობა, დაუწესა მათ 8 საათიანი სამუშაო დღე, აძლევდა მათ 14-დღიან შვებულებას, აზღვევდა მათ სიცოცხლეს და ამაში სერიოზულ თანხებს იხდიდა, დიდ დღესასწაულებზე მუშებს სამ ბოთლ კონიაკს ჩუქნიდა.

სიკვდილის შემდეგ მან მთელი ქონება ანდერძით დაუტოვა ქართველ ხალხს, მათ შორის 250 ათასი მანეთი მუშებს და მომსახურე პერსონალს, 300 ათასი მანეთი მან დაუტოვა ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას. თითქმის მთლიანად მისი თანხებით აშენდა თბილისის უნივერსიტეტის მომავალი შენობა (I კორპუსი), ქაშუეთის ეკლესია, ეხმარებოდა თეატრებს,

გაზეთებს, საისტორიო საზოგადოებას, შემოქმედებს და ა.შ.

ყველა ზემოთჩამოთვლილი ფაქტი მიუთითებს იმაზე, რომ დავით სარაჯიშვილი ნამდვილად იყო ნოვატორი და შემოქმედი, იმდროინდელი ევროპის ბიზნეს-ელიტის ღირსეული წევრი და ქველმოქმედი.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ილია ფერაძე - რეკლამის ისტორია, წიგნი I, თბ., 2010.
2. ვაჟა შუბითიძე - ყველა დროის 100 უდიდესი ქართველი, თბ., 2008.
3. ნოე ჟორდანია - რჩეული ნაწერები, თბ., 1911.
4. ვაჟა შუბითიძე - ევროპეიზაცია და ქართული პოლიტიკური აზროვნება, სტუ, თბ; 2013.
5. ვაჟა შუბითიძე ედიშერ ჯაფარიძე იგორ კვესელავა - ევროკავშირის შექმნა და ქართული პოლიტიკური ემიგრაცია, თბ; 2020.

გენდერული პრობლემა საერთაშორისო ურთიერთობების ნამყვან პარადიგმაში

საერთაშორისო ურთიერთობების თეორიაში ფემინისტური თემა გასული საუკუნის 80-იანი წლებიდან შემოვიდა. ამ დროს აუცილებელი გახდა პოლიტიკის რამდენიმე მნიშვნელოვანი ასპექტის გენდერის პოზიციიდან გაშუქება. საერთაშორისო ურთიერთობების დისციპლინა ტრადიციულად ჩამოყალიბდა როგორც სამეცნიერო დარგი, რომელიც ომსა და მშვიდობას, დიპლომატიას, საერთაშორისო ვაჭრობას აქამდე გენდერული მიდგომის გვერდის ავლით განიხილავდა. ისეთი ცნებები, როგორიც არის ეროვნული ინტერესი, ეროვნული უსაფრთხოება, ბირთვული შეკავება, საერთაშორისო ბაზარი და სხვ. თითქოს გენდერულ მიდგომას, გენდერის პოზიციიდან ანალიზს არ საჭიროებდა. [1:38]

საერთაშორისო ურთიერთობების თეორიაში ფემინისტური მიმართულებით უმნიშვნელოვანესი ნაშრომები წარმოადგინეს ენ თიკენერმა, ჯინ ელშტეინმა, სინტია ენლოუმ, ქრისტინ სილვესტრმა და სხვებმა. ამ დისციპლინის ჩარჩოებში მოხდა ფემინისტური მიდგომის ოთხი მიმართულების განვითარება 1. ფემინისტური ხედვა, 2. ლიბერალური ფემინიზმი, 3. პოსტმოდერნისტული ფემინიზმი და 4. სოციალისტური - მარქსისტული ფემინიზმი. [1:39]

ამ შემთხვევაში ჩვენს მიზანს არ შეადგენს ყველა მიმართულების მიმოხილვა, მაგრამ ნებისმიერ შემთხვევაში შეიძლება თამამად ითქვას, რომ ფემინისტურ ხედვაში ლიბერალური მიმართულება მაინც მთავარია, ამიტომაც შევეცდებით საერთაშორისო ურთიერთობების პარადიგმალური მიდგომებიდან გამოვყოთ

რამოდენიმე ასპექტი. აქვე ვიტყვიტ იმასაც, რომ რეალისტური სკოლა თითქმის არ შეხებია გენდერულ თემატიკას თუ არ ჩავთვლით ძალზე მცირე გამოჩაქისებს და ისიც ფრაგმენტული სახით.

პოლიტიკის გენდერულმა განზომილებამ და ქალის პოლიტიკაში მონაწილეობის საკითხმა დასავლეთ ევროპელი და ამერიკელი მკვლევარების ყურადღება გასული საუკუნის 70-იან წლებში მიიპყრო. ბოლო 35 წლის მანძილზე სოციალურ-კულტურული ცვლილებებისა და ქალთა მოძრაობების გააქტიურების შედეგად პოლიტიკურ სფეროში ქალთა მონაწილეობის საკითხმა მნიშვნელოვანი აქტუალურობა შეიძინა.

დღემდე თითქმის მთელს მსოფლიოში პოლიტიკაში ქალის მონაწილეობის საკითხი იდგა ქვემოთ მამაკაცებთან შედარებით. XX საუკუნის მიწურულს და 90-იანი წლების დასაწყისში აშშ-ში სენატში ქალები წარმოდგენდნენ 2%, ბრიტანეთის პარლამენტში 7%, ხოლო გერმანულ რაიხსტაგში 10%. როგორც გიდენსი აღნიშნავდა, გასაკვირია არა თავად ქალთა მონაწილეობის დაბალი დონე პოლიტიკაში, არამედ ის ფაქტი, რომ ამგვარი მდგომარეობა იცვლება ძალიან ნელა ადამიანური მოღვაწეობის სხვა სფეროებთან, თვით ბიზნესთან მიმართებითაც კი. [2:92]

რიგი ავტორებისა (მაგ. Capmani) მიიჩნევენ, რომ პოლიტიკა მამაკაცის მოღვაწეობის სფეროდ განიხილება და ქალი ძნელად თუ მოიაზრება მასში. სხვაგვარად რომ ვთქვათ ქალი მარგინალურად გამოიყურება ამ სფეროში. [3:145]

მიუხედავად ამისა, ბოლო 30 წლის მანძილზე სიტუაცია შეიცვალა. იგი განსაკუთრებით თვალშისაცემია ევროპის ეკონომიკურად ძალზე განვითარებულ სახელმწიფოებში. ამ მხრივ გამოირჩევა სკანდინავიის ქვეყნები. 90-იანი წლების დასაწყისშიც კი ჩრდილოეთ ევროპის სახელმწიფოებში უკეთესი მდგომარეობა იყო. მაგ, საშუალოდ სკანდინავიის სახელმწიფოებში პარლამენტართა შორის 30% ქალი იყო. ფინეთში 39%. აქ იმდენად გაუმჯობესდა მდგომარეობა, რომ შეიძლება თამამად ითქვას თავად პოლიტიკის სახეც კი შეიცვალა და იგი მხოლოდ მამაკაცთა მიღწევადობის სფეროდ აღარ განიხილება. სკანდინავიის სახელმწიფოებში შეიცვალა არა

მარტო ქალთა მდგომარეობა, არამედ საზოგადოებისა და სახელმწიფოს მისდამი დამოკიდებულებაც.

იმის მიხედვით თუ როგორ იცვლებოდა წლების მანძილზე ქალის როლი პოლიტიკაში, იცვლებოდა მკვლევართა შეხედულებები და ინტერპრეტაციებიც აღნიშნული თემის ირგვლივ.

გასული საუკუნის 50-60-იანი წლების პოლიტიკურ აზრში გენდერულ თემატიკას არ ეკავა მნიშვნელოვანი ადგილი. ფემინისტური თემატიკის ერთ-ერთი პიონერი დიუვერჟე იყო [4:139], რომელიც აქცენტს აკეთებდა ქალის ნაკლებ მონაწილეობაზე პოლიტიკაში, მაგრამ ამ საკითხის ახსნა ფაქტიურად მხოლოდ ფსიქოლოგიური ასპექტით ხდებოდა. [5:207] მაშინ ფიქრობდნენ, რომ ქალები ტრადიციული ფასეულობების მატარებელნი იყვნენ და კონსერვატიული შეხედულებებით გამოირჩეოდნენ. ცალსახად იყო აღიარებული ბიოლოგიური კავშირი სქესსა და ქცევას შორის. არჩევნების დროსაც კი თუ კაცი და ქალი განსხვავებულ არჩევანს აკეთებდა, კაცის არჩევანი განიხილებოდა, როგორც რაციონალური, ხოლო ქალისა, როგორც ირაციონალური. ქალები უფრო ემოციურნი და პოლიტიკურად ნაკლებად დაინტერესებულნი იყვნენ. [6:25-26]

XX საუკუნის 70-იანი წლებიდან გაჩნდა მეტი ინტერესი ქალის პოლიტიკაში მონაწილეობის შესახებ. ეს გამოიწვია ფემინისტური მოძრაობის გაძლიერებამ და იმ ფაქტმა, რომ წარმოებაში დასაქმებული ქალების სულ უფრო მეტი რაოდენობა გამოხატავდა პოლიტიკისადმი ინტერესს. მიუხედავად ამისა პოლიტიკურ მკვლევართა უდიდესი ნაწილი კვლევისას ერთმანეთს უკავშირებდა პოლიტიკური სოციალიზაციის, სოციალური და ეკონომიკური პრობლემების საკითხებს.

ამ წლებში განხორციელდა არა მარტო ქალების პოლიტიკაში მოსვლა და გადაფასდა ქალთა პოლიტიკური ქცევა, არამედ შეიცვალა დამოკიდებულება მრავალი ისეთი საკითხისადმი, რომელიც ადრე კერძო, პირად საქმიანობად აღიქმებოდა. ასეთ საკითხთა რიგში შედიოდა განქორწინების, აბორტების, ოჯახური ძალადობის, ოჯახში შრომის გადანაწილების და სხვა საკითხები, რომელიც ფართო საზოგადოებრივი დისკუსიის საგნად იქცა.

ადრე ტაბიურებული თემები პოლიტიკური დღის წესრიგის თემად იქცა. ქალთა ლოზუნგი „პირადი - ეს საზოგადოებრივია“ რეალურად თავის დროზე ლიბერალური ნაკადის კრიტიკა იყო, რომელიც საზოგადოებრივი ცხოვრების დღის წესრიგის პირად (კერძო) და საზოგადოებრივ (ზოგად) წესრიგად ყოფდა. ქალის გამორიცხვა საზოგადოებრივი სფეროდან (შრომა და პოლიტიკა) ნიშნავდა პოლიტიკიდან „ქალური“ საკითხების გამორიცხვას. ამგვარ პოლიტიკას პატრიარქალური ფემინიზმი ეწოდა.

გასული საუკუნის 80-იან წლებში მკვლევართა მნიშვნელოვანი ნაწილი იმ ფაქტს, რომ პოლიტიკაში ქალის ნაკლები მონაწილეობა შეიმჩნეოდა, კონვენციონალური მოსაზრებებით ხსნიდნენ. [7:741-770] მეცნიერები ყურადღებას ამახვილებდნენ პოლიტიკური სოციალიზაციის, სტრუქტურულ და სიტუაციურ (ბიოგრაფიულ) ფაქტორებზე.

განსხვავებული პოლიტიკური სოციალიზაცია ქალსა და მამაკაცს განსახვევულ როლს ანიჭებს საზოგადოებრივ ცხოვრებასა და პოლიტიკურ საქმიანობაში. პოლიტიკური სფერო ქალისათვის შეუფერებელ ცხოვრების წესად ითვლება. სოციალიზაციის პროცესში ვაჟებისათვის ხდება ნახალისება მოსაზრებებისა, რომლის თანახმადაც ვაჟი ქალისაგან განსხვავებით, რომელმაც მის ირგვლივ მყოფებზე უნდა იზრუნოს, დამოუკიდებელი და მიზანზე ორიენტირებული ინდივიდია, რომელსაც „ბავშვობაში ეუბნებიან, რომ როცა გაიზრდება ის შეიძლება გახდეს პრეზიდენტი, ხოლო გოგონას შეიძლება ჰქონდეს მხოლოდ იმის იმედი, რომ როცა გათხოვდება, შეიძლება გახდეს ისეთი მამაკაცის ცოლი, რომელიც ერთხელაც პრეზიდენტი გახდება“. [8:159] 80-იან წლებში მაშინაც კი, როცა შეიცვალა წარმოდგენა გენდერული როლების შესახებ, პოლიტიკა რჩებოდა მოღვაწეობის ისეთ სფეროდ, სადაც ქალის განსხვავებულ როლთან დაკავშირებით წინააღმდეგობრივი შეხედულებები არსებობდა. პოლიტიკურად აქტიურმა ქალმა „უნდა გაიზაროს საკუთარი თავი, როგორც პიროვნებამ, რომელიც გადაჭრის წინააღმდეგობას საკუთარი პოლიტიკური ეფექტურობის შესახებ რწმენას შორის და ასევე საზოგადოებრივ წარმოდგენას იმის შეს-

ახებ, რომ არცერთ ქალს არ შეუძლია მიაღწიოს პოლიტიკოსისათვის საკმარის კომპეტენტურობის დონეს“. [9:167]

ცნობილი მკვლევარის პარსონის შეხედულებით პოლიტიკური სოციალიზაციის გავლენა შეიძლება შეფასდეს ასე: კაცი პოლიტიკაში მოდის უმთავრესად საკუთარი კარიერის შექმნის მიზნით. ამ სფეროში, ისევე როგორც ოჯახში, მისი სპეციალიზება ხდება „ინსტრუმენტალურ“ ფუნქციებზე და იგი ორიენტაციას იღებს სისტემის გარეგან ამოცანებზე. ქალი პოლიტიკოსები ნაკლები დოზით არიან ორიენტირებულნი კარიერაზე, მათი სპეციალიზება ხდება „ექსპრესიულ“ ფუნქციებზე, სისტემის შინაგან ამოცანებზე. ქალები უზრუნველყოფენ ამ სისტემის წევრების ინტეგრაციას.

ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის მნიშვნელოვანი კომპონენტია სტრუქტურული ფაქტორი, რომელიც საზოგადოების სოციალურ სტრუქტურას უკავშირდება. მასში გამოიყოფა რესურსების არათანაბარი განაწილება, რომელსაც ქალი და მამაკაცი პოლიტიკური მოღვაწეობისას იყენებს. გენდერული სისტემით განსაზღვრული უთანაბრობა განათლების, შემოსავლების, შრომითი გამოცდილების სფეროებში იწვევს ქალთა ნაკლებ მონაწილეობას ისეთ წრეებში, საიდანაც ხდება რეკრუტირება პოლიტიკაში, ამიტომაც მათი მონაწილეობის შანსი პოლიტიკურ სფეროში შეზღუდულია. ქალები პოლიტიკაში ხშირად მოდიან განათლებისა და ჯანმრთელობის სფეროდან, მათ მამაკაცებთან შედარებით ნაკლები პოლიტიკური გამოცდილება აქვთ. თუმცა ბოლო დროს სიტუაციის შეცვლა შეინიშნება და პოლიტიკაში ვხედავთ ქალი იურისტებს, ბიზნესმენებს, რომელთაც მდიდარი პოლიტიკური გამოცდილებაც გააჩნიათ. ამის ნათელი მაგალითია საქართველოში მოღვაწე პოლიტიკოსი ქალებიც, თავად პრეზიდენტიც ქალია, რაც სიტუაციის მკვეთრ ცვლილებებზე მიუთითებს.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტი, რომელზეც შეიძლება ყურადღება გავამახვილოთ, ესაა პოლიტიკაში ქალთა მონაწილეობის სიტუაციური (ბიოგრაფიული) ფაქტორები. იგი უკავშირდება თანამედროვე საზოგადოებაში ქალის ცხოვრების თავისებურებებს. ქალი ჯერ კიდევ უმეტესად დაკავებულია საშინაო-საოჯახო

საქმეებით, ბავშვების აღზრდით და ამიტომაც არ რჩება არც დრო და არც ენერგია პოლიტიკური მოღვაწეობისათვის. ამიტომაც შემთხვევითი არაა, რომ ქალი პოლიტიკაში შედარებით დიდ ასაკში მოდის, ვიდრე მამაკაცი, თუ ცალკეულ შემთხვევებს არ ჩავთვლით. ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მამაკაცებს საერთოდ არ გააჩნიათ „კონფლიქტი“ ოჯახურ ცხოვრებასა და პოლიტიკურ კარიერას შორის, მაგრამ მიუხედავად ასეთი „კონფლიქტისა“, მამაკაცები მაინც პოლიტიკური კარიერისაკენ იხრებიან, ქალები კი უმეტეს შემთხვევაში ოჯახისაკენ. რიგ მკვლევართა აზრით, ქალები უფრო იშვიათად იკმაყოფილებენ თავიანთ პოლიტიკურ განზრახვას, ვიდრე კაცები. [8:125].

ამ ძირითადი სამი აქტორის გარდა თეორეტიკოსი მკვლევარები ყურადღებას ამახვილებენ ქალთა ნაკლებ პოლიტიკურ მონაწილეობაზე, ისეთ ფაქტორებზე, როგორიცაა დისკრიმინაცია, ზენოლა და ა.შ. ეს ფაქტორები ვლინდება ისეთ შემთხვევაში, როცა არ სურთ ქალი კანდიდატის დასახელება წამყვან პოსტებზე, ან არ სურთ ქალისათვის ხმის მიცემა.

თეორიული მიგომების ცვლილება ქალის პოლიტიკური მონაწილეობის პრობლემების კვლევისადმი, დაკავშირებულია იმ პარადიგმალური მიდგომების ცვლილებასთან, რაც ქალის საზოგადოებრივ მდგომარეობას უკავშირდება.

გასული საუკუნის 70-იანი წლების ბოლოს აღმოცენდა ორი ახალი პარადიგმალური მიდგომა გენდერულ-ნეიტრალური და გენდერულ-გრძნობადი.

გენდერულ-ნეიტრალური მიდგომა ეფუძნება გენდერულ თანასწორობას და ლიბერალურ-იდეალისტური პარადიგმის პრიზმაშია.

გენდერულ-გრძნობადი მიდგომაც ლიბერალიზმის წიაღიდან ამოიზარდა და გულისხმობს გენდერული თანასწორობისა და გენდერული განსხვავებების შერწყმას. იგი ქალთა რადიკალურ მიმართულებას უკავშირდება.

თავდაპირველად აქცენტები პირველ მიდგომას უკავშირდებოდა, რადგან პასუხი იყო გასაცემი კითხვაზე თუ რატომ არ

იყო პოლიტიკურ ველზე კაცი და ქალი წარმოდგენილი თანაბრად. რა უშლიდა ხელს? მაგ. სკანდინავიაში გენდერულ-ნეიტრალური მიდგომა დომინირებდა. პრაქტიკულად ყველა მკვლევარი თანხმდებოდა იმაზე, რომ სიტუაციური და სტრუქტურული ფაქტორების გავლენა იმგვარი იყო, რომ ქალების ხელში პოლიტიკური მოღვაწეობის გაცილებით ნაკლები რესურსი იყო.

XX საუკუნის ბოლოს პოლიტიკური რესურსების რაოდენობა ქალების ხელში გაიზარდა, ხოლო ზოგიერთ ორგანიზაციებში მისი რაოდენობა უფრო მეტიც კი გახდა ვიდრე მამაკაცების. [10:327]

1980 წელს აშშ-ში საპრეზიდენტო არჩევნებში რონალდ რეიგანის გამარჯვების შემდეგ ამერიკულ ფემინისტურ დისკურსში გამოყენებულ იქნა „გენდერული გარღვევის“ (Gender gap) გაგება, რომლის არსიც იმაში მდგომარეობდა, რომ იზრდებოდა ქალის როლი პოლიტიკური პარტიების ცხოვრებაში, თუმცა რესპუბლიკური, კონსერვატორული პარტია არ გამოიჩინებოდა ქალებისადმი ფართო მხარდაჭერით.

დღეისათვის საერთაშორისო ურთიერთობების თეორიაში ისევ მიმდინარეობს ფართო დისკუსია გენდერული პრობლემების ირგვლივ. საერთაშორისო ურთიერთობებში ფემინისტური თეორია გაბატონებულ თეორიად ვერ იქცა, მაგრამ იგი უაღრესად საყურადღებო თემაა და მის სამართლიან გადაჭრაზე დიდად იქნება დამოკიდებული ქალთა ემანსიპაციის პრობლემა გლობალური მასშტაბით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. რონდელი ალ., საერთაშორისო ურთიერთობები, მესამე შესწორებული გამოცემა, თბ., 2009.
2. Giddens, A. Sociology. Polity Press. 1989.
3. Chapman, J. Politics, Feminism and the Reformation of Gender. L: Routledge. 1993.
4. Duverger, M. The Political Role of Women. Paris, UNESCO. 1955.

5. Karvonen, L. & Selle, P. Introduction: Scandinavia: A Case Apart. In: Karvonen, L. & Selle, P. (Ed.) *Women in Nordic Politics*. Dartmouth. 1995.
6. Raaum, N. The Political Representation of Women: A Bird's Eye View. In: Karvonen, L. & Selle, P., eds. *Women in Nordic Politics*. Dartmouth. 1995.
7. Costantini, E. Political Women and Political Ambition: Closing the Gender Gap // *American Journal of Political Science*. V.34, N.3. 1990.
8. Renzetti, C. & Curran, D. *Women, Men, and Society*. Boston: Allyn & Bacon. 1992.
9. Genovese, M., ed. *Woman as National Leaders*. Newbury Park: Sage. 1993.
10. Oskarson, M. Gender Gap in Nordic Voting Behaviour. In: Karvonen, L. & Selle, P. (Eds.) *Women in Nordic Politics*. Dartmouth. 1995.
11. Tickner, Ann L., *Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Achieving Global Security*. Columbia University, New York, 1992.
12. Gilligan C., *In a Different Voice: Psychological Theory and Women's Development*, Harvard University Press, 2016.